

ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนศิวิล ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา
จังหวัดนครศรีธรรมราช

โดย
นางสาวอรพรรณ นิมเรือง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนศิรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา
จังหวัดนครศรีธรรมราช

โดย
นางสาวอรพรรณ นิ่มเรือง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**PEOPLE EMPOWERMENT IN COMMUNITY DEVELOPMENT KEEREVONG,
TAMBOL KAMLONE, LANSAKA DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT**

**By
Orapan Nimruang**

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF ARTS

Program of Public and Private Management

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2011

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “ระดับความเข้มแข็งของ
ประชาชนในการพัฒนาชุมชนศิรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” เสนอโดย
นางสาวอรพรรณ นิมเรือง เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารทัศนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม รัตนโชติ

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์พรชัย เทพปัญญา)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุวิชา วรวิเชียรวงษ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม รัตนโชติ)

...../...../.....

52601763 : สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน

คำสำคัญ : ความเข้มแข็งของประชาชน / การพัฒนาชุมชน

อรรถพร นิ่มเรือง. ระดับความเข้มแข็งของประชาชนชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช : อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผศ.ดร. สุธรรม รัตนโชติ. 176 หน้า.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากิจกรรมการพัฒนาชุมชนของชุมชนคีรีวง ระดับความเข้มแข็งของชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของการพัฒนา และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงความเข้มแข็ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่การปกครองของของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 375 ตัวอย่าง และเลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบวิธีการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic random sampling) โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานโดยค่า t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) การเปรียบเทียบความแตกต่างกันเป็นรายคู่โดยวิธีของ Scheffe's การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) และแบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยเทคนิค Multiple Linear Regression Analysis โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษารูปได้คือ ระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง โดยรวมอยู่ในระดับสูง ในเรื่องของข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความเป็นเจ้าของชุมชน อยู่ในระดับสูงที่สุด การทดสอบสมมติฐาน พบว่า อายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน อาชีพ ตำแหน่งในชุมชน ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความมั่นคงความปลอดภัย และด้านสิ่งแวดล้อม มีผลต่อความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์.....

52601763 : MAJOR : PUBLIC AND PRIVATE MANAGEMENT

KEY WORDS : PEOPLE EMPOWERMENT / COMMUNITI DEVELOPMENT

ORAPAN NIMRUANG : PEOPLE EMPOWERMENT IN COMMUNITY DEVELOPMENT KEEREVONG, TAMBOL KAMLONE, LANSACA DISTRICT,NAKHON SI THAMMARAT. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. SUDHAM RATTANACHOT, Ph. D., 176 pp.

This research aimed at studying the empowerment of people in Keerevong community tambol Kamlone, amphoe Lansaka, Nakhon Si Thammarat Province. The data of this research were collected though 375 peoples by questionnaires. The statistics were applied for describing the data such a frequencies, percentage, mean and standard deviation, The hypotheses were tested by one way ANOVA and constructed the model of relationship between independent and dependent variable by multiple linear regression. The findings were the level of people empowerment as a whole aspect sense of belonging falling in highest, emotionally involved, physically and intellectually were falling in high. In hypothesis testing it was found that the differences in the ages, education, household income, occupation, the position of administration in community, security, society affected the level of people empowerment affected by level of people's participation at $\alpha = 0.05$.

Program of Public and Private Management Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2011

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาเรื่อง “ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนคีรีวงตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” ฉบับนี้ สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความเมตตาเป็นอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม รัตน์ โสคติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่เอาใจใส่และเสียสละเวลาในการให้ความรู้ คำแนะนำด้านวิชาการ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ตลอดจนช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมถึง ดร.สุวิชา วรวิเชียรวงษ์ และรองศาสตราจารย์พรชัย เทพปัญญา ซึ่งทั้งสองท่านได้กรุณาตรวจทาน ให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่อง จนเนื้อหามีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่เป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่งในการฟันฝ่าอุปสรรคตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ซึ่งทำให้ข้าพเจ้าประสบความสำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบคุณกรรมการชุมชนและชาวชุมชนคีรีวงทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือและสละเวลาให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ นอกจากนี้ขอบอบคุณ เพื่อน ๆ พี่ ๆ สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน รุ่น 3 ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจเสมอมา

ท้ายนี้ขอขอบพระคุณท่านอื่น ๆ ที่ได้กล่าวถึงและได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์เล่มนี้ หากมีข้อผิดพลาดประการใดข้าพเจ้าขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
สมมติฐานของการศึกษา	4
ขอบเขตของการศึกษา.....	5
กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	6
นิยามศัพท์	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
สภาพทั่วไปของชุมชนศิรีวง	11
แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง	35
แนวคิด ปรัชญา และหลักการพัฒนาชุมชนยั่งยืน	42
แนวคิดการมีส่วนร่วม	48
แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างพลังพนักงาน	56
แนวคิดประชาสังคม.....	58
แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน	62
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	66
3 วิธีดำเนินการวิจัย	72
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	72
ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา.....	73
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	74

บทที่	หน้า
วิธีการสร้างเครื่องมือในการศึกษา.....	75
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	75
การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection).....	76
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)	76
4 ผลการศึกษา	79
ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	80
ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับ ประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง	88
ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการวัดระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชน ต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง	92
ส่วนที่ 4 ข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนศิโรตม์.....	94
ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย	99
ส่วนที่ 6 แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน โดยเทคนิค Multiple Linear Regression Analysis	129
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	144
สรุปผลการวิจัย.....	144
อภิปรายผลการศึกษา.....	146
ข้อเสนอแนะ	152
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	153
ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป.....	156
บรรณานุกรม	158
ภาคผนวก	161
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)	162
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม	164
ประวัติผู้วิจัย	176

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามเพศ.....	81
2	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามอายุ.....	81
3	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามระดับการศึกษา.....	82
4	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ ในชุมชน	82
5	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามอาชีพ	83
6	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามระดับรายได้/ต่อเดือน	84
7	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามการถือครองในที่อยู่อาศัย....	84
8	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความสมดุลระหว่างรายได้ กับรายจ่าย	85
9	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามตำแหน่งในชุมชน	85
10	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	86
11	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความถี่การเข้าร่วม กิจกรรมต่างๆ ของชุมชน	86
12	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามชื่อกลุ่มสมาชิก.....	87
13	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคาดหวังของ ประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจ	88
14	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคาดหวังของ ประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านสังคม	89
15	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคาดหวังของ ประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านความมั่นคง/ความปลอดภัย	90

ตารางที่		หน้า
16	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคาดหวัง ของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านสิ่งแวดล้อม.....	91
17	แสดงระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนา ชุมชนเข้มแข็ง	92
18	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความรู้ความเข้าใจของ ประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง	93
19	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนคีรีวง ด้านการร่วมกายภาพ	95
20	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนคีรีวง ด้านการความคิดสติปัญญา	96
21	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนคีรีวง ด้านการร่วมรู้สึกอารมณ์	97
22	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนคีรีวง ด้านความเป็นเจ้าของชุมชน	98
23	แสดงระดับข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง	99
24	เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามเพศ	101
25	เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามอายุ	103
26	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe's จำแนกตามอายุ	104
27	เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา	106
28	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe's จำแนกตามระดับการศึกษา	107
29	เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชน จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	109

ตารางที่		หน้า
30	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe's จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน.....	110
31	เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามอาชีพ.....	112
32	เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามระดับรายได้ต่อเดือน.....	113
33	เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามการถือครองในที่อาศัย.....	116
34	เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย.....	118
35	เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามตำแหน่งในชุมชน.....	120
36	เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรม.....	122
37	เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับ ประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งกับความเข้มแข็งของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ด้านเศรษฐกิจ.....	123
38	เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับ ประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งกับความเข้มแข็งของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ด้านสังคม.....	124
39	เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับ ประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งกับความเข้มแข็งของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ด้านความมั่นคงความปลอดภัย.....	125
40	เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับ ประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งกับความเข้มแข็งของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม.....	126
41	เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการ สร้างเสริมความเข้มแข็ง กับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม.....	127

ตารางที่		หน้า
42	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานทางการวิจัย	128
43	ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) ของ ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน	130
44	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามข้อเสนอแนะปัญหา/ อุปสรรค หรือประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนา	131
45	แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาชุมชน	132
46	ปัจจัยภายใน	133
47	ปัจจัยภายนอก	136
48	เปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งในการพัฒนาของชุมชนที่เรียงกับแนวทาง การพัฒนาแบบยั่งยืน	139
49	เปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งในการพัฒนาของชุมชนที่เรียงตามแนวคิด เศรษฐกิจชุมชน	141

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ นับตั้งแต่ประเทศไทยมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504-2509 จนถึงปัจจุบันโดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น ยุทธศาสตร์หลักจะเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งวัดผลในเชิงปริมาณเพื่อให้ก้าวทันกระแสการพัฒนาโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งเป็นระบบที่มีความสัมพันธ์อันซับซ้อน ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ระบบข่าวสารวัฒนธรรมโลก การพัฒนาตามแนวคิดทางนี้ได้เข้าแทรกซึมไปในทุกสังคมแม้แต่สังคมชนบทที่ถูกภาวะเช่นนี้ผลักดันเข้าสู่กระแสการพัฒนาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ผลที่ตามมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด ทำให้เกิดปัญหาในสังคมในเชิงโครงสร้างที่ไม่มีความสมดุลไม่ยั่งยืน และอ่อนไหวต่อปัจจัยภายนอก ไม่ว่าจะเป็น ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความเสื่อมโทรมทางด้านศีลธรรมจรรยา และปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาทางด้านมนุษยชน ความเท่าเทียมกันทางด้านสิทธิในสังคมเกิดช่องว่างระหว่างกลุ่มและกลุ่มประเทศที่ยาก ปัญหาจากความยากจน ความเสื่อมโทรมทางด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ความขัดแย้งภายในสังคมที่รุนแรงขึ้นทุกวัน ความอ่อนแอและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งตกอยู่ในระบบทุนนิยมเสรี (Capitalism) เป็นเหตุให้เกิดจุดเปลี่ยนที่สำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศ และเป็นแผนปฏิรูปความคิดและคุณค่าใหม่ของสังคมไทย ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นแบบบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดความสมดุลที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ความสมดุลในการพัฒนาและพึ่งตนเอง โดยมีการเตรียมระบบภูมิคุ้มกัน ด้วยระบบบริหารความเสี่ยงให้พร้อมกับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ทั้งนี้การขับเคลื่อนการพัฒนาจะต้องใช้ความรู้ รอบคอบ สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งการส่งเสริมศีลธรรมและจิตสำนึกใน คุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วยความเพียร ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีในการเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับ ครอบครัว ชุมชนสังคมและประเทศชาติ การมุ่งให้คน เป็นศูนย์กลางการพัฒนา จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัย “ความเข้มแข็งของชุมชน” โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิก

ในชุมชน รวมตัวกันเป็นกลุ่มองค์กรในรูปของกลุ่ม ชมรม สหกรณ์ เครือข่าย โดยมีการเรียนรู้กันในการจัดการและแก้ปัญหาของคนในชุมชน เป็นการเพิ่มศักยภาพของคนและชุมชนให้เข้มแข็ง ดังนั้นความเข้มแข็งของชุมชนจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประเด็นเรื่องชุมชนเข้มแข็ง จึงได้รับการหยิบยกขึ้นมากล่าวถึงเป็นอันมาก ในฐานะที่เป็นทางเลือกที่สำคัญของการพัฒนา

การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นยุทธวิธีใด ย่อมเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นกรริเริ่มโดยภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน หรือชุมชนก็ตาม ย่อมแสดงถึงความพยายามในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตและมาตรฐานการครองชีพของตนเองและครอบครัว โดยพยายามให้บรรลุความต้องการขั้นพื้นฐานเป็นอันดับแรก รวมถึงการเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาตนเอง การเพิ่มผลผลิต และรายได้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ การปรับปรุงการบริการของภาครัฐและชุมชนเพื่อความเป็นอยู่ดี มีสุขของทุกคน โดยการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาช่วยผ่อนแรง หรือเพิ่มทางเลือกอื่น ๆ จะช่วยส่งเสริมความสามารถในเชิงสร้างสรรค์และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ซึ่งควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการและการตัดสินใจของชุมชน การพัฒนาไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ถ้าปราศจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงและการปรับปรุง องค์ประกอบต่าง ๆ ของสังคม ที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิตที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังนั้น การวางแผน การวางเป้าหมาย และการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม จะช่วยเสริมศักยภาพของประชาชนในการสร้างความเข้มแข็งของตนเองและชุมชน แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเชิงวัฒนธรรม ที่เน้นความสัมพันธ์ที่เน้นความสัมพันธ์ในการจัดการระหว่างระบบระบบนิเวศวิทยาสมาคมชาติกับระบบสังคมวัฒนธรรม โดยพิจารณาถึงการสร้างการจัดการเชิงจิตสำนึกและพฤติกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัว และสร้างระบบความรู้ที่จะใช้เป็นทางเลือกสำหรับการจัดการชุมชนด้วยการช่วยเหลือตนเองและพึ่งตนเอง หัวใจสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจะอยู่ที่ตัว “ประชาชน” เป็นหลัก โดยประชาชนจะต้องได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพและเข้ามามีส่วนร่วมทั้งการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง โดยรวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรของชุมชนขึ้น เพื่อเป็นกลไกหลักที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน อย่างไรก็ตามจากการศึกษาวิจัยของนักวิชาการ นักพัฒนาจากองค์กรและภาครัฐบาลเอกชนต่าง ๆ พบว่า มีปัจจัยอีกหลายประการที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้นหรือเป็นสิ่งที่สร้างความขัดแย้งในชุมชนโดยปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อความเข้มแข็งหรืออ่อนแอต่อชุมชน ได้แก่

1. **ด้านการเมืองการปกครอง** ถ้ามีระบบการปกครองแบบศูนย์รวมอำนาจจะมีผลกระทบต่อชุมชนสูงและทำให้ชุมชนอยู่ในภาวะอ่อนแอ เพราะระบบราชการที่มีการใช้อำนาจสั่งการในการพัฒนาจะเป็นกลไกในการทำลายศักยภาพในการคิดและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนอย่างมาก

2. **ด้านเศรษฐกิจ** ระบบเศรษฐกิจของชุมชนต้องเป็นแบบพึ่งตนเองและมุ่งตอบสนองความต้องการเพื่อการยังชีพของมนุษย์เป็นหลัก เน้นการใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชนภายใต้เทคโนโลยีและการจัดการที่เหมาะสม

3. **ด้านสังคมและวัฒนธรรม**

3.1 โครงสร้างทางสังคม ชุมชนที่เข้มแข็งได้ต้องมีโครงสร้างสังคมที่มีความสัมพันธ์แนบราบหรือแนวนอน เพราะโครงสร้างนี้เป็นเงื่อนไขให้เกิดความร่วมมือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เรียนรู้และแสดงศักยภาพอย่างอิสระ มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในทุกด้าน

3.2 ค่านิยมและความเชื่อในศาสนาชุมชนจะเข้มแข็งมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับค่านิยมที่สมาชิกในชุมชนยึดถือ เพราะค่านิยมเป็นปัจจัยที่กำหนดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของชุมชน ค่านิยมที่มาจากความเชื่อทางศาสนา สามารถสร้างทัศนคติให้คนมีความพึงพอใจกับการพึ่งพาตนเองและก่อให้เกิดวัฒนธรรมแบบร่วมมือ

3.3 การปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร สมาชิกในชุมชนจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์และติดต่อสื่อสารอยู่ตลอดเวลา เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ทัศนคติ และการร่วมปรึกษาหารือในกลุ่ม ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือกันในชุมชน

จากปัจจัยดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่าระดับความเข้มแข็งของชุมชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวชุมชนหรือองค์กรชุมชนแต่ประการเดียว แต่ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกหลากหลาย ที่มีส่วนกำหนดความเข้มแข็งของชุมชน หรือปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้อาจเป็นปัจจัยที่สำคัญมากกว่าตัวชุมชนเองในการกำหนดความเข้มแข็งหรืออ่อนแอของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญ ปัจจัยหนึ่งของกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง (ธีรพงษ์ แก้วหาวงษ์ 2543 : 55) ที่จะต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาที่ทุกกลุ่มทุกฝ่ายในชุมชน มีโอกาสจากการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างครบถ้วนรอบด้าน ทั้งคุณภาพชีวิต จิตใจ สุขภาพของตนในแต่ละวัย สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามลำดับความสำคัญ ก่อนหลังที่พวกเขามีส่วนร่วมในการกำหนด ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การเพิ่มศักยภาพและความเข้มแข็งของบุคคล และชุมชนให้สูงขึ้นได้ ในกระบวนการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ความคาดหวังสูงสุดคือ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับที่อำนาจเป็นของประชาชน

ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือเป็นผู้ลงมือทำในกิจกรรมที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตโดยตรง ดังปรากฏในชุมชนคีรีวง

ชุมชนคีรีวง ตั้งอยู่ที่ ตำบลกำโลน อำเภอลานกา จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่บริเวณที่ราบระหว่างหุบเขาล้อมรอบด้วยเขายอดพล เขาหอยสังข์ เขาริงโร และเขาหลวง หมู่บ้านนี้ได้ตั้งขึ้นเมื่อ 300 ปีก่อน เป็นชุมชนที่กล่าวขานกันในเรื่องการพัฒนาตัวอย่าง ความเข้มแข็งของชุมชนที่สมาชิกทุกคนในชุมชนหันหน้าเข้าช่วยเหลือกันและปราศจากการแทรกของรัฐบาล เป็นหมู่บ้านต้นแบบการอนุรักษ์ เป็นชุมชนที่ดำเนินการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นิยมมีชื่อเสียงโด่งดัง คีรีวงเป็นชุมชนที่มีความน่าสนใจในเรื่องของวิถีชีวิตด้วยการประกอบอาชีพ ทำสวน ชุมชนที่มีจิตสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมาอย่างช้านาน โดยการเรียนรู้และการพึ่งตนเอง มีการรวมกลุ่มอาชีพและชมรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งนับได้ว่าประสบผลสำเร็จจากการพัฒนาในระดับท้องถิ่น ที่สำคัญชุมชนคีรีวงเป็นชุมชนที่มีรากฐานการพัฒนาที่เข้มแข็ง สามารถสืบทอดและดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา กระบวนการจัดการ รูปแบบ ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง กิจกรรมการพัฒนาชุมชนของชุมชนคีรีวง
2. เพื่อศึกษาถึงระดับความเข้มแข็ง วิเคราะห์และเปรียบเทียบความสัมพันธ์
3. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็ง
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงความเข้มแข็ง นำเสนอแนวทางและองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับกระบวนการเสริมสร้างตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง อันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืน

สมมติฐานของการศึกษา

1. ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามเพศ
2. ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามอายุ
3. ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามระดับการศึกษา
4. ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

5. ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามอาชีพ
6. ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามระดับรายได้ต่อเดือน
7. ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย
8. ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย
9. ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามตำแหน่งในชุมชน
10. ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามการเข้ากิจกรรมต่างของชุมชน
11. ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการคาดหวังจากการพัฒนา
12. ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ

- 1.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย
 - 1.1.1 สถานภาพทางประชากร ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา,
 - 1.1.2 สถานภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ระดับรายได้รวมต่อเดือนของครัวเรือนอาชีพ, การถือครองในที่อยู่อาศัย
 - 1.1.3 สถานภาพทางสังคม ได้แก่ การมีตำแหน่งในการบริหารองค์กรชุมชน, การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน, การเป็นสมาชิกของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นภายในชุมชน
- 1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเข้มแข็งของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านการร่วมกระทำ (physically involved), ด้านการร่วมคิด (intellectually involved), ด้านการร่วมรู้สึก (emotionally involved), ด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (sense of belonging)

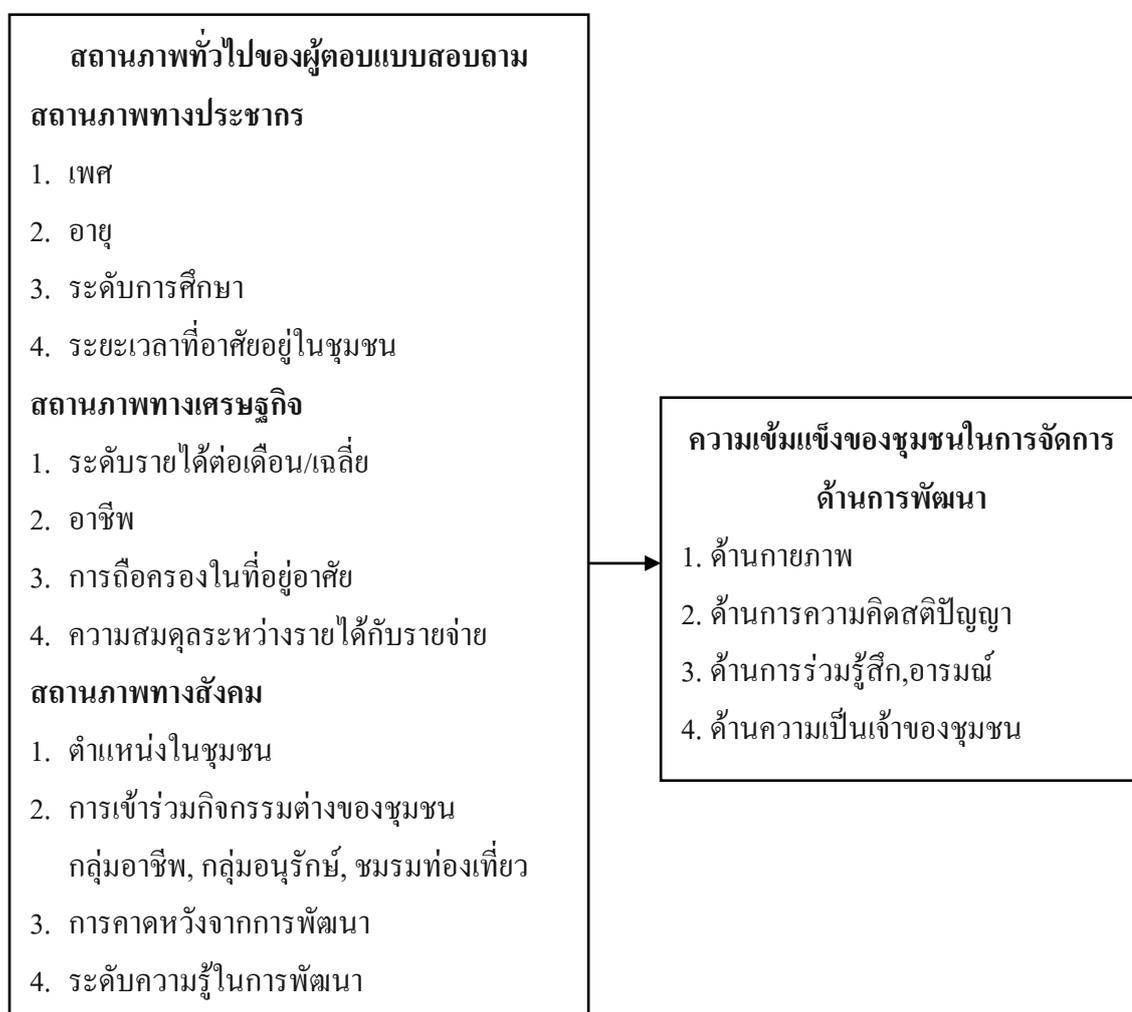
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ประชากร

ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 10 หมู่บ้าน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 6,096 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาจะสุ่มจากประชากร มีจำนวนทั้งสิ้น 375 ตัวอย่าง

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ (Dependent Variables)

ตัวแปรตาม (Independent Variables)

นิยามศัพท์

นิยามศัพท์ที่ในเชิงปฏิบัติการ

ชุมชน หมายถึง ชุมชนคีรีวง ในตำบลท่าโลน 10 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านวัดจันทร์, บ้านวัดโคก, บ้านย่านยาว, บ้านวัดสมอ, บ้านคีรีวง, บ้านมะม่วงขาว, บ้านวังไท, บ้านคีรีทอง, บ้านขุนคีรี, บ้านคีรีธรรม

ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง คนที่อยู่อาศัยทำมาหากินในหมู่บ้านต่าง ๆ ในชุมชนคีรีวง ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ร่วมกันโดยมีการเรียนรู้ การจัดการ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ตลอดจนมีศักยภาพการพึ่งตนเอง มีจิตสำนึกร่วมกัน มีความเอื้ออาทรและความสมานฉันท์ภายในและระหว่างชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ และร่วมกันแก้ปัญหาเมื่อมีวิกฤต

ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง ปัจจัยด้านต่าง ๆ ในชุมชนที่มีผลต่อการเรียนรู้ร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับระดับความเข้มแข็งในการพัฒนา

ศักยภาพการพึ่งตนเอง หมายถึง สมาชิก ผู้นำ และคณะกรรมการชุมชนที่มีลักษณะบทบาท ความสามารถในการทำงานและการมองปัญหาชุมชน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่เกิดขึ้นภายในชุมชนของตนเองซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย การประชุม การตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับผล และการประเมิน

การพัฒนา หมายถึง การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการปกครองภายในชุมชน ในทางที่ดีขึ้นภายในเงื่อนไขที่สำคัญ คือ ประชาชนในพื้นที่ที่มีความคิดริเริ่มในการช่วยเหลือตนเอง และในการพัฒนาชุมชนนั้น ประชาชนจะต้องร่วมกันคิดค้นและกำหนดแผนการปฏิบัติงาน และประเมินผลด้วยตนเอง มิใช่ถูกกำหนดหรือชักจูงจากภายนอก นอกจากนี้จะต้องใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งการรับเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต

การร่วมกระทำ (Physically involved) หมายถึง การที่ประชาชน ได้กระทำการลดปริมาณขยะตามหลัก 3Rs (Reduce Reuse Recycle), ร่วมส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาไปสู่สังคมที่มีการผลิตและบริโภคผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม, ร่วมคิดแยกและรวบรวมขยะแต่ละประเภท เพื่อนำไปขาย รีไซเคิล หรือทิ้งลงภาชนะรองรับขยะแต่ละประเภทอย่างถูกต้องเหมาะสม เป็นต้น

การร่วมคิด (Intellectually involved) หมายถึง การที่ประชาชนคิดพิจารณาการใช้ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อย่างระมัดระวัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนมีปริมาณขยะลดลง ตามหลัก 3Rs (Reduce Reuse Recycle) รวมถึงการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม

การร่วมรู้สึก (Emotionally involved) หมายถึง ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น ความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจในการกระทำของสมาชิกในครัวเรือน, สถานประกอบการ และบุคคลอื่น ๆ ที่กระทำการต่าง ๆ โดยไม่ตระหนักถึงผลกระทบต่อปัญหาขยะมูลฝอย, ความเต็มใจและความยินดีของประชาชนในการให้ความร่วมมือแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน เป็นต้น

ความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) หมายถึง ประชาชนมีความรู้สึกที่ตนเองคือ ส่วนหนึ่งของชุมชน มีบทบาทร่วมรับผิดชอบ, ร่วมยอมรับทั้งประโยชน์และโทษที่เกิดขึ้นในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือชุมชน อย่างไม่หวังสิ่งตอบแทน โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ให้การปกป้องรักษาและพัฒนาสังคม เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตัวของตนเอง อย่างสม่ำเสมอ

ประชาชน หมายถึง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยซึ่งได้แก่ครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ หมู่บ้านในตำบล กำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

เพศ หมายถึง การแบ่งเพศของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย เพศชาย และเพศหญิง

อายุ หมายถึง อายุของกลุ่มตัวอย่าง โดยระบุเป็นช่วง คือ 25 ปี และต่ำกว่า, 26-35 ปี, 36-45 ปี, 46-55 ปี, 56-65 ปี และ 66 ปีขึ้นไป

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของกลุ่มตัวอย่าง โดยระบุเป็นระดับ คือ ไม่เกินประถมศึกษา, มัธยมศึกษา/ปวช., อนุปริญญา/ปวช./ปวส., ปริญญาตรี, และสูงกว่า

ระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน หมายถึง ช่วงเวลาดังแต่ที่ตัวอย่าง เริ่มที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน จนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน ออกเป็น 5 ช่วง คือ

- 1 - 10 ปี หมายถึง อาศัยอยู่ในชุมชนไม่นาน
- 11 - 20 ปี หมายถึง อาศัยอยู่ในชุมชนค่อนข้างจะไม่นาน
- 21 - 30 ปี หมายถึง อาศัยอยู่ในชุมชนนานปานกลาง
- 31 - 40 ปี หมายถึง อาศัยอยู่ในชุมชนค่อนข้างนาน
- 41 ปี ขึ้นไป หมายถึง อาศัยอยู่ในชุมชนยาวนานมาก

การมีตำแหน่งในการบริหารองค์กรชุมชน หมายถึง การเป็นสมาชิก/คณะกรรมการบริหารและพัฒนา ในองค์กรภาคประชาชน หรือการมีตำแหน่งเป็นสมาชิกผู้อาสาสมัครในโครงการใดโครงการหนึ่ง โดยเป็นผู้ที่มีบทบาทในการช่วยส่งเสริมสนับสนุนการ ดำเนินการจัด

กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนด้วยความสมัครใจและเต็มใจ เช่น การเป็นคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ชุมชน, ชมรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, เป็นต้น

ความบ่อยครั้งในการร่วมกิจกรรมที่มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน
หมายถึง ความบ่อยครั้ง ในการที่กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่สมาชิกในชุมชนจัดขึ้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์กันภายในชุมชน โดยเป็นความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมงานบวช กิจกรรมงานแต่งงาน กิจกรรมงานศพ กิจกรรมงานมูลนิธิ งานบุญต่าง ๆ กิจกรรมกลุ่มแซร์ กิจกรรมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ซึ่งระดับความบ่อยครั้ง จะสามารถเป็นเครื่องชี้วัดภาวะทุนทางสังคมของตัวอย่างได้ โดยผู้วิจัยได้แบ่งความบ่อยครั้งในการร่วมกิจกรรม ได้แก่ ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนและเคยเข้าร่วมกิจกรรม เป็น 5 ช่วง ได้แก่ บ่อยมากที่สุด, บ่อยมาก, ปานกลาง, น้อย, น้อยที่สุด

ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการพัฒนา หมายถึง ระดับความรู้ในการเรียนรู้บทเรียนในอดีตของชุมชน เรียนรู้ที่จะเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริงและนำเอาปัญหาที่ประชาชนยอมรับว่าเป็นปัญหาของชุมชนมาร่วมกันหาสาเหตุ แนวทางแก้ไข และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะแก้ไขภายใต้ขีดความสามารถของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ และกำหนดโครงการ โดยมีเป้าหมายเดียวกัน ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องเชื่อมั่นว่าประชาชนนั้นมีศักยภาพที่จะใช้ความรู้ ความสามารถที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยและรูปแบบของระบบการจัดการที่มีผลต่อระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนศิวิล ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. ทำให้ทราบตัวแปรและตัวชี้วัดที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของประชาชนในการ พัฒนาชุมชนศิวิล ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. ได้ข้อมูลสรุปเกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรมการพัฒนาชุมชน การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนซึ่งประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วม
4. ผลการวิจัยที่ได้นี้ จะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข ชุมชนศิวิล ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิจัยเรื่อง ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนา ของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้แนวคิดที่เกี่ยวข้องประกอบ วิเคราะห์การศึกษา ดังต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปของชุมชนคีรีวง

- 1.1 สภาพภูมิอากาศ
- 1.2 เขตการปกครอง
- 1.3 การประกอบอาชีพ
- 1.4 ความเป็นมาของชุมชนคีรีวง
- 1.5 ภูมิปัญญาคีรีวง
- 1.6 การพึ่งพาตนเอง
- 1.7 ผู้นำ
- 1.8 กลุ่มองค์กรชาวบ้าน

2. แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง

- 2.1 ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง
- 2.2 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง
- 2.3 ลักษณะการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง

3. แนวคิด ปรัชญา และหลักการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน

- 3.1 ความหมายของการพัฒนาชุมชน
- 3.2 แนวความคิดของการพัฒนาชุมชน
- 3.3 ปรัชญาการพัฒนาชุมชน
- 3.4 หลักการพัฒนาชุมชน

4. แนวคิดการมีส่วนร่วม

- 4.1 หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 4.2 รูปแบบการมีส่วนร่วม

- 4.3 ลักษณะการมีส่วนร่วม
- 4.4 กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 5. แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างพลังพนักงาน
 - 5.1 ความแตกต่างระหว่างการมีส่วนร่วมของพนักงาน กับการสร้างพลังพนักงาน
 - 5.2 ตัวแบบการสร้างพลังพนักงาน
- 6. แนวคิดประชาสังคม
 - 6.1 องค์ประกอบประชาสังคม
- 7. แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน
 - 7.1 ปัจจัยเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนเป็นจริง
- 8. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพทั่วไปของชุมชนคีรีวง

สภาพทั่วไปชุมชนคีรีวง

คีรีวงเป็นชุมชนเก่าแก่ของภาคใต้ ตั้งอยู่ในเขต ต. กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ห่างออกไปทางทิศตะวันตกประมาณ 30 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 8,173 ไร่ ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง หมู่ 8 บ้านคีรีทอง หมู่ 9 บ้านขุนคีรี และหมู่ 10 บ้านคีรีธรรม ชุมชนคีรีวงตั้งอยู่เชิงเขาหลวง ซึ่งเป็นภูเขาที่สูงสุดของเทือกเขานครศรีธรรมราช ในเขตอุทยานแห่งชาติป่าทำงิ้ว-ขุนน้ำ-เขาธง อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารและป่าเขาที่อุดมสมบูรณ์ด้วยไม้نانาพันธุ์ มีขอบเขตติดต่อ ดังนี้

1. ทิศเหนือ ติดต่อกับยอดเขาพล
2. ทิศใต้ ติดต่อกับเขาหอยสังข์
3. ทิศตะวันออก ติดต่อกับ หมู่ที่ 4 บ้านสมอ
4. ทิศตะวันตก ติดต่อกับเขาหลวง

ห่างจากจังหวัดนครศรีธรรมราช ประมาณ 23 กิโลเมตร ตามเส้นทางถนนหมายเลข 4015 ที่เริ่มจากสามแยกบ้านตาล ถึงแยกบ้านศาลาสังกะสี ทางเข้าชุมชนผ่านบ้าน โศกโพธิ์สถิตย์ บ้านวังไพร บ้านวัดสมอ และห่างจากที่ว่าการอำเภอลานสกาไปทางทิศเหนือประมาณ 12 กิโลเมตร มีเส้นทางเข้าออกชุมชนเพียงทางเดียว คือ ถนน นครศรีธรรมราช-คีรีวง ชุมชนคีรีวงมีคลองที่มีต้นน้ำมาจากภูเขาไหลผ่าน 3 สาย ได้แก่ คลองท่าชาย คลองปง และคลองท่าหก

ชื่อ “คีรีวง” บ่งบอกถึงลักษณะสภาพภูมิศาสตร์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี ที่ตั้งชุมชนเป็นที่ราบแอ่งกระทะระหว่างภูเขาสูง มีลำน้ำหลายสายซึ่งมีต้นกำเนิดอยู่บนเทือกเขาไหลผ่านโดยรอบผ่าน เป็นแหล่งน้ำหล่อเลี้ยงชุมชน ก่อนที่จะไหลผ่านลงสู่ทะเลบริเวณชายฝั่งด้านอ่าวไทย ที่ตั้งบ้านเรือนของชุมชน ชาวบ้านจะสร้างบ้านอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขา ในละแวกใกล้เคียงกัน มีถนนพาดผ่านพื้นที่พักอาศัย มิได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำเช่นในที่ราบภาคกลาง เนื่องจากเมื่อฤดูน้ำหลากระดับน้ำจะเอ่อท่วมสูงขึ้นมาสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน พื้นที่รอบนอกชุมชน เป็นที่เชิงเขา ชาวบ้านจับจองเป็นแปลงเพาะปลูก ในรูปของสวน “สมรม” มายาวนานแล้วสภาพภูมิอากาศมีความชุ่มชื้น ฝนตกชุกตลอดทั้งปี พื้นที่อันอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติเช่นนี้ แม้จะมีข้อจำกัดในที่ดินทำกินบ้างก็ตาม

การเดินทางสู่จังหวัด ใช้เวลาเดินทางโดยรถยนต์ประมาณ 30 นาที ตามเส้นทางเขาหลวง-วัดโคก ซึ่งเป็นเส้นทางหลักสายเดียวของชุมชน แต่เดิมการติดต่อกับโลกภายนอก ใช้การสัญจรทางน้ำเป็นเส้นทางคมนาคมหลักสายเดียว ต่อเมื่อเกิดอุทกภัยในปี 2505 ลำคลองถูกปิดกั้นเสียหายไม่สามารถใช้การได้ ชาวบ้านจึงร่วมกันสร้างถนนขึ้น และใช้เป็นทางคมนาคมสายหลักนับแต่นั้นเป็นต้นมา

1. สภาพภูมิอากาศ

เนื่องจากพื้นที่ตั้งอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบคาบมหาสมุทร ได้รับอิทธิพลลมมรสุมพากสองฝั่งทะเลอันดามันและอ่าวไทย จึงทำให้ฤดูกาลมี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝนเช่นเดียวกับสภาพภูมิอากาศของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ฤดูร้อน อยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน (3 เดือน)

ฤดูฝน แบ่งเป็น 2 ช่วง

ช่วงแรก เดือนพฤษภาคม-ตุลาคม (3 เดือน) มีฝนตกไม่มากนัก

ช่วงที่สอง เดือนพฤศจิกายน-มกราคม (3 เดือน) เป็นฤดูที่มีฝนตกหนักอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27-28 องศาเซลเซียส แต่บริเวณยอดเขาหลวงอาจลดลงเหลือเพียง 5 องศาเซลเซียส

2. เขตการปกครอง

ชุมชนคีรีวงตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อที่ประมาณ 8,173 ไร่ ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน คือ

2.1 หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง

2.2 หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง

2.3 หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี

2.4 หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม

แต่เดิมคีรีวงเป็นหมู่บ้านค่อนข้างใหญ่ มีประชาชนอาศัยอยู่ประมาณ 700 หลังคาเรือน ทำให้การบริหารการจัดการและการปกครอง ตลอดจนการบริการประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลนทำได้ไม่ทั่วถึง จึงได้แยกเขตการปกครองท้องถิ่นในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2536 โดยแยกหมู่บ้านคีรีวงออกไปเป็น 4 หมู่บ้าน โดยคงคำว่า “คีรี” เอาไว้เป็นอนุสรณ์ว่า ครั้งหนึ่งหมู่บ้านดังกล่าวอยู่ในชุมชนเดียวกัน (ฉัตรชัย ฉัตรกาญจน์ 2542 : 25, 30, 33)

บ้านคีรีวง (หมู่ที่ 5) มีพื้นที่ประมาณ 2,569 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอลานสกาไปทางทิศเหนือ ประมาณ 12 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของที่ว่าการองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กำโลน ประกอบด้วยกลุ่มบ้าน 4 กลุ่ม คือ บ้านห้วยนอน บ้านควนบน บ้านวัดใหม่ และวัดกลาง

บ้านคีรีทอง (หมู่ที่ 8) มีพื้นที่ประมาณ 890 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอลานสกาไปทางทิศเหนือประมาณ 13.8 กิโลเมตร ประกอบด้วยกลุ่มบ้าน 3 กลุ่ม คือ บ้านท่าชาย บ้านแพรกตั้ง และบ้านหนองไถ่นก

บ้านขุนคีรี (หมู่ที่ 9) มีเนื้อที่ประมาณ 2,195 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอลานสกาออกไปทางทิศเหนือประมาณ 14.5 กิโลเมตร ประกอบด้วยกลุ่มบ้าน 6 กลุ่ม คือ บ้านท่า บ้านในเกาะ บ้านมะปราง บ้านคลองยาว บ้านวังยาว และบ้านเชิงแตระ

บ้านคีรีธรรม (หมู่ที่ 10) มีพื้นที่ประมาณ 2,519 ไร่ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอลานสกาออกไปทางทิศเหนือประมาณ 14 กิโลเมตร ประกอบด้วยกลุ่มบ้าน 5 กลุ่ม คือ บ้านโนนา บ้านโน บ้านหัวเขา บ้านหัวหมง และบ้านหน้าวัด

3. การประกอบอาชีพ

เกษตรกรรมพื้นที่เชิงเขา ในรูปแบบสวนผสมผสานที่เรียกว่า “สวนสมรม” เป็นอาชีพหลักของชุมชน สวน “สมรม” เป็นรูปแบบของการปลูกพืชโดยปลูกพืชผลหลายชนิดมารวมไว้ในแปลงเดียวกัน ส่วนมากเป็นไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ การปลูกใช้วิถีเลียนแบบธรรมชาติ ปลูกผสมผสานกันในสภาพของป่า ต้นไม้จะเกื้อกูลกันเอง ไม่มีโรคระบาดร้ายแรงแต่ไม่ต้องดูแลรักษามากนัก ผลผลิตจากสวน “สมรม” มีผู้รับซื้อที่เป็นคนของชุมชนเองมีหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางรวบรวมผลผลิตของชุมชนแล้วนำไปขายต่อที่ตลาดหัวอิฐในตัวเมืองนครศรีธรรมราช โดยจะรับซื้อผลผลิตในราคาต่ำกว่าราคาซื้อขายที่ตลาดหัวอิฐเล็กน้อย เพื่อหากำไรจากส่วนของราคารับซื้อแต่จะซื้อผลผลิตโดยไม่จำกัดจำนวนว่ามากหรือน้อยถือว่าเป็นการช่วยชาวสวนทางหนึ่ง

ด้วยความหลากหลายของผลผลิตในสวน “สมรม” ทำให้ชาวคีรีวงมีงานทำเกือบตลอดทั้งปี มีช่วงว่างจากการผลิตประมาณ 3 เดือน ช่วงนอกฤดูการผลิตนี้ ชาวบ้านจะรวมกลุ่มทำอาชีพเสริม เช่น การแปรรูปผลผลิต จัดทำสินค้าพื้นบ้าน อาทิ ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติและผลิตภัณฑ์จากผ้ามัดย้อมอ้อม เครื่องจักรสาน การแปรรูปสมุนไพร การถนอมอาหารจากผลผลิตในสวน “สมรม” เช่น ทุเรียนกวน ลูกเนียง และสะตอดอง หมากและส้มแขกตากแห้ง เป็นต้น

อาชีพเสริมอีกหนึ่งที่เป็นที่นิยมกัน คือ การรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นงานที่เกี่ยวข้องเนื่องในสวน “สมรม” เช่น คายหญ้า เก็บผลผลิต ซ่อมแซมสวน อาชีพรับจ้างเหล่านี้จัดเป็นทางเลือกหนึ่งของชาวชุมชนที่มีที่ทำกินน้อย ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ นอกจากนี้ยังมีอาชีพเสริมด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว เป็นผลพวงจากการเปิดตัวหมู่บ้าน หลังจากชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในปี 2539 ชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ ให้ความรู้เรื่องวิถีและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชนแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงเป็นผู้นำทาง เที่ยวชมธรรมชาติ รวมถึงเป็นผู้นำทาง เที่ยวชมธรรมชาติและพักผ่อนนันทนาการแห่งชาติเขาหลวง ในชุมชนมีที่พักนักท่องเที่ยว 2 แห่ง ดำเนินการโดยชาวบ้าน 1 แห่ง และกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 1 แห่ง ทั้งสอง มีเป้าหมายจะคืนกำไรสู่ชุมชน ด้วยตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรชุมชนในการหารายได้ ซึ่งอาจก่อผลกระทบในแง่ลบแก่ทรัพยากรโดยรวม

4. ความเป็นมาของชุมชนคีรีวง

หมู่บ้านคีรีวงเป็นชุมชนเล็ก ๆ ตั้งอยู่ในที่ราบหุบเขาเทือกเขานครศรีธรรมราช ในตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประวัติศาสตร์เก่าแก่น่าภูมิใจในความเป็นมา ความกล้าหาญ ความอดทน และการต่อสู้ของบรรพบุรุษที่นับย้อนไปได้กว่า 200 ปี ที่มาแล้ว

เดิมหมู่บ้านคีรีวงนี้มีชื่อเรียกว่า “บ้านขุนน้ำ” เพราะเหตุที่หมู่บ้านคีรีวงอยู่ใกล้ต้นน้ำจากยอดเขาหลวงเทือกเขานครศรีธรรมราช จึงมีลำคลองผ่ากลางหมู่บ้านถึง 3 สาย คือ คลองปง คลองท่าหา และคลองท่าชาย ซึ่งมีน้ำตลอดปี คลองทั้ง 3 สาย ไหลมาบรรจบกันที่หน้าหมู่บ้าน มีชื่อว่า “คลองท่าดี” ไหลไปสู่เมืองนครศรีธรรมราช และออกสู่ทะเลที่ปากนคร มีระดับน้ำลึกพอจะใช้เป็นเส้นทางขนส่งไปมาได้ ซึ่งหมู่บ้านอื่น ๆ ที่ตั้งอยู่บนเทือกเขาใกล้ต้นน้ำก็มีชื่อเรียกว่า “ขุนน้ำ” เช่นกันและใช้คำว่า “ขุนน้ำ” นำหน้าชื่อหมู่บ้าน เช่น ขุนน้ำเขาแก้ว ขุนน้ำท่าดี ขุนน้ำท่าจิว ขุนน้ำกำโลน เป็นต้น เพราะเป็นหมู่บ้านที่อยู่ต้นน้ำ ต่อมาบ้านขุนน้ำถูกเปลี่ยนเป็น “บ้านคีรีวง” ซึ่งมีความหมายว่า บ้านที่อยู่ภายใต้เงาเงา (วง) ของภูเขา(คีรี) ตามชื่อที่สร้างขึ้นมาจนกระทั่งปัจจุบัน

บรรพบุรุษของชาวคีรีวง ที่เข้ามาตั้งรกรากเมื่อประมาณ 200 ปี ก่อนเชื่อว่ามาจากกลุ่มกลุ่มที่ 1 บรรพบุรุษของชาวคีรีวง เป็นบรรดาเหล่าทหารเกณฑ์ที่ต้องไปรบ ที่เมืองจันทบุรี (มาเลเซียในปัจจุบัน) แต่ได้ชักชวนกันหนีทัพมายังแหล่งกำหนดของต้นน้ำบริเวณหุบเขาหลวงเรียกตนเองว่า “บ้านขุนน้ำ” หรือ “บ้านเขาหลวง” ตามลักษณะที่ตั้ง ต่อมาเปลี่ยนชื่อใหม่ตามชื่อใหม่ตามชื่อวัดที่สร้างขึ้นในชุมชนคือ “บ้านคีรีวง”

กลุ่มที่ 2 บรรพบุรุษของชาวคีรีวงเป็นบรรดาไพร่ ที่ไม่เห็นด้วยกับระบบอุปถัมภ์ และระบบเจ้าขุนมูลนาย จากประวัติศาสตร์ในช่วงรัชกาลที่ 1 และ 2 แห่งรัตนโกสินทร์ตอนต้นไพร่ที่หลบหนีบางส่วนจากในเมืองนครศรีธรรมราชได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ บริเวณที่ราบเล็ก ๆ บริเวณหุบเขาหลวงที่มีลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรเหมาะแก่การดำรงชีพ อีกทั้งยังสะดวกในการหลบหนี และนี่คือจุดเริ่มต้นของการตั้งบ้านเรือนของชาวคีรีวงนั่นเอง

กลุ่มที่ 3 บรรพบุรุษของชาวคีรีวงเป็นคนพื้นเมืองดั้งเดิม ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองนครศรีธรรมราช แต่ด้วยประชากรที่เพิ่มขึ้น ต้องการพื้นที่ใช้สอยมากขึ้น จึงออกสำรวจหาพื้นที่เหมาะสมในการยังชีพใหม่ แนวทางนี้สันนิษฐานว่าบรรพบุรุษของชาวคีรีวงทำการเกษตรเป็นอาชีพดั้งเดิมอยู่แล้ว เล็งเห็นว่าพื้นที่ในบริเวณหุบเขาหลวง ไม่ห่างจากตัวเมืองนครศรีธรรมราช เหมาะสมในการทำการเกษตรจึงขยายพื้นที่ทำกินมายังบริเวณนี้

แนวทางแรกและแนวทางที่สอง มีเหตุผลสนับสนุนในแง่ความสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ของไทย ซึ่งปรากฏเป็นเรื่องเล่าถึงชาวคีรีวงของคุณพรพิไล เลิศวิชา

กล่าวไว้ว่าในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเฉพาะในสมัยของรัชกาลที่ 1 และรัชการที่ 2 ซึ่งปรากฏว่ามีไพร่หลบหนีการเกณฑ์ทัพไปไทรบุรีถึง 400 คน และในปี พ.ศ. 2355 ก็ปรากฏว่ามีไพร่หลบหนีหายไปอยู่สงขลา พัทลุงถึง 800-900 คน เนื่องจากเวลานั้นไพร่ต้องใช้เวรรับใช้หลวง หรือไม่ก็เสียเงินปีถึง 18 บาท ดังนั้น สันนิษฐานเบื้องต้นว่า เหล่าทหารเกณฑ์ที่มาตั้งรกรากที่คีรีวงน่าจะเป็นไพร่หนีมาจากนครศรีธรรมราช นั่นเอง

ในอดีต ชาวบ้านในชุมชนคีรีวงมีเส้นทาง เข้า-ออก ติดต่อกับโลกภายนอกทางเดียวคือ เส้นทาง คีรีวง-แสงวิมาน (ชุมชนที่ราบลุ่มแม่น้ำปากพนัง) เพื่อแลกเปลี่ยนผลผลิตและปัจจัยสี่ ผลไม้ ของป่า สมุนไพร เป็น ข้าว กะปิ เกลือ เนื่องจากชุมชนไม่สามารถผลิตเครื่องอุปโภคได้เองทั้งหมด การแลกเปลี่ยนตั้งอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์เป็นเพื่อน “เกลอ” กัน ที่เรียกทั่วไปว่า “อ้ายเกลอเขา อ้ายเกลอเรา” ในฤดูกาลทำนาชาวคีรีวงจะเอาผลผลิตจากเขาไปให้ไว้กินไว้ใช้เอง ในทำนาในฤดูเก็บเกี่ยวข้าว จะเอาสะตอดอง พลุ หมาก ปลาส้ม ทูเรียนกวน ฯลฯ ไปให้ และได้ข้าเปลือกเป็นสินน้ำใจตอบแทนทุกครั้ง ในทำนองเดียวกันชาวบ้าน และชาวประมงเริ่มฝั่งทะเลจะถ่อเรือขึ้นมาตามน้ำ เยี่ยมเยียนอ้ายเกลอ เอาของมาฝาก บางครั้งในการซื้อขายกันจะใช้เงินพลุ คือ เอาใบพลุมาเป็นเกณฑ์วัดคุณค่าของผลผลิต ที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน

ภัยธรรมชาติที่ร้ายแรงทั้งสองครั้งมิได้เปลี่ยนแปลงเฉพาะสภาพทางกายภาพของชุมชนเท่านั้น หากยังได้เปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างคีรีวงกับโลกภายนอกที่กำลังไหลเชี่ยวไปตามกระแสนิยม การทำให้ทันสมัย การให้ความสำคัญทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ การไหลเข้ามาของนายทุน เงินทุน แม้กระทั่งเทคนิควิทยาการเพาะปลูกแบบใหม่ การเปิดรับ

พันธุ์ไม้ผลใหม่ การซื้อขายแลกเปลี่ยนผลผลิตแบบใหม่ การพึ่งพาอาศัยระหว่างชุมชนแบบ “อ้ายเกลอเขา อ้ายเกลอเล” เปลี่ยนแปลงไปเป็น การพึ่งพาระบบตลาดใหม่

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่แท้จริงไม่ได้รับการแก้ไข ยังมีการทำลายสภาพแวดล้อม เป็นผลให้เกิดอุทกภัยในปี พ.ศ. 2531 ที่ถือได้ว่าเป็นมหัศจรรย์ร้ายแรงที่สุดเท่าที่ชาวคีรีวงเคยประสบมา สวนผลไม้ ทรัพย์สินเสียหายเป็นจำนวนมากแม้กระทั่งชีวิตของชาวคีรีวงหมู่บ้านเปรียบเสมือนเมืองร้าง เหลือเพียงซากปรักหักพังของบ้านเรือน ลักษณะทางกายภาพของชุมชนเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง เส้นทางน้ำ เปลี่ยนทางเดิน ลดความคดเคี้ยวลง ตัดตรงผ่ากลางหมู่บ้านแบ่งชุมชนออกเป็นสองส่วน บทเรียนครั้งนี้ ทำให้ชาวคีรีวงคืนกลับมาให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกับธรรมชาติแบบพึ่งพา ได้มีการจัดตั้งกองทุนเดิมเขียวให้เขาหลวง ซึ่งเป็นแนวความคิดของชาวคีรีวงเอง โดยทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชนในการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับองค์กรภายนอก มีการรณรงค์ให้ชาวบ้านช่วยกันดูแลรักษาและปกป้องป่ารอบชุมชนของตนเองไว้ จัดให้มีกิจกรรมปลูกป่าทดแทนตั้งแต่ที่ราบในหุบเขาคีรีวงถึงยอดเขาหลวง เพื่อเป็นที่ยึดเกาะของหน้าดิน ป้องกันการพังทลายของหน้าดิน และเป็นการสร้างภูมิทัศน์ที่ดีให้แก่ชุมชน รวมทั้งเป็นแหล่งให้ความรู้ปลูกฝังจิตสำนึกการอนุรักษ์ป่าไม้แก่ชาวบ้าน เพื่อรักษาพื้นที่รอบชุมชนเอาไว้

5. ภูมิปัญญาชุมชนคีรีวง

หมู่บ้านคีรีวงเป็นหมู่บ้านทำการเกษตรแบบผสมผสานที่มีการผลิตที่ต้องพึ่งพิงธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ อากาศ ดิน น้ำ ป่าไม้ เป็นปัจจัยธรรมชาติที่เกื้อหนุนให้ปัจจัยหนุนให้ปัจจัยด้านความรู้ ภูมิปัญญาบรรพบุรุษของชาวคีรีวงในด้านการเกษตรการเพาะปลูกที่เรียกกันว่า “สวน “สมรม” (สวนผสมผสานแบบดั้งเดิม) หยั่งรากลึกและมีการพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชาวคีรีวงพึ่งพาและสืบทอดรูปแบบและวิธีการเพาะปลูกแบบนี้ตลอดมาได้จนถึงปัจจุบัน

5.1 สวน “สมรม” ยุคแรก จากการบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนเกี่ยวกับความรู้ทางด้านเกษตรสรุปได้ว่าบรรพของชาวคีรีวงที่เข้ามาสร้างหลักปักฐานในยุคแรก ๆ จะมีความรู้ความสามารถในการทำมาหากินติดตัวมาด้วย การเคลื่อนย้ายเข้ามาในพื้นที่จะค่อย ๆ เข้ามา โดยเข้ามาสร้างสวน ในพื้นที่ราบริมตลิ่ง ปลูกหญ้า (ขน้า) ไร่ผักตอนเข้ามาทำงาน จากนั้นก็เริ่มขยายพื้นที่การเพาะปลูกขึ้นเรื่อย ๆ ไปตามที่ราบริมน้ำขึ้นไปบนไหล่เขา สภาพป่าที่มีไม้ผล พืชผักพื้นบ้าน สมุนไพรขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ การเพาะปลูกใช้วิธีการนำเมล็ดพันธุ์และต้นกล้าพันธุ์ไปปลูกแซมในป่า ไม้เนื้อแข็งบางต้นจะถูกโค่นลงมาเพื่อปลูกขน้าหรือใช้สอยต่าง ๆ เมื่อเกิดพื้นที่ว่างตรงไหนก็จะปลูกไม้ผลทดแทนลงตรงนั้น กระบวนการทั้งหมดนี้ได้กระทำในครั้งเดียว คือตัดโค่นแล้วเพาะปลูกต้นไม้ใหม่แต่จะค่อยเป็นค่อยไป ชาวบ้านเรียกการตัดโค่นแล้วเพาะปลูก

ต้นไม้อื่นๆ การเพาะปลูกแซมป่า โดยพื้นที่ใดที่มีการแซมป่าไม้อื่นจะหมายถึงพื้นที่นั้น ได้มีการจับจองทำการเพาะปลูกแล้วจากสิ่งทีราบริมน้ำที่ขึ้นไปตามสายน้ำ และตามไหล่เขาสองข้างลำน้ำ จาก การนำไปเปลี่ยนไปเป็นบ้านเรือน และชุมชน จากป่าธรรมชาติเป็นป่าไม้อื่น เป็นสวน “สมรม” ของคนในชุมชน ต้นทุเรียน 3-4 รุ่น และไม้อื่นอื่นผสมผสานกัน ไม้อื่นต้นใดให้ผลน้อยลงหรือ กำลังจะหมดอายุ ชาวคีรีวงจะนำต้นไม้อื่นของพันธุ์ไม้ที่ต้องการปลูกไปปลูกเคียงข้างไว้ก่อน เมื่อถึง อายุที่จะให้ จึงตัดโค่นต้นเดิมลงไป เพื่อให้ต้นไม้อื่นได้แสงแดดและอาหารเต็มที่ ผลผลิตจึง ต่อเนื่องไม่ขาดตอน

คำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนกล่าวว่า ในยุคแรก ๆ นั้น พื้นที่ลุ่มริมน้ำ จะมีการ ทำนาเพื่อให้มีข้าวกิน นาข้าวในที่ลุ่มริมน้ำของชาวคีรีวงหมดไปเมื่อใดมิใครทราบได้แน่ ชัด แต่การเพาะปลูกข้าวในช่วงถัดมา เป็นการนำข้าวไรมาเพาะปลูกในพื้นที่ไหล่เขา การบุกเบิกที่ ทำกินจะมีการถาง โคนต้นไม้ใหญ่ เผาและปลูกข้าวไร่ ข้าวโพดบนที่ผืนใหม่ ก่อนที่ไม้อื่นไม้อื่นต้น ชนิดอื่น ๆ จะเติบโตเป็นสวน “สมรม” แทน การ โคนเผาเกิดขึ้นในกรณีที่ต้องการเพาะปลูกพืชไร่ ซึ่งรวมถึงการปลูกขิงในระยะหลังด้วย การเพาะปลูกพืชไร่เริ่มหมดบทบาทในช่วงหลังอุทกภัยปี 2531 เมื่อชาวคีรีวงเริ่มตระหนักถึงภัยที่เป็นผลกระทบ จากวิธีการเกษตรแบบนี้ (ตรีรุช บาระพัฒน์ 2542 : 78) รวมถึง ผลผลิตที่ได้ไม่ผลดีนัก เพราะเหล่าบรรดานกต่าง ๆ จะลงมากินผลผลิตของ ชาวบ้าน

5.2 การคัดเลือกพันธุ์ ความหลากหลายความมั่งคั่งของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ป่าแห่งเขาหลวง คือ แหล่งมรดกอันล้ำค่ามหาศาล ที่ให้บรรพบุรุษของชาวคีรีวงได้พึ่งพาอาศัย การค้าไปเก็บผลผลิตตามธรรมชาติจากป่านั้น เป็นกระบวนการคัดสรรพันธุ์จากธรรมชาติที่ต้องการ ให้มีความแข็งแรง ผลดก รสชาติดี ผลโตและมีคุณภาพ เพื่อนำพันธุ์มาขยายเพาะปลูกไว้ในพื้นที่ ของตนเอง กระบวนการคัดสรรพันธุ์ได้เปลี่ยนแปลงไปบนพื้นฐานของเหตุผลที่มีปัจจัยเกี่ยวข้อง หลายประการ เช่น คุณค่า ความต้องการในการบริโภค ความนิยมและเทคโนโลยีวิทยาใหม่ ๆ เช่น เมื่อมี ยอดทุเรียนพันธุ์ดีเข้ามาในชุมชน ต้นตอของทุเรียนพันธุ์ธรรมชาติหรือพันธุ์พื้นบ้านจะเปลี่ยนมา เป็นพันธุ์ที่ทนทานต่อโรคและหาอาหารเก่ง การค้นพบว่าส้มแขกมีคุณค่าในการรักษาสุขภาพและ รักษาโรค จึงมีการนำพันธุ์จากป่ามาเพาะปลูก การค้นพบว่าสะตอป่าจะให้ผลนอกฤดูดูกล ก็นำมา ขยายพันธุ์เพื่อให้มีผลผลิตสะตอในช่วงเวลาที่ยาวนานขึ้นเป็นต้น พันธุ์จากป่าธรรมชาติจึงเป็น รากฐานหนึ่งที่อยู่คู่กับระบบสวน “สมรม” ของคีรีวงตลอดพัฒนาการของชุมชน

หลังจากวาทภัยในปี พ.ศ. 2505 พันธุ์ใหม่ ๆ จากภายนอกเริ่มเข้ามามีบทบาทใน สวน “สมรม” ของชาวคีรีวงมากขึ้น (พันธุ์ใหม่ ๆ เช่น พันธุ์เรียนหมอนทอง ะนิ ต้นลองกอง ต้น ยางพาราฯ) เนื่องจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเข้ามามีอิทธิพลในการกำหนดการตัดสินใจ การเข้ามา

อิทธิพลพร้อม ๆ กับการสัมพันธ์ กับโลกภายนอกแบบใหม่ตลาดแลกเปลี่ยนและวิธีการแลกเปลี่ยนแบบใหม่ ชาวคีรีวงบางคนถึงกับเปลี่ยนรูปแบบจากสวน “สมรม” ไปเป็นสวนพืชเดี่ยว แต่เมื่อผ่านระยะเวลาไปช่วงหนึ่งคนที่เปลี่ยนรูปแบบจากสวน “สมรม” เป็นสวนพืชเดี่ยวก็หันกลับมาสู่สวน “สมรม” แบบเดิมเพราะการทำสวนพืชเดี่ยวต้องทำการถางป่า ใช้สารเคมีฆ่าหญ้า เมื่อทำได้ระยะหนึ่งก็เรียนรู้ถึงผลกระทบไม่แน่นอนของผลตอบแทน เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของตนเอง ความอุดมสมบูรณ์ลดลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับการทำสวน “สมรม”

5.3 เทคนิคและวิธีการ นอกจากการเพาะปลูกแซมป่าบนพื้นที่ใหม่แล้ว ชาวคีรีวงจะปลูกไปทุกแห่งที่ต้นเก่าหมดอายุ หรือล้มตาย ความถี่ห่างในการดูแล การดูแลรักษาก็ยังคงทำตามแบบที่เคยทำมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ คือ ไม่กำหนดระยะแถว ระยะต้น ปลูกแทรกลงไปป่าตามแต่จะเห็นว่าเหมาะสม ไม่ใคร่ทราบว่าการนำเอาพืชพันธุ์ใหม่เข้ามา ปลูกคละกับพันธุ์เก่าจะมีผลกระทบหรือไม่ จะมีเทคนิควิธีการเฉพาะอย่างไร ต้องดูแลรักษาเป็นพิเศษหรือมากกว่าที่ผ่านมาหรือไม่เพราะไม่อาจหาแหล่งความรู้ได้

ชาวคีรีวงมีประสบการณ์ต่อการเปลี่ยนแปลงแบบแผนสวนผลไม้หลายอย่าง โดยการสังเกตและความเอาใจใส่ซึ่งแตกต่างกันไปตาม ไม่เคยมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสวนผลไม้จากหน่วยงานราชการสู่ชุมชนคีรีวง

การนำพันธุ์ใหม่ ๆ ของต้นทุเรียนและต้นมังคุดเข้ามาในชุมชน ชาวบ้านบางส่วนคิดว่าทำให้ต้นไม้อ่อนแอกว่า เป็นโรคง่ายส่วนพันธุ์เก่าไม่เป็นโรคหรือเป็นเล็กน้อย ขณะที่บางคนบอกว่า ต้นพันธุ์เก่าเป็นโรคมกเหมือนกัน ซึ่งเข้าใจว่าอาจเพราะอายุมาก หรือติดโรคมาจากพันธุ์ใหม่ ดังนั้นการรับพันธุ์ใหม่ของชุมชนคีรีวง จึงเป็นการรับเข้ามาจัดวางอยู่บนพื้นฐานการพึ่งพาตนเองและระบบสวน “สมรม” มาแบบเดิม เทคนิควิธีการต่าง ๆ ยังคงใช้พื้นฐานแบบเดิมเป็นหลัก เช่น ชาวคีรีวงบางส่วนในการถางหญ้าลงดินจะช่วยให้น้ำดินอุดมสมบูรณ์ขึ้นและป้องกันกำจัดโรคพืชหลายชนิดได้ ชาวคีรีวงบางส่วนบอกว่าต้นหญ้าช่วยคลุมดิน ทำให้น้ำไม่ชะหน้าดิน ขณะที่ชาวคีรีวงที่รับเทคนิควิธีการใหม่ คือ ถางวัชพืชในสวนให้เตียนโล่งจนเห็นหน้าดิน เพื่อให้แสงแดดจะได้ส่องถึงพื้นดินและสวนสะอาด โรคพืชจะน้อยลง แต่สิ่งหนึ่งที่ชาวคีรีวงเห็นตรงกันคือการปลูกพืชหลาย ๆ อย่างปนกัน ช่วยในการแพร่ระบาดของโรคพืชเป็นไปได้ยาก และบางกรณีก็ช่วยป้องกันการเกิดโรคของพืชบางชนิดด้วย

ศัตรูพืชบางชนิดที่กัดกินผลผลิต เช่น กระจรอก ชาวคีรีบางส่วนจะกำจัดโดยการยิง ขณะที่บางส่วนใช้วิธีการปลูกขุนุนไว้รอบ ๆ สวนเพื่อให้กระจรอกกินแทนที่จะเข้ามากินทุเรียน และผลผลิตชนิดอื่น ๆ หรือการใช้วัสดุธรรมชาติมาห่อหุ้มผลอ่อน เช่น ใช้โตระหรือวังจำปา ที่สานจากใบมะพร้าวในท้องถิ่นมาห่อหุ้มผลขุนุนหรือจำปาคะเพื่อพรางตาไม่ให้แสงกัดกิน

และช่วยให้ผิวของผลผลิตสวย ความรู้ทั้งหมดเป็นความรู้ชาวศิริวงสืบทอดและพัฒนามาจากประสบการณ์ของตนเอง

การใช้ปุ๋ยและสารเคมีมีความจำเป็นน้อยมาก เพราะชาวศิริวงมั่นใจในความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ การใช้ปุ๋ยบ้างแต่เป็นมูลสัตว์ และไม่ได้ใช้ตลอดปี และเมื่อต้นไม้เป็นโรค ชาวบ้านก็ไม่นิยมในสารเคมี เว้นแต่ต้นอ่อนที่ต้องการดูแลเป็นพิเศษ

เหตุผลสำคัญ ๆ ที่ชาวบ้านไม่นิยมใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืช คือ

1. การใช้ปุ๋ยจะทำให้ต้องเพิ่มปริมาณปุ๋ยขึ้นทุกปี และทำให้ดินสูญเสียความอุดมสมบูรณ์
2. มีตัวอย่างผลกระทบต่อสุขภาพเมื่อใช้สารเคมีเกิดขึ้นกับชาวศิริวงที่ทดลองนำมาใช้
3. ที่สวนซึ่งอยู่บนเขาไม่สะดวกที่จะขนปุ๋ยขึ้นไปใส่ ต้องใช้เวลาและแรงงานมากเกินไป
4. ไม่มีความรู้ในเรื่องของสารเคมี ปุ๋ยเคมีและวิธีการใช้
5. ระบบสวน “สมรม” ที่โดยส่วนรวมปลูกพืชหลายชนิดปะปนกัน ทำให้ไม่มีผลกระทบต่อผลไม้อะไรชนิดให้ผลผลิตน้อยหรือตายลงไปบ้าง เพราะต้นอื่นก็ช่วยให้ผลคืออยู่ ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยหรือยาฆ่าแมลง เพื่อเร่งให้ได้ผลผลิตสูงทุก ๆ ปี
6. ในสวนผลไม้ที่ทิศทางลมไม่แน่นอน การฉีดพ่นยาฆ่าแมลงให้ปลอดภัยผู้ฉีดพ่นยาแทบทำไม่ได้ ชาวศิริวงจึงเลือกไม่พ่นสารเคมีเพื่อรักษาชีวิต (พรพิไร เลิศวิชา 2542)

โรคพืชในสวน “สมรม” ที่มีอยู่ชาวบ้านได้คิดค้นหาวิธีการรักษาโรคพืชด้วยตัวเองบ้างเหมือนกัน วิธีการโบราณที่ใช้กัน เช่น ในก้ามะถัดจุดไฟเผาใต้ต้นทุเรียนเพื่อรักษาโรคปลวกไช้ต้น ใช้ไม้ตอกเข้าไปในลำต้นที่มีปลวกกินต้น แต่ยังไม่มีการทำลายทั้งหมดหรือทำลายผลผลิตทั้งหมด อย่างมากก็เพียงครั้งเดียว เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยธรรมชาติ พบว่าปัจจัยธรรมชาติส่งผลกระทบต่อมากกว่าศัตรูพืชมากมาย

งานดูแลสวนของชาวศิริวง คือ การตัดแต่งกิ่ง ถางหญ้า และต้นไม้ที่ไม่ต้องการในสวนทิ้ง จะใช้เวลาในช่วงที่ขายผลผลิตหมดแล้วไปดูแลสวนของตน วันละประมาณ 2-3 ชั่วโมง ครอบครัวที่มีแรงงานไม่พอจะจ้างแรงงานในหมู่บ้านเพิ่มเติม ส่วนการดูแลอื่น ๆ ไม่มีแม้แต่การให้น้ำ เพราะอาศัยน้ำฝนธรรมชาติ หากฝนมากไปก็จะได้ผลผลิตต่ำ หากแล้งต้นไม้บางชนิดอาจจะไม่ให้ผลผลิตตายบ้าง ต้นอ่อนที่ปลูกใหม่ ๆ ชาวบ้านจะรดน้ำบ้างเป็นบางครั้งบางคราว พัฒนาการใหม่ในเรื่องระบบน้ำที่เกิดในระยะหลัง คือ การวางระบบน้ำโดยท่อที่มีชาวศิริวงบางคนนำเข้ามาใช้กับสวนของตนเอง โดยใช้แหล่งน้ำเดิมที่อยู่ติดสวนหรือใกล้สวน ซึ่งยังยากที่จะควบคุมการให้ผลผลิตตามต้องการ เพราะปัจจัยตามธรรมชาติหลายประการที่ควบคุมไม่ได้เช่น ฝนที่ตก

เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตของชาวคีรีวง ได้แก่ พร้า จอบ เสียม เลื่อยและมีด ไม่มีการใช้เครื่องทุ่นแรงใด ๆ ตั้งแต่เริ่มลงมือปลูกจนถึงขั้นเก็บเกี่ยวและขนไปขาย การเก็บผลผลิตใช้แรงงานเป็นหลัก คือ ปีนไปเก็บ สอย ตัด หรือเด็ด ขนใส่แข่งแล้วหาบลงมายังจุดขายในหมู่บ้าน ค่าใช้จ่ายหรือทุนในการทำสวนมีไม่มากนัก เช่น ค่าใช้จ่ายในการซื้อพร้า จอบ เสียม เลื่อย มีด ถูพลาสติกเพาะพันธุ์เมล็ด เครื่องมือการผลิตทั้งหมดนี้ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อร้อยปีก่อน เว้นแต่เลื่อนไฟฟ้าเท่านั้นที่เพิ่งจะมีใช้กันแต่ก็มีเฉพาะบ้านที่มีรายได้จริง ๆ จึงจะมีเลื่อยไฟฟ้า นอกนั้นชาวบ้านใช้เลื่อยแรงแทนคน

การเก็บผลผลิตลงมาจากสวน ใช้วิธีหาบลงมา ถ้าเป็นสะตอชาวบ้านจะใช้ไม้คานสอดหามฝักสะตอลงมาทีละเป็นพัน ๆ แต่ถ้าเป็นลูกเนียง มังคุดหรืออื่น ๆ ชาวบ้านจะบรรจุใส่แข่งซึ่งสานขึ้นเอง หรือไม่ก็ซื้อในหมู่บ้านที่ชาวคีรีทำขึ้นเอง หรือไม่ก็ซื้อในหมู่บ้านที่ชาวคีรีวงทำขึ้น ตะกร้าจะมีขนาดใหญ่ทำด้วยหวายหรือไม่ใฝ่อย่างดี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของผลผลิตที่ต้องมีจำนวนมาก บ่าของผู้ชายและผู้หญิงของชาวคีรีวงนั้นแข็งแรงมาก สามารถหาบผลไม้ได้ราวละประมาณ 50-82 กิโลกรัม อาจทำให้นึกถึงชาวเขาหรือชุมชนที่ใช้แรงงานของตนต้องหาบหาม เด็ก ๆ ในหมู่บ้านจะได้รับการฝึกฝนให้หาบผลผลิตตั้งแต่เล็ก ๆ วิทยาการผลผลิตนี้เป็นวิทยาการการผลิตแบบโบราณ ซึ่งอยู่ในสมัยชุมชนก่อนทุนนิยมยังคงมีอยู่ในหมู่บ้านคีรีวง เช่นเดียวกับในภาคเหนือและภาคอีสานที่ต้องหาบข้าวจากท้องนามายังที่เก็บข้าว ที่ต่างกันก็คือชาวคีรีวงอาจใช้เวลานับหลายชั่วโมงในการหาบผลผลิตในรอบหนึ่ง ๆ

5.4 ระบบแรงงาน การพึ่งพาตนเองเป็นพลังขับเคลื่อนของชุมชนคีรีวงมาตลอด แม้ว่าการผลิตในสวน “สมรม” ซึ่งพื้นที่เพาะปลูกอยู่ติดกับป่าเขา เป็นป่าดิบความยากลำบากอีกอย่างหนึ่งก็คือ การทำสวนในพื้นที่ไหล่เขา ซึ่งต้องใช้แรงงานมากกว่าในที่ราบ กรณีไปเก็บผลผลิตในสวนตอนเช้าจะกลับมาตอนเย็นเลยก็ไม่ได้เนื่องจากความยากลำบากในการเดินทางจึงต้องปลูกหน้า (ขนำ) ไว้ในสวนบนเขา การอยู่ขนำโดยมากจะไปอยู่พร้อม ๆ กันหลายครอบครัว เพื่อที่จะได้มีเพื่อ มีแรงงานช่วยเหลือกัน การพึ่งพาอาศัยกันวิถีการผลิตเช่นนี้ได้พัฒนาขึ้นมาอย่างเป็นระบบ เรียกว่า “กลุ่มทำสวน” การจัดระบบการแลกเปลี่ยนแรงงาน การช่วยเหลือกันอย่างเท่าเทียมกันในชุมชน ลดภาระค่าใช้จ่ายในส่วนที่จะเป็นค่าจ้างแรงงานในสวน กรณีที่มีแรงงานในครอบครัวไม่เพียงพอ หรือกรณีทำงานบางช่วง งานบางอย่างต้องแรงงานหลายคนช่วยกันทำ

กลุ่มแรงงานมีพัฒนาการของตนเองมายาวนาน เริ่มจากการเกาะกลุ่มอยู่ในพื้นที่ทำกินด้วยกัน เน้นการทำงานร่วมกันในสวนของสมาชิกกลุ่ม จนขึ้นขั้นการพัฒนาพื้นที่ของชุมชน เช่น ลงแรงช่วยกันทำงานจากชุมชนลัดเลาะไปตามสวนบนไหล่เขา เพื่อให้รถมอเตอร์ไซด์ขึ้นไปถึงหน้า (ขนำ) ในสวนได้ กลุ่มแรงงานเหล่านี้ยังคงมีบทบาทอยู่จนถึงปัจจุบัน เช่น กลุ่มคลอง

ปง กลุ่มท่าหา กลุ่มพริก กลุ่มหลังเขาและกลุ่มแรงงานเหล่านี้เป็นพัฒนาการของการพึ่งพาตนเอง และพึ่งพาอาศัยที่เป็นระบบ เป็นวัฒนธรรมที่มีค่าของชุมชนศิรีวงซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความเข้มแข็งของชุมชนจนถึงปัจจุบัน

5.5 การแปรรูปผลผลิต วิธีการผลิตแบบสวน “สมรม” และระบบความสัมพันธ์แบบ “อ้ายเกลดอเขา อ้ายเกลดอเล” ของชุมชนศิรีวง มีพัฒนาการในระบบมันเอง ปราศจากการชักจูงหรือแทรกแซงจากความคิดหรืออิทธิพลภายนอกของชุมชน ชาวศิรีวงรู้จักการเก็บถนอมผลผลิตมาตั้งแต่อดีต มีความรู้ความสามารถในการแปรรูปผลผลิตของตนเองหลายรูปแบบวิธีการ เช่น การทำหมากแห้ง การทำสะตอดอง การทำทุเรียนกวน การทำปลาต้ม การทำส้มแขก การทำลูกปละดอง ซึ่งรูปแบบผลิตภัณฑ์เหล่านี้เป็นที่นิยมต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน

6. การพึ่งพาตนเอง

6.1 ด้านเทคโนโลยี สวน “สมรม” ของชาวศิรีวงเป็นวิธีการผลิตแบบดั้งเดิมที่ปฏิบัติสืบต่อกันยาวนาน รูปแบบการผลิตใช้วิธีเลียนแบบธรรมชาติ ต้นไม้หลายสายพันธุ์ถูกปลูกร่วมกัน ทั้งบนพื้นราบและที่สูงชัน ไม่มีความจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพียงครั้งหรือธรรมดา ราคาถูก จัดหาได้ง่ายในท้องถิ่น การปลูก การดูแลหรือการเก็บเกี่ยว ล้วนแล้วแต่ใช้เครื่องมือแบบเรียบง่ายทั้งสิ้น

การขนส่งผลผลิตในระยะแรกใช้ ชะ โต๊ะ เป็นภาชนะ โดยใช้แรงงานคนแบกลงมาจกสวนมาสู่แหล่งรับซื้อในชุมชนซึ่งมีพ่อค้ามารับซื้อบริเวณชายป่ารอยต่อระหว่างเรือสวน กับย่านที่พักอาศัย ซึ่งมี 3 จุดกระจายอยู่ทั่วชุมชนระยะหลังชาวบ้านตามกันถนนสู่แปลงนา การเดินทางหันมาใช้รถจักรยานยนต์สะดวกรวดเร็วกว่า แต่วิถีของชุมชนชาวสวนในไร่ก็ยังคงเป็นเช่นเดิม

พัฒนาการของเทคโนโลยีที่สูงขึ้นในระดับกลาง (Intermdiate Technology) ที่มีการพัฒนาใช้ขึ้นในชุมชนเพื่อปรับใช้ให้เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีปัญหาผลผลิตล้นตลาด ได้นำแนวคิดการทำห้องเย็นมาใช้ เพื่อเก็บรักษาผลผลิตให้คงสภาพไว้ขายในยามที่ราคาดีขึ้น

6.2 ด้านเศรษฐกิจ ลักษณะข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ ทำให้ชาวศิรีวงไม่สามารถอยู่ได้โดยลำพังจำเป็นต้องมีการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนกับภายนอกอย่างถาวร “เกลดอเขา เกลดอเล” ในอดีต ในปัจจุบันการติดต่อค้าขายกับภายนอกชาวศิรีวงจะนำผลผลิตจากสวนมาให้พ่อค้าท้องถิ่น บริเวณจุดรับซื้อในหมู่บ้าน จากนั้นก็นำไปขายต่อแก่พ่อค้าใหญ่ ณ ตลาดหัวอัฐ ราชรัที่ใต้จะใช้จ่ายเพื่อการยังชีพเป็นหลัก

การกำหนดราคาซื้อขายจะถือเอาราคา ณ ตลาดหัวอัฐเป็นหลัก ไม่ว่าจะ เป็นพ่อค้าในท้องถิ่นหรือต่างถิ่นที่จะรับซื้อผลผลิตจากชาวบ้านก็ขึ้นกับราคาของตลาดแห่งนี้ ชาวสวน จำต้องยอมขายในราคาที่ถูกลงกำหนดโดยพ่อค้าคนกลาง มีบ่อยครั้งราคาผลผลิตได้ไม่คุ้มค่านัก โดยเฉพาะ

ในช่วงที่ผลผลิตสั้นตลาด เคยมีแกนนำชาวบ้านพยายามที่จะแก้ปัญหาด้วยการสร้างเครือข่ายโดยร่วมมือกับชาวสวนต่างภูมิภาค ซึ่งจะมีผลผลิตออกสู่ตลาดในช่วงเวลาที่ต่างกัน เพื่อจัดหาตลาดรองรับผลผลิตซึ่งกันและกัน แนวคิดนี้ต้องหมดไปเนื่องจากไม่สามารถต่อสู้กับการผูกขาดของตลาดเดิมได้ (พ่อค้าผูกขาดตลาดหัวอิฐ) อีกแนวทางหนึ่ง คือการจัดสร้างห้องเย็น เก็บผลผลิตไว้ขายในช่วงที่ได้ราคา

ปัจจัยที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจให้กับชุมชน คือ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ซึ่งนับว่ามีบทบาทสำคัญมากต่อชุมชน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือทางด้านทุนอันเนื่องมาจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติขึ้นบ่อยครั้งจึงจำเป็นต้องใช้เงินทุนสำรองไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน และปัญหาหนี้สินที่เกิดจากการกู้เงินในช่วงที่ผลผลิตจากสวนขาดช่วงไป เงินทุนจากการออมของชาวบ้านมีคุณค่า และบทบาทอย่างสำคัญมากในการกู้วิกฤตอุทกภัยปี 2551 ซึ่งเป็นวิกฤตครั้งร้ายแรงของชุมชน

กลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนคีรีวงนอกจากจะทำหน้าที่หลักทางด้านทุนของชุมชนแล้ว ยังได้ก่อให้เกิดกลุ่มอาชีพเสริมต่าง ๆ เพื่อหารายได้จากการทำงานในยามว่างจากงานในสวน ปัจจุบันมีประมาณ 10 กว่ากลุ่ม ซึ่งบางกลุ่มสามารถเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านได้

6.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นแอ่งกระทะล้อมรอบด้วยภูเขาสูงทำให้พวกเขาต้องขยายที่ทำกิน โดยการบุกรุกความสมบูรณ์ของธรรมชาติ จนกระทั่งได้มีการประกาศเขตอุทยานแห่งชาติเขาลวงในปี 2518 ทับซ้อนลงบนที่ทำกินของชาวบ้านจึงกลายเป็นว่าชาวบ้านบุกรุกพื้นที่ป่า ทั้ง ๆ ที่พื้นที่แห่งนี้พวกเขาได้อาศัยกันมานานแล้ว ที่ทำกินจึงไม่มีเอกสารรับรองสิทธิดังกล่าว

การบุกรุกทำลายป่าที่มากเกินไปทำให้เกิดภัยธรรมชาติ วิกฤตภัยและอุทกภัยร้ายแรง ในปี พ.ศ.2518 และ 2531 หลังจากเกิดเหตุการณ์อุทกภัยในปี พ.ศ.2531 ในปีถัดมาได้เกิดกลุ่ม “เต็มสี่ขาใส่เขาลวง” ซึ่งเป็นองค์กรของชาวบ้านที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อสร้างจิตสำนึกต่อทรัพยากรธรรมชาติของคนในหมู่บ้าน โดยฝากตรีถวัลย์ เป็นประธานคนแรกของกลุ่มในปี 2532

วัตถุประสงค์ของกองทุน เพื่อฟื้นฟูสภาพของบ้านคีรีวงให้กลับเป็นสีเขียวดังเดิมสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้ร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายป่าเพื่อสร้างสวนอีกต่อไปและร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและเอกชน หรือกิจกรรมที่ดำเนินของกลุ่มคือ ปลูกต้นไม้ กิจกรรมเดินป่าศึกษาเขาลวง การสร้างจิตสำนึกการให้ความรู้ในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กองทุน “เติมสีขาให้เขาหลวง” ได้มีมาตรการป้องกันที่สำคัญ ดังนี้

1. ห้ามตัดไม้ทำลายป่า
2. ห้ามสร้างสวนยางพารา ให้สร้างสวนเป็นสวน “สมรส”
3. คลองทั้งหมดในคีรีวงต้องทำการขุดลอก ขุดคลองให้กว้างขึ้นเพื่อให้สามารถระบายได้สะดวก และสร้างแนวตลิ่งทั้ง 2 ฝั่ง ให้สามารถป้องกันระดับการไหลของน้ำได้
4. ต้องมีมาตรการระวังภัย คือ มาตรการวัดน้ำฝนและแจ้งชาวบ้านให้ทราบหากปริมาณน้ำฝนถึงขีดอันตรายเตรียมอพยพ การขุดลอกคลองชาวบ้านยินดีบริจาคพื้นที่ทั้งหมดให้หน่วยงานของรัฐ ทำการขุดลอกคลองทำให้รัฐไม่ต้องเสียค่าเวนคืนที่ดิน

ปัจจุบันกลุ่มนี้ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง” โดยดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีระบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนและสภาพแวดล้อม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่ายโดยเฉพาะจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

คำสอนทางศาสนาแนวคิดทางพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญชุมชน ในการแก้ไขปัญหาและจิตสำนึก ที่จะพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาที่นำมาสู่ความสำเร็จในปัจจุบัน ก่อนเหตุการณ์ปี 2531 ชุมชนคีรีวง ยังไม่เป็นที่รู้จักแก่คนภายนอก การแก้ไขปัญหาชุมชนชาวบ้านต้องทำทุกอย่างด้วยตนเอง ปลอดภัยและบำรุงจิตใจตนเอง

6.4 ด้านจิตใจ ความเข้มแข็งทางจิตใจเป็นสิ่งสำคัญ แม้ร่างกายจะแข็งแรงแต่ถ้าจิตใจไม่เข้มแข็งก็ทำให้พวกเขาประสบความสำเร็จได้ถึงเพียงนี้ไม่ คำสอนทางศาสนาแนวคิดทางพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ชุมชน ในการแก้ไขปัญหาและจิตสำนึก ที่จะพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาที่นำมาสู่ความสำเร็จในปัจจุบัน ก่อนเหตุการณ์ปี 2531 ชุมชนคีรีวงยังไม่เป็นที่รู้จักแก่คนภายนอก การแก้ไขปัญหาชุมชน ชาวบ้านต้องทำทุกอย่างด้วยตนเอง ปลอดภัยและบำรุงจิตใจตนเอง

เมื่อประสบกับปัญหา หรือเหตุการณ์เลวร้ายต่าง ๆ พวกเขาได้วิงวอนปัญหา กลับยื่นหัตถ์รวมพลังกันต่อสู้กับปัญหา เหตุการณ์เลวร้ายต่าง ๆ จนสำเร็จ โดยมีได้ขอความช่วยเหลือจากสังคมภายนอก เพราะเขาเขามีจิตสำนึกในการพึ่งตนเองเป็นพื้นฐาน ดังนั้น เหตุการณ์วาทภัยและอุทกภัย 3 ครั้งใหญ่ ในปี พ.ศ. 2505, 2518 และ 2531 เหตุการณ์อันเลวร้ายทั้งสามล้วนนำความวิบัติมาสู่ชุมชน ทำให้สูญเสียชีวิตและทรัพย์สินอย่างใหญ่หลวง “สวนสมรม” ที่กำลังออกผลผลิตอย่างเต็มที่ พวกเขาเก็บเกี่ยวได้เพียงวันเดียว “สวนสมรม” ที่พวกเขาสร้างนับเป็นแรมปีกลับล้มพินาศในเพียงชั่วคืน (สว่าง แซ่ตัน 2555) แต่พวกเขาก็มิได้หนีย้ายออกไปจากที่นี่ กลับสร้างกำลังใจ มีมานะ พยายามที่จะฟื้นสวนและชุมชนของพวกเขาให้กลับสภาพสมบูรณ์ดังเดิม

สิ่งที่เป็นที่พึงพอใจและเป็นสถาบันที่ชาวคีรีวงให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก คือ วัดหรือสถาบันทางศาสนาเพราะขณะที่ผู้ศึกษาได้เข้าไปศึกษาในชุมชนแห่งนี้สถานที่แรกที่ผู้นำชมได้พาไปเยี่ยมชมคือ วัด และได้ไปกราบนมัสการท่านเจ้าอาวาส (วัดสมอ) สะท้อนให้เห็นว่าเป็นสถานที่ที่ชาวคีรีวงให้ความสำคัญและเคารพนับถือ เพราะส่วนหนึ่งของการต่อสู้จนประสบผลสำเร็จพึ่งตนเองได้มาจนถึงปัจจุบันและต่อไปในอนาคตก็เพราะคำสอนในทางพุทธศาสนาของท่านเจ้าอาวาสวัดคีรีวง วัดสมอ

ทุกวันนี้ชาวคีรีวงพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของพวกเขา ทำงานของชุมชนโดยส่วนมากพอใจที่จะทำงานอยู่ในชุมชนมากกว่าที่จะออกไปหางานทำข้างนอก เพราะพวกเขามีจิตสำนึกรักในชุมชนแห่งนี้ พวกเขาพร้อมที่จะร่วมกันต่อสู้ แก้ไขปัญหา เพื่อชุมชนที่เขารักและหวงแหน

6.5 ด้านสังคมและวัฒนธรรม ในอดีตชุมชนคีรีวงเป็นสังคมปิด คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติความสามัคคีของหมู่คณะเป็นลักษณะสังคมวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้ การที่ชุมชนคีรีวง แยกอิสระออกจากภายนอก ระบบการปกครอง การพึ่งตนเอง เป็นเรื่องสำคัญ สถาบันผู้สูงอายุมีบทบาทอย่างมากในการจัดระเบียบกำหนดแนวปฏิบัติของสมาชิกในชุมชน ปัจจุบันลักษณะเช่นนี้ก็ยังคงอยู่ สถาบันทางศาสนาก็มีบทบาทสำคัญเช่นกัน การทำอันใดต้องไปปรึกษาพระสงฆ์หรือ เจ้าอาวาสของหมู่บ้านก่อนซึ่งการ “คิดดี ทำดี” ทำให้การจัดการของพวกเขาประสบความสำเร็จในปัจจุบันสถาบันทางศาสนามีบทบาทน้อยลง เพราะองค์กรต่าง ๆ เข้ามาแบ่งเบาภาระขาดการสานต่อทางบุคลากร แต่ก็ยังคงเป็นศูนย์กลางในการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมผ่านพิธีกรรมทางศาสนา และเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมเวทีชาวบ้าน

สถาบันทางการศึกษา โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ก็เข้ามามีบทบาทด้านการศึกษาได้มีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม โดยชุมชนมีส่วนร่วมมีการแสดงความคิดเห็นผลักดันให้โรงเรียนจัดการสอนวิชาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำรงเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบต่อไป

7. ผู้นำ

สภาพทางกายภาพชุมชนคีรีวง ล้อมรอบด้วยภูเขาสูง การติดต่อสัมพันธ์กับโลกโดยนอกรับได้น้อยมาก ต้องอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ ป่าเขา คอยระวังภัยจากสิ่งรอบตัวตลอดเวลา สิ่งเหล่านี้สอนให้ชาวคีรีวง มีความอดทน มั่นะพยายาม มีความรักในพวกพ้องและถิ่นฐาน เสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนแห่งนี้ ดังนั้นผู้นำชุมชนคีรีวงจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนคีรีวง

ผู้นำชุมชนที่ริเริ่มสามารถจัดได้เป็น 2 ประเภท

1. ผู้นำแบบเป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีบทบาทในการปกครอง เป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างรัฐกับชาวบ้าน บางโอกาสในการทำงานก็ต้องมีการประสานงานร่วมมือกับกลุ่มผู้นำชาวบ้าน

2. ผู้นำแบบไม่เป็นทางการหรือผู้นำทางธรรมชาติ คือ ชาวบ้านคนเฒ่า คนแก่ ผู้อาวุโสของชุมชนที่ได้ผ่านประสบการณ์ชีวิต ผ่านโลกมานาน ผู้นำจากการสะสมบารมี และคุณธรรม ผู้นำรุ่นบุกเบิกที่สร้างชุมชนขึ้นมาจากฐานภูมิปัญญา ความเป็นผู้นำได้รับการพิสูจน์และผ่านการยอมรับด้านคุณธรรมไม่เห็นแก่ตัว รู้เท่าทันถึงความเป็นไปของบ้านเมือง ดังนั้นผู้นำแบบไม่เป็นทางการหรือผู้นำทางธรรมชาติ จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการจัดระเบียบทางสังคมของชุมชน กำหนดแนวปฏิบัติของสมาชิกในชุมชน เกิดเหตุการณ์กรณีพิพาทกันระหว่างครัวเรือน ญาติพี่น้อง หรือเรื่องที่ร้ายแรงกว่านั้นก็มีการเชิญให้ผู้อาวุโสของชุมชน ที่ทั้งสองฝ่ายให้การยอมรับมาทำหน้าที่ตัดสินคดีความยุติธรรมปัญหาว่าควรดำเนินการอย่างไร ในกรณีปัญหาชุมชนก็ใช้วิธีการจัดการอย่างนี้เช่นเดียวกัน ปัจจุบันคุณลักษณะเช่นนี้ก็ยังคงมีอยู่

คุณลักษณะของผู้นำชุมชนที่ริเริ่ม

1. เป็นคนดี มีคุณธรรม
2. เสียสละเพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน
3. ขยัน อดทน
4. รักพวกพ้อง และชุมชน (ผู้ศึกษา)
5. ฉลาดหลักแหลม ทันคน มีใจนักเลง (ผู้ศึกษา)

ผู้นำชุมชนที่ริเริ่มนับว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนที่ริเริ่มทำให้ชุมชนที่ริเริ่มพึ่งตนเองได้มาตลอด โดยไม่ขอความช่วยเหลือจากภายนอก ผู้นำชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ คุณตริวัธ พาระพัฒน์ คุณฝัก ตริถวัลย์ฯ ซึ่งสองเป็นบุคคลสำคัญที่เป็นตัวตั้งตัวตีให้มีกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นในหมู่บ้านจนสำเร็จและรวมถึงคณะทำงานร่วมกับพวกเขาด้วย กลุ่มออมทรัพย์เปรียบเสมือนแหล่งทุนชีวิตของคนในบ้าน นอกจากนี้เขาทั้งสองยังได้พัฒนาชุมชนและสังคมในอีกหลายด้าน คุณตริวัธ โดยเป็นผู้นำคนสำคัญในการรณรงค์ให้ชาวบ้านเลิกหมกมุ่นในอบายมุขเป็นผู้จัดตั้งกลุ่มเลิกสูบบุหรี่ และยังเป็นตัวตั้งตัวตีคนสำคัญในการอนุรักษ์ปลาแวง ซึ่งเป็นปลาภูเขาที่กำลังจะสูญพันธุ์

คุณตริวัธสมควรที่จะได้รับการยกย่องให้เป็นครูหรือปราชญ์ชาวบ้าน เป็นนักพัฒนาคนสำคัญของสังคม ของชาติ โดยเฉพาะการศึกษาการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเอง และยังเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักพัฒนาชุมชนในรุ่นต่อ ๆ ไปได้เป็นอย่างดี คุณตริวัธเคยได้รับเกียรติให้รับ

รางวัลคนดีศรีสังคมเป็นรุ่นแรก ในปี ค.ศ. 2532 แต่เป็นที่น่าเสียใจอย่างยิ่งที่คนดีศรีสังคมอย่างท่านได้เสียชีวิตจากโลกใบนี้ไปแล้ว ด้วยโรคหัวใจ เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2541 ยังคงเหลือไว้เพียงคุณงามความดีที่ท่านได้เสียสละให้กับชุมชน สังคม และประเทศชาติ

8. กลุ่มองค์กรชาวบ้าน

ที่ผู้ศึกษาได้กล่าวมาแล้วว่าชุมชนคีรีวงมักจะประสบกับปัญหาภัยธรรมชาติบ่อยครั้งจนกระทั่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของพวกเขา อย่างในตำนาน “เรือเหนือ” จากบทที่เคยใช้เส้นทางนำคนมาคมก็เปลี่ยนมาเป็นเส้นทางถนนที่มีรถจักรยานยนต์เป็นยานพาหนะ การหลังไหลของชุมชนเมืองก็เข้ามายังชุมชนได้ง่ายขึ้น มีกลุ่มนายทุนหน้าตาใหม่ ๆ เข้ามาสู่หมู่บ้าน ชาวบ้านเริ่มประสบกับปัญหาผลผลิตล้นตลาด เกิดปัญหาการถูกกดราคมผลผลิตจากพ่อค้าคนกลาง ซึ่งมีการผูกขาดกับพ่อค้าตลาดหัวอิฐ ชาวบ้านต้องประสบกับปัญหาหาระดับรายได้ที่ลดลงมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น การออมต่ำลง ชาวบ้านบางส่วนต้องออกไปทำอาชีพเสริม โดยการรับเหมาสวนนอกหมู่บ้านหรือไปทำงานรับจ้างต่าง ๆ ชาวบ้านต้องประสบกับเหตุการณ์เช่นนี้ระยะหนึ่งพวกเขาก็รวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น จนเจริญเติบโตเป็นที่พึ่งของชุมชน ต่อมาก็ได้เกิดกลุ่มอาชีพเสริมต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเป็นกลุ่มองค์กรที่ชาวบ้านจัดตั้งขึ้นเอง บางกลุ่มก็ได้รับคำแนะนำจากองค์กรต่างๆ หรือทางราชการ ปัจจุบันมีประมาณ 10 กลุ่มกลุ่ม

8.1 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวง / ธนาคารแห่งชุมชน

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคีรีวงก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2523 โดยมีแนวความคิดเพื่อแก้ปัญหาของหมู่บ้านคีรีวงที่เกิดความไม่สมดุลระหว่างผลผลิตและราคา หมู่บ้านคีรีวง มีผลผลิตมากมายล้นเหลือแต่กลับต้องขายผลไม้ออกไปในราคาที่ตลาดเป็นผู้กำหนดผลผลิตมากแต่ราคาในตลาดต่ำทำให้สถานะทางเศรษฐกิจไม่ดีเท่าที่ควรจะเป็น

ผู้นำของหมู่บ้านคนสำคัญคือ คุณตรีวุธ พาระพัฒน์ และคุณฝาก ตรีถวัลย์ โดยอาศัยแนวทางสัจจะออมทรัพย์ของกรมพัฒนาชุมชน เดิมทั้งสองท่านเคยเป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรแต่ได้ลาออกเนื่องจากพบว่ามีกรทุจริตกันภายในสหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์เริ่มต้นมีจำนวนสมาชิกเพียง 51 คน มีทุนหมุนเวียน 35,000 บาท คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ทำงานโดยไม่ได้รับค่าจ้างนี่คือจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จที่คณะกรรมการทำงานด้วยความสุจริตทำให้ชาวบ้านเกิดความเชื่อมั่นเชื่อถือในกลุ่มออมทรัพย์ให้ความร่วมมือทำตามระเบียบที่กลุ่มออมทรัพย์วางไว้อย่างเคร่งครัด เคารพในข้อตกลงของกลุ่มร่วมกัน แก้ไขปัญหาด้วยการเจรจาต่อรองใช้ความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจเป็นตัวรองรับ

8.1.1 บทบาทของกลุ่มออมทรัพย์

กลุ่มออมทรัพย์มีบทบาทสำคัญในการช่วยปลดหนี้ของชาวบ้านจากนายทุนและจาก ธ.ก.ส. รวมทั้งช่วยให้ชาวบ้านไม่ต้องก่อหนี้ใหม่อีกด้วย เพราะมีกลุ่มออมทรัพย์คอยช่วยเหลือ แม้ว่าราคาผลผลิตในบางปีจะลดลงแต่ชาวบ้านก็สามารถออมเงินส่วนที่เหลือไว้กับกลุ่มออมทรัพย์ได้และเงินนี้ก็ไหลเวียนอยู่ในหมู่บ้านในรูปเงินกู้และสวัสดิการต่าง ๆ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่มาใช้บริการฝาก ถอน กู้ จากกลุ่มออมทรัพย์ของตนเอง

กลุ่มออมทรัพย์ค่อย ๆ ขยายตัวใหญ่ขึ้นจากสมาชิกเพียง 51 คน มีเงินหมุนเวียนเพียง 35,000 บาท ในปี พ.ศ. 2523 ขยายเป็นสมาชิก 1,700 คน มีเงินทุนหมุนเวียนเกือบ 10 ล้านบาทภายในปี พ.ศ. 2531 ในปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์บ้านคีรีวงมีสมาชิก 1,893 คน ที่เงินหมุนเวียนประมาณ 26 ล้านบาท การเจริญเติบโตของกลุ่มออมทรัพย์ได้รับความสนใจจากรัฐและธนาคารพาณิชย์ว่ากลุ่มออมทรัพย์ของพวกเขาควรได้รับการควบคุมดูแลภายใต้กฎหมายเนื่องจากมีเงินทุนหมุนเวียนจำนวนมาก แต่คณะกรรมการกลุ่มไม่ยินยอม เพราะพวกเขาไม่มั่นใจต่อสถาบันการเงินของภาครัฐและเอกชน หากกลุ่มยินยอมจดทะเบียนตามกฎหมายแล้วจะไปอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับใด และหากเกิดความเสียหายกับกลุ่มทางการจะรับผิดชอบหรือไม่ พวกเขาไม่มั่นใจในกลุ่มออมทรัพย์ที่พวกเขาสร้างมันขึ้นมาและเป็นรูปแบบสถาบันที่เหมาะสมต่อวิถีชุมชนของพวกเขา

8.1.2 โครงสร้างธนาคารหมู่บ้าน

กลุ่มออมทรัพย์คีรีวงมีคณะกรรมการดำเนินงาน 4 ชุด ชุดละ 6 คน

1. คณะกรรมการอำนวยการ มีหน้าที่บริหารงานกลุ่มทั้งหมด
3. คณะกรรมการเงินกู้ มีหน้าที่รับผิดชอบในการอนุมัติเงินกู้ซึ่งจะพิจารณาทุกวันที่ 6 ของเดือน
4. คณะกรรมการตรวจสอบ มีหน้าที่ควบคุมการใช้จ่ายเงินและบัญชีของกลุ่ม
5. คณะกรรมการส่งเสริมมีหน้าที่แก้ปัญหาระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยกัน

ผลกำไรที่ได้รับทั้งหมดส่วนหนึ่งจะนำมาจ่ายคืนให้แก่สมาชิกร้อยละ 13 ต่อปี สำหรับเงินฝากออมทรัพย์และร้อยละ 9.5 ต่อปี สำหรับเงินฝากประจำส่วนที่เหลือคณะกรรมการนำไปจัดสรรเป็นกองทุนต่าง ๆ

1. กองทุนสวัสดิการ สมาชิกจะได้รับสวัสดิการในกรณีเจ็บป่วยเบิกค่ารักษาพยาบาลได้

2. กองทุนสาธารณะ เป็นกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มนำเงินส่วนนี้มาสร้างถนนและสะพานในหมู่บ้าน โดยไม่ต้องรอพึ่งเงินงบประมาณของรัฐ
3. กองทุนขยายงาน เป็นกองทุนสำหรับการขยายไปสู่กิจการงานอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน
4. กองทุนสะสม ได้มาจากดอกเบี้ยเงินฝากประจำจากธนาคารซึ่งไม่มีเงินปันผลให้สมาชิก
5. กองทุนสำรอง สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายอันจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มออมทรัพย์

นอกจากนี้กลุ่มยังได้ตั้งร้านค้าศูนย์สาธิตการตลาดขึ้น ในปี พ.ศ.2528 โดยตั้งคณะกรรมการเรียกว่าคณะกรรมการของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เป็นผู้ดำเนินงาน (พรพิไล เลิศวิชา 2536 : 459-511)

ชาวศิริวงส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นในกลุ่มออมทรัพย์ของตนมากกว่าเงินในระบบธนาคาร เชื่อว่ากลุ่มจะรักษาและบริหารเงินของเขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อกำไรและผลประโยชน์ส่วนร่วมในหมู่บ้าน และเมื่อผู้ที่มีปัญหาในการส่งคืนก็สามารถปรึกษาหารือกับคณะกรรมการกลุ่มได้ คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์จะรายงานรายละเอียดการดำเนินงาน เงินฝาก เงินกู้ สิ้นทรัพย์ เงินปันผลให้สมาชิกทราบ เข้าในฐานะความมั่นคงทางการเงินของกลุ่มออมทรัพย์ จึงทำให้สมาชิกรู้สึกว่าเป็นเจ้าของมีส่วนร่วมตัดสินใจหรือร่วมสร้างกลุ่มหรือธนาคารนี้โดยตรง

8.2 ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิริวง

ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เกิดจากไปศึกษาดูงานการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่อำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (พออ.) ร่วมกับมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอศ.) และองค์กรภายในชุมชนหลังจากการศึกษาดูงานในครั้งนั้น ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ และผู้นำชุมชน ได้ตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิริวงขึ้น เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมและจัดการท่องเที่ยวบ้านศิริวงจะมีคณะกรรมการขึ้นมานั่งชุด ประกอบด้วยตัวแทนผู้นำชาวบ้าน ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ สมาชิกชมรมโครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ กองทุนเดิมสีเขียวให้เขาหลวง องค์กรบริหารส่วนตำบลกำโลนและมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์เป็นที่ปรึกษา

วัตถุประสงค์การจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิริวง

1. เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม

2. เพิ่มความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้กับสมาชิกและชุมชน

3. เพิ่มความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการบริหาร การจัดการอย่างมีส่วนร่วม ให้กับสมาชิกชมรม

4. เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณี และสร้างจิตสำนึกให้กับชุมชนและนักท่องเที่ยว

5. เพื่อการกระจายรายได้สู่ชุมชน

โดยเปิดรับสมัครชาวบ้านที่สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกก่อตั้ง เพื่อทำหน้าที่ใน ระยะแรกคึกคักกิจกรรมดูแลนักท่องเที่ยวเรื่องที่พัก อาหาร นำเที่ยวในชุมชนรวมถึงการเป็นนักหาบ เพื่อนำศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง

กิจกรรมการท่องเที่ยวของชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านคีรีวง ได้จัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 3 ประเภท

1. การศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน
2. การศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง
3. การศึกษาวิถีชุมชนและธรรมชาติยอดเขาหลวง

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของชมรม โดยเฉพาะการศึกษาดูธรรมชาติบนยอดเขาหลวงจะมีข้อจำกัดในด้านฤดูกาล นอกจากนี้ชมรมยังได้คำนึงถึงการพักผ่อนและการฟื้นตัวของทรัพยากรธรรมชาติของอุทยานแห่งชาตินี้ด้วย ชมรมจึงได้จำกัดระยะเวลาการขึ้นเขาหลวงและจำนวนนักท่องเที่ยว ซึ่งทางชมรมจะประชาสัมพันธ์ให้ทราบล่วงหน้า

8.3 กลุ่มใบไม้บ้านคีรีวง

เป็นกลุ่มที่แยกตัวออกมาจากกลุ่มมัดข้อมเนื่องจากความคิดเห็นที่ต่างกัน ในด้านการนำเสนอให้ผลิตภัณฑ์มัดข้อมเป็นอาชีพหลัก ส่วนกลุ่มมัดข้อมเดิมมีความคิดเห็นสมควรทำเป็นอาชีพเสริมในช่วงที่ว่างจากการทำสวน “สมรม” ดังนั้นกลุ่มใบไม้คีรีวงจึงแยกตัวออกมาเพื่อผลิตผ้ามัดข้อมเป็นอาชีพหลัก โดยมีความเห็นว่าการทำผ้ามัดข้อมนั้นจากหยุดทำนาน ๆ หรือทิ้งไปก็จะลืมและไม่ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มจึงได้ปรึกษาคูณูไร ค้างเงิน และหัวหน้าชุมชนเกี่ยวกับการระดมทุน โดยได้เปิดให้มีการลงหุ้นร่วมกัน ได้เงินทุน 50,000 บาท จากสมาชิก 15 คน ในปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 40 คน ในด้านการตลาด การจำหน่ายสินค้าจะมีวางไว้ที่ชุมชนและมีตัวแทนรับสินค้าออกไปจำหน่ายในต่างจังหวัดและยังมีบริษัทรับสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศ โดยมีตลาดสินค้าสำคัญที่ จังหวัดกระบี่ หาดใหญ่ ภูเก็ต กรุงเทพฯ ตรัง ยะลา นราธิวาส และญี่ปุ่น

แหล่งวัตถุดิบในการนำมาทำผลิตภัณฑ์

1. ใบเพกา ให้สีเขียว สีไพร
2. เปลือกมังคุด ให้สีส้ม สีน้ำตาลและน้ำตาลดำ
3. ใบฝรั่ง ให้สีน้ำตาล
4. เปลือกลูกเนียง ให้สีเทา น้ำตาล
5. แกนขนุน ให้สีเหลือง
6. เปลือกกระท้อน ให้สีเหลืองอมส้ม
7. ใบขมิ้น ให้สีน้ำตาล

8.7 กลุ่มมัดข้อม

กลุ่มมัดข้อมสี่ธรรมชาติด้านคีรีวง ก่อตั้งเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ.2539 เคยรับการสนับสนุนจากมูลนิธิโกมลคีมทองและโครงการพัฒนาอาชีพเสริมเพื่อการอนุรักษ์ กลุ่มผ้ามัดข้อมมีสมาชิกก่อตั้งจำนวน 10 คน ปัจจุบันมีสมาชิกและผู้ได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มประมาณ 52 ครอบครัววัตถุประสงค์ในการก่อตั้ง

1. เพื่อสร้างอาชีพให้กับคนมีรายได้น้อยในชุมชน
2. เพื่อให้รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
3. เพื่อให้รู้จักการใช้วัตถุในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์
4. เพื่อให้เป็นศูนย์ศึกษาสี่ธรรมชาติของเยาวชนและสืบทอดวัฒนธรรมการผสมสี่ธรรมชาติของท้องถิ่นให้ยั่งยืน

การจำหน่ายผ้ามัดข้อมมีตลาด 3 แห่ง คือ ตลาดในกรุงเทพฯ มีที่ สวนจตุจักร ร้าน Hands and Head และเกษตรพลาซ่า ตลาดในนครศรีธรรมราช มีที่ นครคีรี ร้านอาหารเอแอนด์เอ และตลาดในหมู่บ้าน

8.5 กลุ่มทุเรียนกวน

เนื่องจากทุเรียนสดให้ผลผลิตออกมามากต่อปี ชาวบ้านจึงนำมาแปรรูปเป็นทุเรียนกวน และขายให้พ่อค้าคนกลางแต่ได้ในราคาที่ต่ำกว่า ชาวบ้านจึงรวมกลุ่มกันจัดตั้งในกลุ่มทุเรียนกวน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และดำเนินการขายเอง ซึ่งปัจจุบันได้ดำเนินขายแล้ว 5 ปี มีสมาชิกทั้งหมด 50 คน มีกรรมการบริหารกลุ่ม 9 คน ประกอบด้วย

1. ประธานกลุ่ม
2. ฝ่ายบัญชี
3. ฝ่ายตรวจสอบและควบคุมผลิตภัณฑ์
4. ฝ่ายบรรจุหีบห่อและฝ่ายขาย
5. ฝ่ายจัดหาวัสดุ

ทางกลุ่มจะรับซื้อทุเรียนจากชาวบ้านในชุมชน ตะกร้ากาบหมาก โดยสมาชิกทั้งหมดทำหน้าที่ผลิตทุเรียนกวนบรรจุตะกร้ากาบหมาก โดยทางกลุ่มจะจัดส่งไปขายตามส่วนต่างๆ ทั้งภายในจังหวัดต่างจังหวัด กรุงเทพฯ และมีบางส่วนที่ขายภายในชุมชนเอง

8.6 กลุ่มแปรรูปน้ำผลไม้บ้านคีรีวง

เนื่องจากในชุมชนคีรีวงได้มีการรวมตัวกันเพื่อทำผลิตภัณฑ์ในเขตชุมชนอยู่ภายในกลุ่มและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีที่ให้กับสมาชิกในชุมชน จึงได้มีสมาชิกในชุมชนรวมกลุ่มกันเพื่อทำอาชีพเสริมมากขึ้น กลุ่มแปรรูปน้ำผลไม้จึงได้ก่อตั้งขึ้นเดือนมีนาคม 2543 เพราะเล็งเห็นว่าในชุมชนคีรีวงมีการปลูกผลไม้กันหลายชนิด แต่ยังไม่มีการนำมาทำเป็นน้ำผลไม้เพื่อส่งออกขาย ทางกลุ่มจึงได้รวมตัวกันผลิตน้ำผลไม้เพื่อส่งออกขายในนามชุมชนคีรีวง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหารายได้เสริมจากการแปรรูปน้ำผลไม้ และได้รับการช่วยเหลือจากสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขต จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ให้การสนับสนุนอบรมความรู้เรื่องการทำน้ำผลไม้กับสมาชิกในกลุ่มจะได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนฟื้นฟูจำนวน 35,000 บาท โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 50 สตางค์ต่อเดือน กลุ่มแปรรูปน้ำผลไม้จึงได้ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแปรรูปน้ำผลไม้ชุมชนคีรีวง

1. น้ำขิงพร้อมดื่ม
2. น้ำตะไคร้พร้อมดื่ม
3. น้ำส้มแขกพร้อมดื่ม
4. กล้วยฉาบ
5. ข้าวเกรียบทรงเครื่องกิ่งสำเร็จรูป
6. ข้าวเกรียบมะละกอ

กลุ่มแปรรูปน้ำผลไม้ที่จะเริ่มจัดตั้งขึ้น ทางกลุ่มยังมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดหาตลาดภายนอกชุมชน และที่สำคัญคนภายในพื้นที่ไม่นิยมดื่มน้ำผลไม้ ปัญหาทางด้านผลิตภัณฑ์น้ำผลไม้ คือ ยังไม่ทราบอายุการเก็บของสินค้าที่แน่นอน เกิดการตกตะกอนของน้ำผลไม้ ภาชนะบรรจุหรือหีบห่อไม่ดึงดูดใจ ไม่มีตราสัญลักษณ์ของสินค้า ซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ในขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์

8.7 กลุ่มหมากคั่ว

กาบหมากเป็นวัสดุที่มีอยู่ในชุมชนคีรีวง การใช้ประโยชน์จากกาบหมากในชีวิตประจำวันของชาวบ้านมีมานานแล้ว ผลิตภัณฑ์จากกาบหมากจึงเป็นที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว เนื่องจากกาบหมากเป็นวัสดุในท้องถิ่น บ่งบอกถึงความเป็นธรรมชาติของชุมชนเป็นอย่างดี เพื่อให้การใช้ประโยชน์จากกาบหมากมีประโยชน์ในเชิงสินค้า จึงได้การจัดตั้งกลุ่มหมากคั่วขึ้นเพื่อทำการ

ผลิตสินค้าจากกาบหมากส่งออกขาย จนกลายเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี มีสมาชิก 6 คน

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มหมากคือ

1. ตะกร้าเรือกาบหมาก
2. เชิงเทียนกาบหมาก
3. กระเป๋ากาบหมาก

แหล่งจำหน่ายสินค้ามีขึ้นภายในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มทุเรียนกวนห่อกาบหมาก แต่ตลาดภายนอกยังไม่มีในการดำเนินธุรกิจครอบครัวโดยรับรายการผลิตจากคนในหมู่บ้าน และจากนักท่องเที่ยว

8.8 กลุ่มทำขนมบ้านคีรีวง

กลุ่มทำขนมบ้านคีรีวงก่อตั้งขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ.2541 มีสมาชิก 14 คน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนในเครือญาติ เพราะในชุมชนคีรีวงไม่มีร้านขนม คนในชุมชนต้องออกไปซื้อจากภายนอก ทางกลุ่มจึงมีแรงบันดาลใจอยากจะทำขนมโดยมีแหล่งทำขนมภายในชุมชนเอง จึงได้ก่อตั้งเป็นกลุ่มทำขนมบ้านคีรีวงขึ้นมา แหล่งทุนเบื้องต้นได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลกำโกน 33,000 บาท กรมพัฒนาชุมชน 30,000 บาท ซึ่งเป็นทุนสำหรับการซื้ออุปกรณ์ในการทำงาน เช่น เตาอบ เครื่องตีไข่ ส่วนวัสดุในท้องถิ่นที่ใช้คือ ใบเตยกับมะพร้าวเท่านั้น

วัตถุประสงค์ของกลุ่มทำขนมบ้านคีรีวง

1. สร้างงานใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
2. ต้องการให้สมาชิกมีการพบปะกัน
3. เมื่อมีแหล่งทำขนมในหมู่บ้าน ร้านค้าในชุมชนไม่จำเป็นต้องออกไปซื้อจาก

ภายนอก

ชนิดสินค้าของกลุ่มทำขนมบ้านคีรีวง

1. ขนมไข่
2. ขนมลูกกี้
3. ขนมโดนัท
4. ขนมเค้กใบเตย
5. ขนมเค้กวันเกิดรูปแบบต่าง ๆ

แหล่งตลาดของกลุ่มส่วนใหญ่ส่งตามร้านค้าที่มีอยู่ภายในชุมชน และขายให้กับลูกค้าที่มาสั่งเช่น เค้กวันเกิด ปัญหาของกลุ่มคือไม่มีรถบริการรับส่งขนมตามร้านค้า

8.9 กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านคีรีวง

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนที่ผสมกันมานับร้อยปี โดยสืบทอดการทำเกษตรสวน “สมรม” มาตั้งแต่บรรพบุรุษ ด้วยเหตุดังกล่าวก่อให้เกิดแรงบันดาลใจแก่ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้านในเรื่องเกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยนำสิ่งของและทรัพยากรธรรมชาติตามท้องถิ่น ได้แก่ ไม้ไผ่ กลุ่มหวาย กาบหมาก มาทำเป็นของใช้ภายในครัวเรือน เช่นการสานตะกร้าหาบผลไม้ต่าง ๆ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ซ่า” หรือ โต้ระ หรือกระดิ่ง

ชาวบ้านในชุมชนคีรีวงได้รวมกลุ่มกัน มีความมุ่งมั่นที่จะอนุรักษ์งานหัตถกรรมพื้นบ้าน ใช้ชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านคีรีวง หมู่ 5” เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้าน ได้รับเงินสนับสนุนจากชมรมผลไม้ อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์

1. เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์เกี่ยวกับหัตถกรรมพื้นบ้าน
2. เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ วัฒนธรรม ประเพณี
3. เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้จากกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านในชุมชน

ระบบการจัดการของชุมชน

ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนคีรีวงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากมีระบบการจัดการของชุมชนที่เหมาะสมกับสภาพสังคมของท้องถิ่น ผลของการพัฒนามาจากการทำหน้าที่หรือการจัดการของหน่วยย่อยในสังคม ที่แต่ละสถาบันหรือองค์กรสามารถทำหน้าที่ของตนได้เป็นอย่างดี มีการประสานกันในแต่ละหน่วย การได้รับความร่วมมือ ของคนภายในชุมชน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับคนในชุมชน การดำเนินการจัดการของชุมชนคีรีวง ที่ผ่านทางโครงการของสถาบันทางสังคม มีจุดชนวนที่แตกต่างกัน 2 ลักษณะ

1. ระบบการจัดการที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน วัด โรงเรียน

ครอบครัวเป็นสถาบันหน่วยย่อยที่เล็กที่สุดในสังคม แต่เป็นหน่วยย่อยที่มีความสำคัญมากเพราะการจัดการจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความสามารถในการจัดการของมนุษย์นั้น ครอบครัวจึงเป็นรากฐานสำคัญ ในการอบรม ชักจูง ปลูกฝังกลายเป็นทรัพยากรมีค่า ความใกล้ชิดของบุคคลในครอบครัว ชุมชน ที่ดูแลกันและกันอย่างทั่วถึง การสอนโดยปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่าง การสอนจากของจริงตามธรรมชาติ ตามวิถีของชุมชนด้านทางระบบความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรม

วัดเป็นสถานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามระบบความเชื่อ ให้เป็นไปตามวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เดิมได้มีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาชุมชน เช่น วัดคีรีวง แต่ในปัจจุบันได้วัดลดบทบาทลง เนื่องจากเกิดกลุ่มชาวบ้านที่มาทำหน้าที่เป็นแกนนำการพัฒนาเพิ่มขึ้น แต่วัดก็ยังเป็นสถานที่ที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกในหน้าที่ตน ผ่านพิธีกรรมทางศาสนา ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรม

โรงเรียนไทยรัฐวิทยาที่ตั้ง ณ หมู่บ้านคีรีวง นอกจากจะจัดระบบการเรียนการสอนตามหลักสูตรทางวิชาการแล้ว ยังจัดระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเรียนรู้อ เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบความสนใจ ความสามารถและความถนัดของตน เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นพื้นฐานในการพึ่งตนเองต่อไป

ระบบการจัดการที่เกิดขึ้นเองตามชาติ เกิดจากหน่วยย่อยภายในสถาบันทางสังคม ในครอบครัว ชุมชน วัด โรงเรียน โดยผ่านทางกรอบธรรม สั่งสอน ขัดเกลากลายเป็นความเชื่อ ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรม ให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้สืบทอดเอกลักษณ์ของบรรพบุรุษไว้ รวมถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตให้สามารถพึ่งตนเองได้และพร้อมที่จะรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

2. ระบบการจัดการที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้ง ได้แก่ สถาบัน องค์กร หรือกลุ่ม ที่เกิดจากการจัดตั้งโดยภาครัฐและเอกชน หรือชุมชน

องค์กรหรือสถาบันทางการเมืองเกิดจากการจัดตั้งขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ทางด้านการปกครอง คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชุมชนในการจัดการด้านต่าง ๆ โดยอาศัยหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมผ่านตัวแทนหรือผ่านทางการประชุมที่จัดให้มีขึ้นระหว่างคณะกรรมการและชาวบ้าน การแบ่งหน้าที่กันทำตามลักษณะของทีมงาน โดยมีเลขานุการคอยประสานงานกันระหว่างคณะทำงาน ให้การทำงานเป็นไปตามความต้องการอันใหญ่ของชุมชน โดยรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านเป็นหลัก การขอคำปรึกษาจากผู้นำคนรุ่นก่อน ซึ่งเป็นบทเรียนในการแก้ปัญหาชุมชนเป็นอย่างดี แต่ปัญหาบางเรื่องก็ต้องผ่านไปยังองค์การบริหารส่วนตำบล กอ ซึ่งการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ก็เป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2542 มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบล ทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม ตามมาตรา 66 67 และ 68

ส่วนกลุ่ม องค์กรที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งของชุมชน เป็นกลุ่มองค์กรชาวบ้านที่จัดตั้งเพื่อทำหน้าที่บริหารและจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ ให้นำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มที่มีบทบาทและหน้าที่ต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งเปรียบเสมือนแหล่งทุน ที่สนับสนุน

การจัดการในชุมชนของตน และเตรียมความพร้อมของเยาวชน ให้มีภาวะผู้นำ สร้างฐานกำลังในการทดแทนจากผู้นำรุ่นหนึ่ง ไปยังผู้นำอีกรุ่นหนึ่ง และกลุ่มอาชีพเสริมต่าง ๆ เช่น กลุ่มผ้ามัดย้อม สีสรรมาติ กลุ่มบ้านทุเรียนกวน กลุ่มสมุนไพรบ้านคีรีวง กลุ่มใบไม้ฯ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการมีงานทำในช่วงที่ว่างจากการงานผลิตในสวน เป็นการจัดสรรเวลา ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้สม่ำเสมอตลอดทั้งปี

แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง

ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2541 : 161-162) ได้ให้ความหมายของคำว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกัน และมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นปกติต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกันหรือมีอาชีพร่วมกันหรือการประกอบกิจการซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกันหรือการมีวัฒนธรรม ความเชื่อ หรือความสนใจร่วมกัน

สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนาองค์การเซเบ โมประเทศเนเชอแลนด (2533 : 10) กล่าวถึง ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่ในอาณาเขตบริเวณเดียวกันมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมีฐานะและอาชีพที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันมีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นคนในชุมชนเดียวกัน การดำรงอยู่ในชุมชนนั้นจะมององค์ประกอบย่อย 3 ส่วน คือ ต้องมีบุคคล มีความสัมพันธ์ทางสังคม และมีสถาบันต่าง ๆ ของชุมชนที่ทำหน้าที่

ประเวศ วะสี (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน 2541 : 7) กล่าวถึง ชุมชน หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันอาจเป็นการรวมตัวกันตามพื้นที่หรือไม่ใช่พื้นที่ก็ได้ สมาชิกทุกคนมีการติดต่อสื่อสารกันมีความเอื้ออาทรกัน มีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ และมีการจัดการ เมื่อเกิดความเป็นชุมชนสมาชิกจะมีความสุข และมีความสร้างสรรค์ มีศักยภาพที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาทุกด้านให้สำเร็จได้

ประเวศ วะสี (ทัศนีย์ ลักษณ์ภินชัช 2545 : 26) ได้กล่าวถึง ความเป็นชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกันหรือความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกันหรือมีการรวมกลุ่มกัน จะอยู่ห่างกันก็ได้ มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีเรื่องจิตใจเข้ามาด้วย มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ ในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างจะเรื่องใดก็ได้แต่จะมีการจัดตั้ง

จากความหมายทั้งหมดสรุปได้ว่า ชุมชน นั้นมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลมากกว่าหนึ่งคนที่มีความหมายเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหา อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน

โดยมีขั้นตอน สมาชิกทุกคนมีการติดต่อสื่อสารกัน มีความเอื้ออาทรกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินงาน มีศักยภาพที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาทุกด้านให้สำเร็จได้

ประเวศ วะสี (2541 : 46) ให้ความหมายของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง คือ การที่สมาชิกในชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และปัญหาอื่น ๆ ให้สามารถเผชิญกับภาวะวิกฤตต่าง ๆ ได้ ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากการที่คนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เข้ามาร่วมคิด ร่วมทำมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันการปฏิบัติ ความเป็นชุมชนจะทำให้มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาทุกชนิดทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การเมืองและสุขภาพ

กรมการปกครอง (2541 : 63) ชุมชนเข้มแข็ง (Community Empowerment) หมายถึง ชุมชนที่มีความสามัคคี มีอาชีพ และเศรษฐกิจมั่นคง สุขภาพปลอดภัยจากยาเสพติด และโรคเอดส์ สิ่งแวดล้อมดี มีกฎและปฏิบัติตามกฎ มีผู้นำผู้ตามที่ดี มีความใฝ่เรียนรู้ร่วมกัน รู้จักการใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น มีความเสียสละและพึ่งพาอาศัยกัน มีศีลธรรม ประสานงานกับองค์กรภายนอกสม่ำเสมอ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความอดออมและอดทน การสื่อสารและสามารถจะเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายได้

การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของเมืองหรือชนบทได้รวมตัวกันเป็น องค์กรชุมชน ในรูปต่าง ๆ เช่น กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ องค์กรชาวบ้าน เครือข่ายและอื่น ๆ ที่มีความหมายแสดงถึง การร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน ต้องมีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและมีความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่น ๆ ด้วย โดยองค์กรชุมชนเหล่านี้จะมีการเรียนรู้ การตัดสินใจ การดำเนินงาน พัฒนาการบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหา ร่วมกันของคนในชุมชน ตลอดจนความรัก สามัคคีเอื้อเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในชุมชนในทางที่ดีขึ้นและมีผลกระทบไปสู่ชุมชนภายนอกตามมา การดำเนินงานขององค์กรชุมชนในแต่ละชุมชนจะมีความเข้มแข็งมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2544 : 19-20)

1. การมีอุดมการณ์ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน อุดมการณ์ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะยึดเหนี่ยวทิศทางของกลุ่มไว้ได้ถ้ากำหนดเป็นเป้าหมายในระยะยาว จะทำให้องค์กรชุมชนนั้นมีอุดมการณ์ในการรวมตัวกันได้ดี

2. การมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ย่อมทำให้องค์กรชุมชนมีการรวมตัวกันได้ดี เช่น การสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

3. การมีผลประโยชน์ร่วมกันและมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม โดยองค์กรชุมชนใดสามารถดำเนินการได้ดีมากเท่าใด ย่อมทำให้องค์กรชุมชนนั้น ๆ มีความเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น

4. สมาชิกขององค์กรชุมชนและคนทั่วไปในชุมชน โดยองค์กรชุมชนมีผู้นำองค์กรที่เข้มแข็งหรืออ่อนแอ และสมาชิกในองค์กรชุมชนนั้น ๆ มีความร่วมมือและมีส่วนร่วมในกิจการทั้งทางความคิด การวางแผน การตัดสินใจ และการติดตามประเมินผล มากน้อยเพียงใด ส่วนคนทั่วไปในชุมชนจะมีผลกระทบต่อการค้าอยู่และความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนเพราะเป็นกลุ่ม คนที่คอยเฝ้า ติดตาม วิพากษ์วิจารณ์ และพร้อมจะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมกับองค์กรชุมชนอย่างไร

5. การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การตัดสินใจของคนในองค์กร การควบคุมตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอและโปร่งใส

6. กิจกรรมการดำเนินงานขององค์กรชุมชนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับการเข้าใจปัญหาและความต้องการของสมาชิก ช่วยส่งเสริมหรือสร้างความขัดแย้งในชุมชน กิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ขององค์กรชุมชนสามารถควบคุมจัดการได้ภายในชุมชนหรือต้องพึ่งพิงจากภายนอกชุมชน

7. งบประมาณดำเนินงาน การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ขององค์กรชุมชนต้องระดมเงินจากภายในและภายนอกชุมชน

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2540 : 120-121) กล่าวถึง องค์กรเข้มแข็งว่าเมืองประกอบหลัก 3 มิติ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านทางสังคมและวัฒนธรรม และมิติของการเมือง จึงต้องพิจารณาประเมินวิเคราะห์ว่าองค์กรประกอบใด ยังไม่ได้รับการพัฒนา และพัฒนาไปพร้อมทั้งระบบ คือ 3 มิติ เป็นองค์รวมจะแยกส่วนไม่ได้จึงจะสามารถสร้างความเข้มแข็งและนำไปสู่ความยั่งยืน

David Matthew (ฐิราวุฒิ เสนาคำ 2540 : 4-16) กล่าวถึง องค์ประกอบความเข้มแข็งของชุมชน ว่ามีองค์ประกอบดังนี้

1. โครงสร้างพื้นฐานสาธารณะและช่องทางการสื่อสาร ประกอบขึ้นด้วยเครือข่ายองค์กรทางสังคมและพื้นที่สาธารณะทางกายภาพที่เปิดโอกาสให้พลเมืองหรือสมาชิกได้มีโอกาสได้พบปะสัมพันธ์หรือใช้เป็นช่องทางในการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของชุมชนและประเด็นสาธารณะ โดยใช้ “เวทีสสาธารณะ” (Public space) ใช้สำหรับการพูดคุยเรื่องสาธารณะ แบ่งเวทียออกเป็น 3 ระดับ คือ ประการแรก เป็นการพบปะแบบชั่วคราวหรือเป็นการพบปะกันในระดับปกติหรือเป็นระดับพื้นฐานที่สมาชิกในชุมชนมีโอกาสพบกันตามงานประเพณี งานบุญหรืองานเทศกาลต่าง ๆ ประการที่สอง ระดับสโมสรทางสังคมและองค์กร กระตุ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลง

เช่น การมีมูลนิธิหรือองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทขับเคลื่อน ประการที่สาม ระดับการเชื่อมโยงสมาชิกเครือข่ายสร้างพื้นฐานสาธารณะเข้ามามีส่วนร่วม

2. ภาพการณ์นำและผู้นำชุมชน ชุมชนที่เข้มแข็งต้องมีผู้นำที่พร้อมจะแลกเปลี่ยนเพื่อสิ่งที่ดีมีวิสัยทัศน์ยาวไกล มองปัญหาของทั้งชุมชน พร้อมทั้งจะเรียนรู้จากบทเรียนของความล้มเหลว โดยไม่ย่อท้อ ไม่แยกตนเองออกจากชุมชน และเป็นผู้ที่มีความอดทน ประณีประนอมสูง

3. กระบวนการตัดสินใจและกระบวนการเรียนรู้ของสาธารณะ การวัดความเข้มแข็งของชุมชนจึงต้องพิจารณาจากกระบวนการตัดสินใจและกระบวนการเรียนรู้ หรือคุณูปการการตัดสินใจในเรื่องสาธารณะมีส่วนร่วมหรือไม่ อย่างไร การตัดสินใจเรื่องสาธารณะไม่ควรเร่งรีบ แต่ควรจะดำเนินไปตามกระบวนการที่มีการร่วมคิดของสมาชิก

4. การก่อตัวของชุดความคิดในการกระทำของสาธารณะชน ในการพิจารณาปัญหาสาธารณะ โดยสมาชิกต้องตระหนักในความรับผิดชอบร่วมกันหรือตระหนักว่าเป็นปัญหาส่วนรวม ต้องเข้าไปแบกรับและแก้ไขปัญหา และมองว่าปัญหาสามารถแก้ไขได้โดยสมาชิกหรือคนในท้องถิ่นอย่างไม่ย่อท้อ และรอรับการช่วยเหลือ

5. ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นพลเมืองต่อสถาบันต่าง ๆ ชุมชนที่เข้มแข็งพลเมืองในชุมชนจะไม่ค่อยพึ่งพาจากรัฐ แต่จะสัมพันธ์ระหว่างกันในทางระนาบเดียวกันหรือแนวราบจึงทำให้เกิดความเข้าใจไว้วางใจกัน

6. ความสำคัญของความเป็นชุมชนและขนบนิยมแห่งความร่วมมือ ชุมชนที่เข้มแข็งพลเมืองมีความสำนึกในความเป็นชุมชนสูง มีจิตวิญญาณสาธารณะและมีขนบนิยมแห่งความร่วมมือไว้วางใจ แบ่งปันและเอื้ออาทร โดยเฉพาะการแก้ปัญหาาร่วมกันจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความสำนึกความเป็นชุมชนและส่งเสริมให้พลเมืองอยากทำงานร่วมกัน

อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ (2541 : 16-18) องค์กรประกอบที่ทำให้สังคมเข้มแข็งประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ความเป็นกลุ่ม องค์กรที่เป็นสำนึกต่อสาธารณะนั้น คนในองค์กรจะต้องมองเห็นอนาคตข้างหน้าร่วมกัน รู้และเข้าใจร่วมกันถึงทิศทางที่จะไปด้วยกันหรือทำกิจกรรมร่วมกัน

2. การมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง การมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่ายเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการรับรู้ ตัดสินใจและร่วมลงมือปฏิบัติเพื่อผลักดันการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นร่วมกัน

3. ความเป็นธรรมชาติ ที่มีใช้การแต่งตั้ง ความเป็นองค์กรของสังคมที่อยู่นอกเหนือจากการควบคุมของอำนาจรัฐ ประชาสังคม จึงเกิดขึ้นบนเงื่อนไขของสำนึกที่จะดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

บนพื้นฐานของการเติบโตอย่างเป็นธรรมย่อมจะเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงระดับแห่งสำนึกของความเป็นพลเมือง (Civic consciousness) ว่าจะสามารถแสดงศักยภาพร่วมกันแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนของชุมชนท้องถิ่นได้มากน้อยเพียงใด

4. มีความรัก ความเอื้ออาทร สมานฉันท์ การรวมกลุ่มของประชาสังคมบนพื้นฐานที่หลากหลายนั้นจำเป็นต้องสร้างขึ้นบนรากฐานแห่งความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรและสามัคคีเงื่อนไขแห่งความรักสมานฉันท์จะเป็นส่วนที่เชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลัง

5. มีองค์ความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้ การดำรงอยู่ในสังคมอย่างสร้างสรรค์และมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ ต้องอาศัยสติปัญญาความรู้ในการแก้ปัญหา กำหนดทิศทางข้างหน้า ดังนั้น จึงต้องสร้างและสะสมองค์ความรู้ที่สามารถปรับใช้และเรียนรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา

6. มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือทำกิจกรรมร่วมกัน องค์ประกอบการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคมจะช่วยสร้างความเข้มแข็ง ให้เกิดขึ้นกับพลังชุมชน กระบวนการก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน จำเป็นต้องอาศัยเทคนิควิธีหลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ แต่ละกลุ่มซึ่งจะต้องคิดค้นร่วมกัน

7. มีการติดต่อสื่อสารอย่างต่อเนื่อง เป็นเครือข่ายความร่วมมือ การสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระบบการสื่อสารของประชาคมควรเป็นในแนวราบไม่ใช่แนวดิ่ง นอกจากนี้ความร่วมมือกับสื่อสารมวลชนและการสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันสื่อมวลชนทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่นย่อมเป็นวิธีการสื่อสารของประชาคมที่สำคัญ

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

1. สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

2. สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน

3. มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชนภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมไปรงใสและพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ

4. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมร่วมคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน

5. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน

6. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คน และมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

7. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป

8. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่นภาค ราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่น ๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่ดีเท่าเทียมกัน

ขั้นตอนการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

กาญจนา แก้วเทพ (2538 : 32) ให้ความสำคัญในเรื่องของการพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งต้องเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมมากขึ้นนับตั้งแต่วิถีชีวิตของตนเอง ครอบครัว กลุ่ม หมู่บ้าน เครือข่าย ตลาด และนโยบายรัฐ ได้แบ่งขั้นตอนของการพัฒนาองค์กรชุมชนเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นสร้างกลุ่มซึ่งมี 2 ขั้นตอนย่อย ๆ คือ
 - 1.1 ขั้นวิเคราะห์ชุมชนต้องให้ชาวบ้านร่วมตั้งแต่ขั้นนี้
 - 1.2 ขั้นแสวงหาทางเริ่มเพื่อทำกิจกรรม
2. ขั้นลงมือปฏิบัติการ
3. ขั้นขยายตัว ได้แก่ การขยายกิจกรรม และการขยายพื้นที่
4. ขั้นพลัง คือ สามัคคี เป็นการระดมความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลภายนอกหลังจากกลุ่มมีความเข้มแข็ง

มีความเข้มแข็ง

นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ ยังได้เสนอ แนวทางการพิจารณาความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนโดยพิจารณาจาก

1. ตัวบุคคล/ มนุษย์ องค์กรมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้นและมีคุณภาพมากขึ้น
2. ปริมาณและคุณภาพของกิจกรรม พิจารณาจากความต่อเนื่องของกิจกรรม มีกิจกรรมใหม่และกิจกรรมแก้ไขปัญหามานานวิฤต
3. ปริมาณและคุณภาพของทุน สิ่งของ และสภาพแวดล้อม พิจารณาว่ากลุ่มมีการสะสมเพิ่มมากขึ้นและมีการจัดการอย่างมีศีลธรรมและโปร่งใส
4. ทุนเพื่อ/เครือข่าย มีเครือข่ายกว้างขวางมากขึ้น และมีความหลากหลายแค่ไหนขีดความสามารถในการระดมพลัง

สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น (2541 : 32-35) ได้กล่าวถึงการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในลักษณะประชาสังคม ต้องพิจารณาเงื่อนไข 14 ข้อ คือ

1. โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อความเป็นประชาคมอันประกอบด้วยการมีกลุ่มองค์กร จำนวนจน สถานที่ การสื่อสารว่ามีมากน้อยเพียงใด
2. กระบวนการตัดสินใจและเรียนรู้ของชุมชนว่าส่วนร่วมอย่างไร
3. ภาวะผู้นำว่ามีจำนวนมากน้อยเพียงใด
4. กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาแบบ มีส่วนร่วม
5. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่าง ๆ
6. ความเป็นชุมชนและการหาทางออกร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน การดึงคนที่ยังไม่สนใจงานพัฒนามาเข้าร่วม
7. บทบาทผู้หญิงในการเป็นผู้นำและเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม
8. การให้ความสำคัญกับ อบต. ในฐานะศูนย์กลางของการเสริมสร้างความเข้มแข็ง
9. การมองเห็นคุณค่า และมรดกทางวัฒนธรรมในการนำมาใช้ประยุกต์ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งต่อจากรากฐานเดิมทางวัฒนธรรม
10. การบริหารจัดการและกฎระเบียบ
11. การระดมทุนภายในและภายนอกชุมชน โดยดำรงศักดิ์ศรี และความอิสระในการทำงานในชุมชน
12. นโยบายและกลไกรัฐที่มีอิทธิพลลงไปสู่ชุมชน เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งต่อชุมชน
13. การจัดการกับความขัดแย้งภายในและภายนอกชุมชน
14. กระบวนการทำงานพัฒนาเป็นอย่างไร

จากการศึกษาแนวคิดและความหมายของความเข้มแข็งของชุมชน สรุปได้ว่าความเข้มแข็งของชุมชนมีปัจจัยมาจาก คนในชุมชนมีความรู้และชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกัน ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในเรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคอย่างพอเพียงถ้ามีมากก็สามารถส่งขายเป็นการสร้างรายได้ให้กับตนเองเพิ่มขึ้น คนในชุมชน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน มีความสามารถในการสื่อสารทำความเข้าใจกับประชาชนทั้งการพูดและการเขียนได้ดี ยอมทำงานหนักและเหนื่อยน้อยเพื่อประชาชน มีความรัก ความเอื้ออาทร สมานฉันท์ระหว่างชุมชนและร่วมกันแก้ปัญหาเมื่อยามเกิดวิกฤต

แนวคิด ปรัชญา และหลักการพัฒนาชุมชนยั่งยืน

ความหมายของการพัฒนาชุมชน

เมื่อกล่าวถึง การพัฒนาชุมชน จากการใช้ความหมายหรือนิยามของการพัฒนาชุมชนในแต่ละประเทศย่อมแตกต่างกันไปตามทัศนะ ความเชื่อในทฤษฎีและความคิดที่สะท้อนให้เห็นทิศทางในการพัฒนาชุมชนในประเทศนั้น ๆ เมื่อกล่าวถึงคำว่าพัฒนา มีความหมายไปในทางการเปลี่ยนแปลง แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง (Directed Change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่วางแผนไว้ล่วงหน้าแล้ว (Planned Change) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนไว้แล้ว ย่อมเป็นไปในลักษณะที่พึงปรารถนาของสมาชิกของสังคมนั้น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2523 : 5) อย่างไรก็ตามหากให้ความหมายของคำว่า พัฒนาคำเดียว โดยไม่ตระหนักถึงองค์ประกอบอื่น ๆ นั้นย่อมก่อให้เกิดผลกระทบหรือผลตกค้างของการพัฒนาอย่างมากมาย และรุนแรงในระยะยาวได้ เพราะนิยามหรือความหมายของการพัฒนาชุมชน มักจะมีมาจากต่างประเทศ ต่อจากนั้นนักวิชาการไทยได้ประยุกต์ปรับปรุง ความหมายให้เหมาะสมความหมายของแต่ละองค์กร ดังเช่น

ศิริวัฒน์ นิเจนตร (2528 : 21) อธิบายไว้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการ (Process) ที่จะสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ประชาชนได้พึ่งตนเองอย่างเต็มที่ ส่วน ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543 : 72) ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า แม้จะมีการให้คำนิยามต่างๆ กัน แต่ก็สามารถจัดระบบแนวคิดรวบยอดเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชนในเรื่องคุณลักษณะและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคน กลุ่มชุมชนตลอดจนความช่วยเหลือจากภายนอกได้โดยสรุปว่า คนนั้นไม่ควรเป็นเพียงคนรับผลแห่งการพัฒนาแต่ควรจะเป็นผู้กำหนด หรือผู้กระทำการพัฒนา ดังนั้น จึงควรได้ตระหนักถึงความสำคัญถึงการพัฒนาพลังความสามารถ ความคิดริเริ่ม การพึ่งตนเอง และการมีส่วนร่วมของคนในทุกขั้นตอนของงาน และเพื่อให้มีการขยายเขตการพัฒนาให้กว้างขวาง และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ชุมชนกำหนดไว้อย่างรวดเร็วการทำงานกับกลุ่มคนจึงนับเป็นวิธีการที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง นอกจากนี้ วิรัช วิรัชนิภาพรรณ (2530 : 5) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชน โดยสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการสร้างความเจริญและส่งเสริมการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งการพัฒนาทางด้านวัตถุ จิตใจ
2. เป็นการส่งเสริมสนับสนุนทางด้านวิชาการจากหน่วยงานราชการ จากคำนิยาม “การพัฒนาชุมชน” ดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน มีองค์ประกอบที่สำคัญ 10 ประการ คือ

2.1 การพัฒนาชุมชนมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม หรือลักษณะทางกายภาพ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชน

2.2 การพัฒนาชุมชน ก็คือ ความพยายามที่จะยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น

2.3 การดำเนินงานต้องสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน

2.4 การพัฒนาชุมชน จะต้องใช้หลักการช่วย เร่งเร้า ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่ม และรู้จักวิธีการช่วยตนเอง โดยพลังกลุ่มคน

2.5 ผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะต้องทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นเตือน ช่วยและส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มขึ้น

2.6 อาศัยความร่วมมือระหว่างประชาชนกับประชาชน และประชาชนกับหน่วยงานรัฐบาล

2.7 รัฐบาลหรือแหล่งให้ความช่วยเหลือจากภายนอก จะให้ความร่วมมือ เฉพาะสิ่งใดที่เกินความสามารถที่ชุมชนหรือราษฎรจัดหามาให้เอง

2.8 จะต้องมีการรวบรวมผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ ดำเนินการแต่เพียงหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใด เพราะปัญหาของชุมชนอยู่นอกเหนือความสามารถของหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใด โดยเฉพาะ

2.9 ขบวนการพัฒนาชุมชนจะต้องพิจารณาถึงสังคม ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นหลัก

2.10 การพัฒนาชุมชนโดยอาศัยหลักการและแนวทางระบอบประชาธิปไตยนอกจากนักวิชาการไทยที่ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้แล้ว ยังมีนักวิชาการต่างประเทศ ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน เช่น ศาสตราจารย์ ดันฮัม (Dunham 1893) กล่าวไว้ในหนังสือ “Community welfare organization : Principles and/Arthur Dunham” ว่า

การพัฒนาชุมชน หมายถึง การร่วมกำลังดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน ให้ชุมชนมีความเป็นปึกแผ่น และดำเนินการไปในแนวทางที่ต้องการ การทำงานพัฒนาชุมชนในขั้นแรกจะต้องอาศัยความร่วมมือกำลังกันของราษฎรในชุมชนนั้น ๆ ด้วยการช่วยตนเอง และร่วมมือกันดำเนินงาน แต่มักจะได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ หน่วยงานราชการ หรือองค์การอาสาสมัครอื่น ๆ ด้วย

สรุปได้ว่า ความหมายของการพัฒนาชุมชนว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการปกครองภายในชุมชน ในทางที่ดีขึ้นภายในเงื่อนไขที่สำคัญ คือ ประชาชนในพื้นที่ที่มีความคิดริเริ่มในการช่วยเหลือตนเอง และในการพัฒนาชุมชนนั้น

ประชาชนจะต้องร่วมกันคิดค้นและกำหนดแผนการปฏิบัติงาน และประเมินผลด้วยตนเอง มิใช่ถูกกำหนดหรือชักจูงจากภายนอก นอกจากนี้จะต้องใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ ร่วมทั้งการรับเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต

แนวความคิดของการพัฒนาชุมชน

ในประเทศไทยก็เช่นเดียวกับประเทศด้อยพัฒนาอื่น ๆ ที่มีทรัพยากรธรรมชาติอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะทรัพยากร “คน” คนของประเทศไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรและอาศัยอยู่ในชนบทเป็นส่วนใหญ่ ประชาชนเหล่านี้ยังถือได้ว่ายังอยู่ในสภาพที่ล้าหลังยังไม่เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับประชาชนของประเทศที่เจริญแล้วทั้งหลาย ทั้งนี้เพราะเขายังต้องเผชิญกับปัญหา 4 ประการ คือ การอดอยากยากไร้ การเจ็บไข้ได้ป่วย ความไม่รู้ต่าง ตลอดจนความไม่กระตือรือร้นในชีวิตไปวัน ๆ หนึ่ง ดูประหนึ่งว่าไม่มีปัญหาอุปสรรคแต่อย่างใด เป็นที่ทราบแน่ชัดในวงการพัฒนาว่า การที่บุคคลเหล่านี้ต้องอยู่ในสภาพอย่างนี้ ต้องได้ชื่อว่าเป็นคนล้าหลังรวมทั้งถูกตราหน้าว่าเป็นประเทศด้อยพัฒนานั้น ก็เนื่องจากว่า พวกเขาไม่มีโอกาสทำเทียมกับผู้อื่นในยุคสมัยเดียวกัน เช่น ไม่ได้รับการศึกษาอบรม ไม่ได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องการประกอบอาชีพด้านอื่น ๆ นอกเหนือที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัย ปู่ ย่า ยาย ตลอดจนการได้ฝึกอบรมให้ประกอบอาชีพกำลังดำเนินอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ได้ผลผลิตมากกว่า มีคุณภาพดีกว่า เป็นต้น เราจึงมีความเชื่อมั่นว่า ทรัพยากร “คน” อันมากมายนั้น อาจพัฒนาให้เจริญ รู้ปัญหาอยากทำการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ของตนเสียใหม่ รู้จักแก้ปัญหาให้หมดไปหากมีการช่วยอย่างเพียงพอ ทุนเวลา และถูกทาง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2526 : 25) และในการช่วยเหลือยึดถือหลักปฏิบัติของวิธีช่วยให้เกิดแนวความคิดจะต้องยึดถือหลักการดังต่อไปนี้ ควบคู่กันไปด้วยเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติให้มากยิ่งขึ้น คือ

1. หลักการช่วยตนเอง คือ สนับสนุนให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเอง การช่วยเหลือจากภายนอกให้อยู่ในขอบเขตที่จะต้องการช่วยให้เขาได้ช่วยตนเองได้เท่านั้นไม่ควรช่วยทุกสิ่งทุกอย่างจนเขาไม่ได้มีส่วนร่วมเป็นปริมาณมากพอ แก่การพัฒนาสมองของเขา และเพื่อที่จะให้เขาช่วยตนเองได้จึงควร

- 1.1 เริ่มจากสภาวะการณ์ที่เป็นอยู่ของประชาชน
- 1.2 เริ่มจากสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ และจากสิ่งง่าย ๆ ไปหายาก
- 1.3 ไม่มีรีบเร่งทำโครงการดำเนินงาน แต่ค่อยทำค่อยไป เพื่อให้โอกาสเขาได้เรียนรู้จากการทำงานนั้น
- 1.4 พยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มากที่สุด

2. หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการทุกอย่างให้มากที่สุด เพื่อให้เขาได้เป็นผู้ตัดสินใจในทำงาน ลงมือทำงานตามที่เขาคัดสินใจไปแล้วด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการทำให้เขาได้ปฏิบัติตามที่สนใจและความต้องการของเขากรณีที่เขาได้เขามามีส่วนร่วมในโครงการนั้น จะทำให้เขาได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง

3. หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน ซึ่งหมายถึงว่า ในการดำเนินงานใด ๆ นั้นทุกคนจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกันไม่มีใครใหญ่กว่าใคร ด้วยศตวรรษระบาคศักดิ์ ยากคิมิจนหรือระดับการศึกษา แต่เป็นหึ่งคนหนึ่งเสียงในการลงคะแนนเสียงทำหรือไม่ทำในกิจกรรมใดของชุมชน

4. หลักการใช้ประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่น เพราะผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลในท้องถิ่นที่มีผู้เคารพนับถือ ไว้วางใจ หรือมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด และการตัดสินใจของประชาชนในชุมชน เขาจึงจะเป็นผู้ช่วยเหลืองานเผยแพร่ให้เกิดความนิยม จูงใจประชาชนให้มาร่วมงานด้วยอย่างมีประสิทธิภาพ และบางครั้งยังช่วยเป็นวิทยากรในบางสาขาให้อีกด้วย

5. หลักความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเอง ซึ่งเหมือน คล้ายคลึง หรือต่างไปจากชุมชนอื่น เช่นบางท้องถิ่นถือศาลปู่ตา ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้าน บางแห่งมีความนิยมในเรื่องการบวชเรียนทางธรรมะมากกว่าการเรียนทางโลก เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ผู้มีหน้าที่พัฒนาจะต้องทราบและยึดถืออย่างน้อยในขั้นแรก ๆ ของการเข้าไปชุมชนนั้น ต้องวางโครงการดำเนินการที่สอดคล้องกับความเชื่อถือดังกล่าวไปพลางก่อนต่อเมื่อภายหลังเห็นว่ามิสิ่งใดควรคัดแปลงแก้ไขจึงค่อยคิดทำทีละน้อยโดยให้ชาวบ้านรู้สึกสะเทือนใจน้อยที่สุดหรือไม่รู้สึกเลย ทั้งนี้เพราะเห็นดีเห็นงามในการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ด้วยนอกจากนั้น การได้รู้และเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอย่างดียังช่วยให้ผู้พัฒนาสามารถให้ประโยชน์จากการวัฒนธรรมนั้น ๆ ได้ด้วย เช่น การขอความร่วมมือในการสร้างถนนหนทางโดยอ้างเป็นการทำบุญสุนทาน หรือการใดเพื่อประโยชน์แห่งโลกหน้า เป็นต้น

6. หลักการประเมินผล ย่อมเป็นหลักการที่ดีของโครงการหรือกิจกรรม การที่จะได้มีการประเมินผลงาน ภายหลังจากที่ได้ดำเนินการไปแล้วชั่วเวลาหนึ่งทั้งนี้เพื่อตรวจสอบว่า โครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ได้ดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่อุปสรรคขัดขวางการดำเนินงานอย่างไรบ้าง แล้วจะได้หาแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องและหาวิธีการดำเนินการที่ดีกว่า เพื่อให้บรรลุเป้าหมายแห่งโครงการนั้นต่อไป

กล่าวโดยสรุป ผู้ศึกษาได้สรุปแนวคิดของการพัฒนาในครั้งนี้ว่า แนวความคิดเกิดจากความเชื่อที่ว่า การพัฒนาที่ได้ผลดีที่สุดและถาวรที่สุดนั้น ควรจะเกิดจากพลังและขีดความสามารถของชุมชนที่ได้ผนึกกำลังขึ้นมาผสมผสานกับการสนับสนุนจากพลังของการปกครองแห่งรัฐ การที่

จะให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการฝ่ายเดียวนั้น นอกจากยากที่จะประสบความสำเร็จและผลงานไม่มั่นคงถาวรแล้วยังอาจนำไปสู่การขยายช่องว่างและความขัดแย้งระหว่างพลังสองฝ่าย สังคมใดที่ปล่อยสังคมพัฒนาไปตามธรรมชาติด้วยความสามารถของชุมชนเอง สังคมนั้นก็จะมีแต่ถอยหลังและยังเผยให้เห็นถึงความไร้สมรรถภาพของรัฐบาลอีกด้วย

ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน

การดำเนินการพัฒนาชุมชนนั้น ถือว่าพลังอันสำคัญจะทำให้งานบรรลุผลสำเร็จสมความมุ่งหมายนั้นมาจากประชาชน โดยเชื่อว่าประชาชนทุกคนไม่ว่าจะยากดี มีจน ตำด้อย หรือด้อยการศึกษาเพียงใด ก็ยังมีพลังและความปรารถนาที่จะปรับปรุงวิธีการดำรงชีวิต ของตนให้มาตรฐานสูงขึ้น การกระตุ้นเตือนพลังดังกล่าวจะส่งผลให้ มีการขุดค้น และการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนชนบท ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชนในทุกด้านพร้อม ๆ กัน ปรัชญาของการพัฒนาชุมชน จึงยึดถือว่าถ้ายิ่งเราช่วยให้ประชาชน ได้บรรลุถึงความปรารถนาหรือความสุขในชีวิต ได้มากเท่าใด ก็ยิ่งเป็นสิ่งที่ดีงามเท่านั้น และช่วยเหลือลักษณะนี้ถือว่าเป็นหน้าที่ของมนุษย์ในสังคมด้วยกัน ซึ่งจิตจางง กิติกิริติ และชัยวัฒน์ สิทธิภราดร (2533 : 54) ได้กล่าวถึงหลักปรัชญาของงานพัฒนาชุมชนไว้ว่า

1. บุคคลแต่ละคนย่อมมีความสำคัญ และมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกันจึงมีสิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม และอย่างบุคคลที่มีเกียรติในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ผู้หนึ่ง
2. บุคคลแต่ละคนย่อมมีสิทธิ และสามารถที่จะกำหนดวิธีการดำรงชีวิตของคนในทิศทางที่ตนต้องการ
3. บุคคลแต่ละคนถ้าหากว่ามีโอกาสแล้วย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้เปลี่ยนแปลงทักษะประพฤติกปฏิบัติและพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นได้
4. มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่มความเป็นผู้นำและความคิดใหม่ ๆ ซึ่งซ่อนเร้นอยู่และพลังความสามารถเหล่านี้สามารถเจริญเติบโตและนำออกมาใช้ได้ถ้าพลังที่ซ่อนเร้นนี้ได้รับการพัฒนา
5. การพัฒนาพลังและขีดความสามารถของชุมชนในทุกด้าน นับเป็นสิ่งที่ดีที่พึงปรารถนา และมีความสำคัญยิ่งต่อชีวิตของบุคคล ชุมชนและรัฐ

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่าปรัชญาของการพัฒนาชุมชนนั้น ตั้งอยู่บนรากฐานอันมั่นคงแห่งความศรัทธาในตัวคน ว่าเป็นทรัพยากรที่มีความหมาย และสำคัญที่สุดมนุษย์ทุกคนมีความสามารถ ที่จะพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นถ้ามีโอกาส การพัฒนาทั้งหลายจะปราศจากผลทั้งสิ้น ถ้า

หากมองข้ามในเรื่องการพัฒนาบุคคลแต่ละคนให้มีทักษะที่ถูกทาง และมีขีดความสามารถสูงขึ้น อีกประการหนึ่ง การพัฒนาชุมชนก็คือ ความศรัทธาในเรื่องความยุติธรรมของสังคม การมุ่งขจัดความขัดแย้งและความเลื่อมล้ำต่ำสูงที่เห็นได้ชัดในหมู่บ้านชนนั้นเป็นเรื่องที่อารยะสังคมพึงยึดมั่น ประการสุดท้ายความไม่รู้ความคือคั้งและการใช้กำลังบังคับเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนาและความเจริญรุดหน้า จะเกิดขึ้นด้วยวิธีการให้การศึกษาเท่านั้น การให้การศึกษาและให้โอกาสจะช่วยคั้งพลังซ่อนเร้นในตัวคน ออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและการพัฒนาจะมีประสิทธิภาพได้ ก็จะต้องยึดหลักการรวมกลุ่มจะช่วยและชุมชนจะพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว

หลักการพัฒนาชุมชน

วิชาการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องของแนวความคิดปรัชญาที่เพิ่งค้นพบ ไม่นานนัก และการพัฒนาชุมชนยังอยู่ในขั้น “การทดลอง” ฉะนั้นจึงไม่อาจกล่าวได้ว่ามีทฤษฎีการพัฒนาชุมชนที่แท้จริงแต่การพัฒนาชุมชนมี “หลักการ” หลายประการซึ่งองค์กรสหประชาชาติได้กำหนดหลัก 10 ประการในการพัฒนาชุมชน ไว้ดังนี้

1. การพัฒนาถือว่าเป็นบรรดากิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนนั้น เพื่อชุมชนโครงการแรกในการที่จะดำเนินการนั้นจะต้องริเริ่มโครงการนั้นให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน
2. การพัฒนาชุมชนทำให้ความเป็นอยู่ในท้องถิ่นในชนบทดีขึ้นกว่าเดิมที่เคยเป็นอยู่
3. การเปลี่ยนแปลงท่าทีและทัศนคติของประชาชนนั้นมีความสำคัญเช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุ
4. การพัฒนาชุมชนมีวัตถุประสงค์ มุ่งที่จะให้ประชาชนมีความมีส่วนร่วมอย่างมากในกิจกรรมของชุมชนนั้น
5. การพัฒนาชุมชนจะต้องมีหลักการที่ใช้การกระตุ้นใช้วิธีที่จะแสดงให้ปรากฏแก่ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น และฝึกอบรมบรรดาผู้นำชุมชนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะมิโครงการใดก็ตาม
6. ผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชนต้องมีความเชื่อ ให้การยอมรับนับถือต่อบทบาทของสตรีและเยาวชนที่จะช่วยร่วมกัน โครงการ ซึ่งสตรีและกลุ่มเยาวชนก็เป็นผู้นำท้องถิ่น
7. โครงการช่วยเหลือตนเองของชุมชน ถ้าจะให้เกิดผลได้เต็มที่ จะต้องได้รับความช่วยเหลืออย่างจริงจังจากรัฐบาล
8. รัฐบาลจะต้องมีนโยบายที่แน่นอน มีการบริหารที่รู้ความเป็นระเบียบโดยเฉพาะมีการบรรจุคนฝึกอบรม มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นและในระดับชาติตลอดจนกระทั่งมีการวิจัยและการประเมินผล เพื่อความสำเร็จโดยส่วนรวมของการพัฒนาชุมชน

9. ให้องค์กรอาสาสมัคร องค์กรเอกชน เข้าร่วมมีส่วนช่วยในการพัฒนา ชุมชนด้วย

10. การพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องถือว่าความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่นทั่ว ๆ ไป จะต้องมีความก้าวหน้าควบคู่กันไปกับความก้าวหน้าหรือการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติ (จิรพรรณ กาญจนะจิตรา 2538 : 29-30)

กล่าวโดยสรุป การศึกษาการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า จะต้องอาศัยหลักการช่วยเหลือตนเองและการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างให้มากที่สุด เท่าที่จะมากได้ ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำงาน ลงมือทำงานตามที่ตัดสินใจไปแล้วด้วยตนเอง ทำให้เขาได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง

แนวคิดการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

สหประชาชาติ (United Nations 1981 : 4) ได้อธิบายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการกระทำและเกี่ยวข้องกับมวลชนในระดับต่าง ๆ ดังนี้

1. ในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งตัดสินใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ทางสังคม และการจัดการทรัพยากร

2. ในการกระทำโดยสมัครใจต่อกิจกรรมและโครงการ

Chapin (1977 : 317) ได้กล่าวถึงลักษณะที่เป็นเครื่องชี้ถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนทางสังคม โดยดูจากลักษณะต่าง ๆ ที่แสดงออก คือการเป็นสมาชิกกลุ่ม การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ การบริจาคเงินทองวัสดุสิ่งของ สละเวลา แรงงาน การเป็นสมาชิกของคณะกรรมการและการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในกิจกรรมนั้นโดยตรง

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528 : 101) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การที่ประชาชนหรือชุมชน หรือองค์กรของประชาชนได้เข้ามามีส่วนในการดำเนินการพัฒนาในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอน ในรูปแบบของการตัดสินใจในชีวิตของตนเอง ในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิตในทุก ๆ ด้าน ของคนที่เป็นอย่างยิ่งให้ดีกว่าเดิม

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531 : 24-25) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐ หรือองค์กรเอกชน เพื่อประโยชน์ในการวางแผนและการปฏิบัติงาน เพื่อสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของประชาชนในชุมชน ประทีป จันทร์ศรี (2532 : 23-24) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

2. แบบของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม หมายถึง การเป็นผู้สัมภาษณ์ ผู้ชักชวน ผู้ใช้แรงงาน รวมทั้งเป็นผู้ค้นหาความช่วยเหลือ สนับสนุนในการปฏิบัติ

3. การมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ การมีส่วนร่วมประชุม การมีส่วนร่วมออกความคิดเห็น การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้น เมื่อพวกเขาเรียนรู้ถึงประโยชน์ที่พวกเขาจะได้รับจากการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้เข้าร่วมด้วยกัน หรือการได้รับความช่วยเหลือจากผู้เข้าร่วมคนอื่น

สุเมธ ทราญแก้ว (2536 : 15) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมมือ และรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับเพราะประชาชนที่เข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญาและการรับรู้ สามารถคิดวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง

กมลลา สาครธนิทรัพย์ (2545 : 13) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล เพื่อให้เกิดการแก้ไขเปลี่ยนแปลง และพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากความหมายของการมีส่วนร่วมข้างต้น พอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาโดยร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมตัดสินใจ และร่วมประเมินผล เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาชีวิตในทุก ๆ ด้านของตนให้ดีขึ้น

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

Jacques Bugnicourt (ลีอชัน ศรีเงินยวง และ ผาสุก เอนกวนิช 2526 : 12-13) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งโดยหลักการและการปฏิบัติ คือ สิ่งที่ขัดแย้งกับการรวมศูนย์อำนาจ การตัดสินใจและการลดบทบาทของประชาชนที่ถูกกำหนดให้เป็นเพียงผู้ตามซึ่งลีอชัย ศรีเงินยวง และผาสุก เอนกวนิช ได้อธิบายตรงกันว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงนั้นไม่ได้มีความถึงเพียงการดึงประชาชนเข้าไปร่วมโครงการที่รัฐเป็นผู้กำหนดรูปแบบเป้าหมายของงานและกำหนดให้มีการเข้าร่วมงาน แต่จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีสำนึกรับผิดชอบ และมีบทบาทอย่างเต็มที่ ทั้งในเรื่องการค้นหาปัญหา การวางแผน การปฏิบัติ การควบคุมดูแล ตลอดจนการ

ประเมินผลติดตามงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องหมายถึง การมอบธิปไตยขึ้นพื้นฐานคืนสู่ประชาชน การพยายามจัดตั้ง และพัฒนาองค์กรประชาชนให้เข้มแข็งบนพื้นฐานการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2529 : 39) กล่าวว่า หลักการการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการ ประเมินโครงการ จนเสร็จสิ้นโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์แล้ว ก็จะทำให้คนเกิดการพัฒนาได้

กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง และ วุฒิสาร ตันไชย (2544 : 10-11) กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย

1. หลักความเป็นอิสระ (freedom)
2. หลักความสามารถ (ability)
3. หลักความเต็มใจ (willingness)

กล่าวคือ ในการมีส่วนร่วม (Participation) ต้องการเข้าร่วมของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนา ซึ่งต้องเป็นไปในรูปที่ผู้เกี่ยวข้องมีอิสระ (freedom) ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกระทำให้เกิดการพัฒนา มิใช่เป็นผู้รอรับการพัฒนา และการมีส่วนร่วมมิใช่เป็นเพียงการดึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามที่หน่วยงานต่าง ๆ คิดหรือจัดทำขึ้น หากแต่ต้องให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและมีความสามารถที่จะเข้าร่วม (ability) เพื่อใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่มี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญ แสดงออกซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหาและลงมือปฏิบัติ และต้องคำนึงถึงความเป็นจริงที่ว่าแท้จริงแล้วภายในหมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ มีกิจกรรมและวิธีดำเนินงานของตน ประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้ว โดยมีการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกตามความจำเป็น

เมื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจะเกิดขึ้นได้หากประชาชนได้รับโอกาส ดังนั้น ภาครัฐควรมีบทบาทเป็นผู้ให้การส่งเสริม สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน และองค์กรรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจ (Willingness) ในการดำเนินงานพัฒนาของรัฐ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและถาวร โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ การมีอำนาจตัดสินใจเลือกดำเนินชีวิตและกิจกรรมการพัฒนาอย่างไรด้วยตนเอง (Bottom-up Approach) ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้ประชาชนมีบทบาทในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของตน ตามหลักการปกครองตนเอง (Self - Government)

รูปแบบการมีส่วนร่วม

Cary (1976 : 144) ได้แบ่งรูปการของการมีส่วนร่วม (Aspects of participation) ไว้เป็น 5 รูปแบบ คือ

1. เป็นสมาชิก (Membership)
2. เป็นสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุม (Attendance at meetings)
3. เป็นสมาชิกผู้บริจาคเงิน (Financila contribution)
4. เป็นกรรมการ (Membership on committecs)
5. เป็นประธาน (Position of leadership)

กรณีศึกษา ชมดี (2524 : 16) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5. การมีส่วนร่วมสัมภพณ์
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้ริเริ่ม
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน
10. การมีส่วนร่วมออกกวีตอุปกรณ์

ประสพสุข คีอินทร์ (2524 : 21) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่ม ตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefit)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

แมสค้ำ (Masda 1982 : 15-33, อ้างถึงใน ปรัชญา เวสารัชช 2528 : 6) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมแบบแข่งขัน (Active) หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการริเริ่มและติดตามในกระบวนการกำหนดความต้องการ และแผนเข้าร่วมในกิจกรรมการดำเนินงาน และสนใจในผลของการพัฒนา

2. การมีส่วนร่วมแบบไม่แข่งขัน (Passive) หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยการไม่คำนึงถึงความสำคัญของการกำหนดแบบแผนและนโยบาย และไม่สนใจผลกระทบในกิจกรรมด้วย

3. การมีส่วนร่วมแบบเฉื่อยชา (Inert) หมายถึง การที่ประชาชนเข้าร่วมโดยการชักจูงจํายอม หรือบังคับ โดยสภาพแวดล้อม บุคคล หรือธรรมชาติ การมีส่วนร่วมแบบนี้จะแปรเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนไปด้วย

United nation, Department of International Economic and Social Affairs (1981 : 8)

1. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง (Spontaneous) ซึ่งเป็นโดยการอาสาสมัครหรือการรวมตัวกันเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง โดยเป็นการกระทำที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ (Induced) ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบ หรือสนับสนุนโดยรัฐบาล ซึ่งเป็นรูปแบบทั่วไปของประเทศกำลังพัฒนา

3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ (Coercive) ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล ภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับ โดยตรง รูปแบบนี้ผู้กระทำได้รับผลในทันที แต่จะไม่ได้ผลในระยะยาว และมักจะมีผลเสียที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

World Health Organization (ประภาศรี พิทักษ์สินสุข 2532 : 31) ได้เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Planning) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตาม และประเมินผล และประการสำคัญ คือ การตัดสินใจ

2. การดำเนินกิจกรรม (Implementation) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากรมีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงินและการบริหาร

3. การใช้ประโยชน์ (Utilization) มีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

4. การได้รับผลประโยชน์ (Obtainina Bencifits) ประชาชนจะต้องได้รับการแจกแจงผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ฐานเท่ากัน ซึ่งเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคมหรือวัตถุก็ได้

สมศักดิ์ สุวรรณสุจริต (สถาบันดำรงราชานุภาพ 2539 : 17) ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ 2 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมโดยตรง ได้แก่ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาโดยตรงด้วยตนเองในลักษณะต่าง ๆ เช่น ร่วมเป็นกรรมการบริหาร โครงการ ให้ข้อคิดเห็น การสละแรงงาน การให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการตามโครงการ

2. การมีส่วนร่วมทางอ้อม ได้แก่ การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน เช่น ให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะผ่านสมาชิกเทศบาลหรือคณะเทศมนตรี

อิระวีร์ จันทรประเสริฐ (2541 : 83) กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมนอกเหนือจากสมศักดิ์ สุวรรณสุจริต กล่าวไว้ข้างต้น โดยได้เริ่มรูปแบบที่ 3 คือ “การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (Open Participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนประชาชน (Non-Representative) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ทุกเวลา”

ลักษณะการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527 : 188) กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วม (Type of Participation) อาจจำแนกออกได้ 3 ประการ ตามลักษณะของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Inclusive Organization) เช่น การรวมกลุ่มเยาวชน กลุ่มต่าง ๆ

2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative Organization) เช่น กรรมการของกลุ่ม หรือชุมชน กรรมการกลุ่มเลี้ยงไหม คณะกรรมการหมู่บ้าน

3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (Open - Participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non-representative Organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวมตลอดความต้องการของชุมชน

2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน หรือ โครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมการตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดยเอกชนและรัฐบาลให้ได้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ดังนั้น เมื่อพิจารณารูปแบบและลักษณะการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะเป็นโดยตรง คือ การร่วมกิจกรรม สละทุนทรัพย์ แรงงานหรือเป็นทางอ้อม โดยผ่านผู้แทนท้องถิ่นหรือการให้ข้อคิดเห็นก็ทำได้โดยที่มีการมีส่วนร่วมจะครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่ พิจารณาหาปัญหา ร่วมเป็นหูเป็นตาสอดส่องดูแลคนในชุมชน ร่วมคิดวางแผนข้อปฏิบัติ ระเบียบของชุมชน ร่วมพิจารณาทางเลือกในการแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงทรัพยากรที่มีในชุมชน ร่วมคิดวางแผนข้อปฏิบัติ ระเบียบของชุมชน ร่วมพิจารณาทางเลือกในการแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงทรัพยากรที่มีในชุมชน เพื่อบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงตัดสินใจซึ่งบางครั้งต้องมีการเสียสละแบ่งปันกันบ้างตามสมควรนอกจากนี้ยังต้องร่วมกันปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และสุดท้ายก็ต้องร่วมประเมินผลงานเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

กระบวนการ/ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

อลิน รพีพัฒน์ มีความเห็นเช่นเดียวกับอนุภรณ์ สุวรรณศุภิสการ (สุจริต ขวัญทอง 2542 : 25) ว่าขั้นตอนหรือกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1. ร่วมคิด คือ ร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการวางโครงการวิธีการดำเนินงาน การติดตามตรวจสอบและการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรมโครงการได้ผลตามวัตถุประสงค์
 2. ร่วมตัดสินใจ คือ เมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือแล้วจะต้องร่วมกันในการตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่ดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด
 3. ร่วมปฏิบัติตามโครงการ คือ เข้าร่วมในการดำเนินงานตามโครงการ เช่น ร่วมออกแรงร่วมบริจาคทรัพย์ เป็นต้น
 4. ร่วมติดตามและประเมินผล คือ เข้าร่วมในการตรวจสอบ ติดตามการดำเนินงาน
- ขณะที่ Cohen and Uphoff (สุวรรณ มาณะ โรจนานนท์ 2542 : 12) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมโดยพิจารณาในเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง กล่าวคือ เห็นว่าขั้นตอนการมีส่วนร่วมควรประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย ริเริ่ม ตัดสินใจดำเนินการ และตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากร การบริหารการประสานขอความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Eenefits) ประกอบด้วย ผลประโยชน์ด้านวัตถุ ด้านสังคมและส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

นอกจากนี้ อีระวัชร จันทรประเสริฐ (2541 : 84) ให้ความสำคัญเรื่องการวางแผนในกระบวนการมีส่วนร่วม โดยกล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย

1. ร่วมคิด หมายถึง การให้โอกาสผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูล สภาพปัญหา ค้นคว้าปัญหา ค้นหาสาเหตุปัญหา

2. ร่วมตัดสินใจ คือ ให้ร่วมตัดสินใจในทางเลือก ที่จะใช้ทางเลือกที่มีอยู่หรือทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม โดยอาศัยข้อมูลผ่านการวิเคราะห์ ประมวล ประกอบการตัดสินใจ

3. ร่วมวางแผน หมายถึง ให้โอกาสการวางนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมเพื่อจัดและแก้ปัญหาความต้องการของชุมชน

4. ร่วมทำ หมายถึง ร่วมปฏิบัติ ดำเนินกิจกรรม แผนงาน โครงการหรือนโยบายที่วางไว้เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย

5. ร่วมติดตามประเมินผล หมายถึง มีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม ประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการ กิจกรรมที่ได้ปฏิบัติไป

สำหรับผู้ที่เน้นเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างละเอียดคือ ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (นเร เหล่าวิชา และคณะ 2539 : 15-16) ได้แบ่งขั้นตอนออกเป็น 8 ลักษณะ ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา สาเหตุปัญหาและความต้องการของชุมชน

2. ร่วมคิดหารูปแบบวิธีการเพื่อแก้ไข ลดปัญหา สร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีประโยชน์และสนองความต้องการชุมชน

3. ร่วมวางแผนนโยบาย แผนงาน โครงการกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน

4. ร่วมตัดสินใจ การใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์

5. ร่วมจัด ปรับปรุงระบบการบริหาร

6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมตามขีดความสามารถ

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรม

8. ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผล

จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างชุมชนเข้มแข็งนั้น ควรเริ่มตั้งแต่ ต้น ของกระบวนการ นั่นคือร่วมตั้งแต่การกำหนดปัญหา ความต้องการของชุมชนร่วมกันนำไปสู่ การร่วมคิดหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาและที่สำคัญที่สุดคือการร่วมตัดสินใจแล้วจะทำให้ผู้มี ส่วนร่วมหรือประชาชนในหมู่บ้านที่ร่วมตัดสินใจเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของหมู่บ้านของตน (Sense of Belonging) เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่บ้าน เกิดความเป็นหุ้นส่วน (Partnership) ซึ่งจะทำให้มีการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ร่วมกันนำไปสู่ความร่วมมือที่เข้มแข็ง)

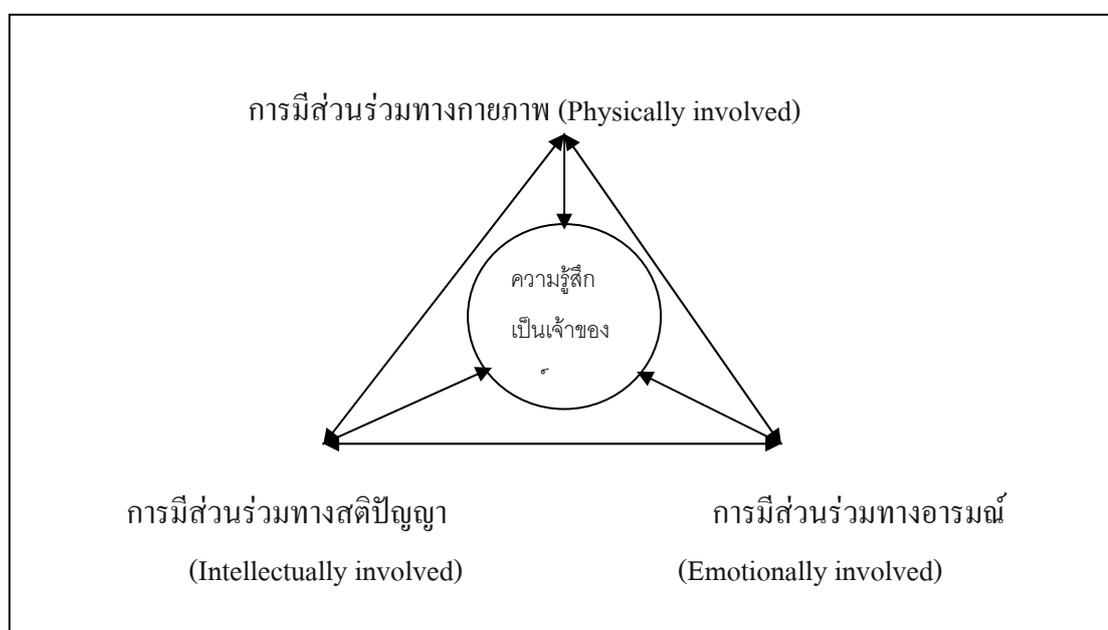
แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างพลังพนักงาน

ความแตกต่างระหว่างการมีส่วนร่วมของพนักงาน (Employee Participation) กับการ สร้างพลังพนักงาน (Employee Empowerment)

การมีส่วนร่วมและการสร้างพลังพนักงาน ต่างมีความหมายคล้าย ๆ กัน แต่ก็ไม่ เหมือนกัน ทั้งนี้การมีส่วนร่วมหมายถึง การร่วมกันตัดสินใจและร่วมกันทำงาน ตลอดจนร่วมกัน ได้รับประโยชน์ ส่วนการสร้างพลังพนักงาน เป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้งทางกายหรือเรียกว่า การร่วมกระทำ ทางสติปัญญาหรือเรียกว่าการร่วมคิด และทางอารมณ์หรือเรียกว่าการร่วมรู้สึก กับปัญหาและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นร่วมกันอย่างแท้จริง (Goetsch and David 2006 : 231, อ้างถึงใน สุธรรม รัตน โชติ 2550 : 1) การมีส่วนร่วมเป็นเพียงการมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตทั้งในการ กำหนดสิ่งนำเข้า (input) การมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิต (process) และการมีส่วนร่วมในการ ได้รับผล (result) แต่การสร้างพลังพนักงาน (employee empowerment) เป็นการมีส่วนร่วมอย่าง แท้จริงจนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of ownership)

Dr. Isobel Pleiffer และ Dr. Jane Dunlop แห่ง University of Georgia (สุธรรม รัตน โชติ 2550 : 3) กล่าวว่า การสร้างพลังพนักงานเป็นกุญแจนำไปสู่แรงจูงใจและการเพิ่มผลผลิต พนักงานที่ รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่าและสามารถทำอะไรกับบริษัทได้ พร้อมทั้งจะช่วยบริษัทและตัวเองมีความ เจริญก้าวหน้า พนักงานที่มีความเข้มแข็ง จะมีการพัฒนาบุคลิกภาพและการเป็นมืออาชีพ และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด แต่บางครั้งฝ่ายบริหารที่มีประสบการณ์มองว่า การ สร้างพลังพนักงาน (Employee empowerment) ไม่แตกต่างไปจากการบริหารแบบมีส่วนร่วม (participatory management : PM) แต่อย่างไรก็ตาม การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory management : PM) เกี่ยวข้องกับการที่ผู้บริหารและผู้ควบคุมงานขอให้ผู้ได้บังคับบัญชาช่วยทำงาน ให้เสร็จ หรือให้ความช่วยเหลือเพื่อทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรและตัวเอง แต่การ สร้างพลังพนักงาน (Employee empowerment) หมายถึง การทำให้พนักงานสามารถช่วยเหลือซึ่งกัน และกันในการทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของตนเองและองค์กร เป็นการช่วยให้พนักงานได้

ทำงานตามแรงจูงใจของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะช่วยให้พนักงานมี “ความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of ownership) ในงานหรือกิจกรรมที่ทำอยู่ การสร้างพลังพนักงานจะทำให้พนักงานเป็นส่วนหนึ่ง ที่จะตัดสินใจในการทำงานและการประกอบกิจการ และยอมรับความเสี่ยงของกิจการอีกด้วย

ภาพที่ 1 ตัวแบบการสร้างพลังพนักงาน (employee empowerment model)

ที่มา : สุธรรม รัตนโชติ, การสร้างพลังพนักงาน (Employee empowerment) (เพชรบุรี :

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี, 2550), 2.

จากภาพตัวแบบการสร้างพลังพนักงาน (Employee empowerment model) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางกายภาพ (Physically involved) หมายถึง การร่วมกันทำงานโดยใช้กำลังกาย เช่น ร่วมกันจำแนกสินค้าด้วยคุณภาพออกจากสินค้าที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน ร่วมกันจัดกิจกรรม 5ส ร่วมกันนำสินค้าเข้าโกดัง เหล่านี้เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectually involved) หมายถึง การร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ตลอดจนร่วมในการมีวิสัยทัศน์ (Shared vision)

3. การมีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotionally involved) หมายถึง การมีความรัก ความผูกพันต่อเพื่อนร่วมงานและองค์กร ร่วมรู้สึกโกรธเมื่อเพื่อนร่วมงานหรือองค์กร ได้รับความลำบาก และร่วมกันยินดีเมื่อเพื่อนหรือองค์กรประสบความสำเร็จ

4. ความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร (Sense of ownership) หมายถึง ความรู้สึกว่าจะต้องมีส่วนร่วมทางกาย ทางสติปัญญา และทางอารมณ์ ประกอบกันจนทำให้รู้สึกว่าเป็นเจ้าขององค์กร โดยตนเอง จะต้องรับทั้งความดีและความความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ตนเองจะต้องรับทั้งประโยชน์และโทษที่เกิดขึ้น เหล่านี้เป็นต้น

จากการศึกษาแนวคิดการสร้างพลังพนักงาน (Employee empowerment) ของ David L. Goetsch and Stanley B. David (สุธรรม รัตนโชติ 2550 : 1-4) ดังกล่าว พบว่า การสร้างพลังพนักงาน (Employee empowerment) เป็นหลักการพื้นฐานของการบริหารธุรกิจที่ดี ดังนั้น ผู้ศึกษาวิจัยจึงได้นำแนวคิดนี้ มาเป็นต้นแบบ (Model) เพื่อวิเคราะห์ห้ระดับเข้มแข็งของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เนื่องจาก ประการแรก ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ประชาชนไม่เพียงแต่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการต่าง ๆ เท่านั้น แต่ประชาชนยังมีส่วนร่วมในการแสดงออกถึงความรับผิดชอบด้วยความเต็มใจ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากระบบการตัดสินใจที่ผ่านมาแล้วอีกด้วย ประการที่สอง ความเข้มแข็งของประชาชนสามารถวัดได้จากการที่ประชาชนเข้าร่วมทำงานให้กับชุมชนด้วยความเต็มใจหรือสมัครใจ โดยมีทั้งการให้ความร่วมมืออย่างเป็นทางการและอย่างไม่เป็นทางการในการทำงานเพื่อชุมชนอยู่เสมอ (Work empowerment) ครอบคลุมที่ประชาชนผู้นั้นยังอาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งความเข้มแข็งของประชาชนไม่สามารถวัดได้จากการมีส่วนร่วม เฉพาะภายในโครงการหรือกิจกรรมที่ทางภาครัฐจัดขึ้นเท่านั้น

แนวคิดประชาสังคม

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2526 : 41) กล่าวถึงประชาสังคมว่า หมายถึง ทุก ๆ ส่วนของสังคมโดยรวมถึงภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนด้วย ถือว่าทั้งหมดเป็น “ประชาสังคม” แต่ถ้าถือตามแบบตะวันตก “ประชาสังคม” คือ ส่วนที่อยู่นอกภาครัฐ แต่ในที่นี้ หมายถึง ทุกฝ่ายเข้ามาเป็นหุ้นส่วนกัน (partnership) เป็นเรื่องของ “partnership” คือ ร่วมกันทำ ซึ่งหมายความว่า เราจะไม่พูดได้ว่า เรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นเรื่องของฝ่ายรัฐหรือฝ่ายสังคม มีปัญหาหลายอย่างที่ไม่ได้จำกัดว่าใครเป็นส่วนนำหรือส่วนตามต้องร่วมกันทำ

อนเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2541 : 35) กล่าวถึง “ประชาสังคม” ว่าหมายถึง ความถึง เครือข่ายกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ สถาบันและชุมชนที่มีกิจกรรมหรือการเคลื่อนไหวอยู่ระหว่างรัฐ (state) กับปัจเจกชน (individuals) โดยจุดเน้นของประชาสังคม ได้แก่ ไม่ชอบและไม่ยอมให้รัฐครอบงำหรือบงการ แม้ว่าจะยอมรับความช่วยเหลือของรัฐ และมีความร่วมมือกับรัฐได้ แต่ก็สามารถชี้นำกำกับและคัดค้านรัฐได้พอสมควร อีกประการคือ ไม่ชอบลัทธิปัจเจกชนนิยมสุดขั้ว ซึ่งเสริมให้เห็นแก่ตัว ต่างคนต่างอยู่ แข่งแย้งแข่งขันจนไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม หากแต่สนับสนุนให้

ปัจเจกชนรวมกลุ่มรวมหมู่และมีความรับผิดชอบส่วนรวม โดยไม่ปฏิเสธการแสวงหาหรือปกป้องผลประโยชน์เฉพาะส่วนเฉพาะกลุ่ม

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (2540 : 37) กล่าวถึง “ประชาสังคม” ว่าเป็นกระบวนทัศน์ (Paradigm) ใหม่ที่เปลี่ยนสภาพของประชาชนจากการเป็น “สามัญชน” (Client) มาสู่การเป็น “พลเมือง” (Citizen) ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีความรับผิดชอบมีความตระหนักถึงบทบาท มีพันธะสัญญา (Commitment) ที่จะต้องร่วมกับรัฐในการที่จะดูแลทุกข์สุขของตนเอง

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม ได้ให้ความหมายของประชาสังคม ว่าหมายถึง สังคมที่ประชาชนทั่วไปต่างมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชน โดยอาศัยองค์กร กลไก กระบวนการ และกิจกรรมอันหลากหลายที่ประชาชนจัดขึ้น ประชาสังคมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ไม่ใช่ภาครัฐที่ดำเนินงานโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย และก็ไม่ใช่ภาคธุรกิจที่ดำเนินงานโดยมุ่งหวังผลกำไรเป็นสำคัญ

ชูชัย ศุภวงศ์ ได้ให้ความหมายของประชาสังคมว่า หมายถึง การที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนที่ยากแก่การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civic Consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (Civic group/organization) ไม่ว่าจะเป็ภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการ โดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civic network)

สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ (2530 : 11) กล่าวถึง “ประชาสังคม” ว่าหมายถึง การที่คนในสังคมมีจิตสำนึก (civic consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (partnership) ในการกระทำการบางอย่าง ทั้งนี้ด้วยความรักและความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการให้เกิดความรู้ร่วมกัน

สรุปความหมายของประชาสังคม คือ การที่คนในสังคมหรือชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกัน รวมตัวกันและมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชน โดยอาศัยองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน โดยมีระบบการจัดการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

1. การเกิดจิตสำนึกสังคม คือ วิถีชีวิตสังคม ซึ่งทุกคนรับผิดชอบร่วมกันที่จะต้องแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นและทุกคนมีสิทธิเรียกร้องเพื่อให้ส่วนร่วมดีขึ้น

2. การเกิดองค์กรสังคมนั้น คือ การเกิดกลุ่ม องค์กรทางเศรษฐกิจ สังคมที่มีจิตสำนึกในการดูแลประโยชน์ซึ่งกันและกัน เช่น กลุ่มสังคมนางเคราะห์ (สภาสตรี กลุ่มอาสาสมัคร) กลุ่มวิชาชีพ (สหภาพพยาบาล แพทย์สภา) ภาคเอกชน (สมาคมธนาคาร หอการค้า ชมรมดาวพิเศษ Think Eavth) กลุ่มสื่อการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่น

3. การเกิดอุดมการณ์ร่วมของสังคม กลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดมากขึ้นและอุดมการณ์ที่ยึดเหนี่ยวผูกพันกับสังคมให้เป็นสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณธรรมขึ้น เพื่อเป็นเสมือนทิศทางพึ่งปรารถนาที่บ้านเมืองควรก้าวเดินไป

4. การเป็นสถาบันและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่ทุกคนยอมรับเป็นกฎเกณฑ์แห่งวิถีชีวิตเป็นแรงขับเคลื่อนให้สังคมก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กับกลุ่มองค์กรสังคมนั้น ๆ ก็จะมีวิถีภาวะมีบทบาทหน้าที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง

องค์ประกอบประชาสังคม

ความเป็นประชาสังคมเพื่อสุขภาพเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความสมดุลของการพัฒนาสุขภาพ เพราะก่อให้เกิดกลไกการตรวจสอบและการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ อีกทั้งภายใต้ความร่วมมือแสดงให้เห็นถึงสังคมมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

ธีระพงษ์ แก้วหาญ (2543 : 85) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบอันเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของประชาสังคม ไว้ดังนี้

1. มุ่งสู่เป้าหมายคุณภาพชีวิตที่ดี มีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและยุทธศาสตร์ร่วมกัน
2. ยอมรับในความหลากหลาย ทั้งกิจกรรมและองค์กร โดยโครงสร้างความสัมพันธ์มีลักษณะเป็นแนวราบ “องค์กรเครือข่ายมีความเป็นอิสระ”
3. มีความต่อเนื่องและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมระดมทรัพยากร ติดตามประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ “เป็นเวทีแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน”
4. มีทรัพยากรอย่างเพียงพอ เพื่อส่งเสริมประชาคมและองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้
5. ส่งเสริมทรัพยากรบุคคลที่มีจิตสำนึกความเป็นพลเมืองให้เข้ามามีบทบาทเพื่อส่วนรวม
6. ระบบข้อมูลข่าวสารมีความเป็นสาธารณะเข้าถึงได้ง่าย
7. มีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะเพื่อผลักดันให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยรวมและเอื้อต่อการพัฒนาประชาคม องค์กรชุมชนเข้มแข็ง

สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ (2530 : 13-15) ได้กล่าวถึงกิจกรรมหรือกระบวนการที่จะเรียกว่าประชาสังคมได้นั้น จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ

1. จิตสำนึกประชาสังคม (Civic consciousness) หมายถึง ความคิดและความยอมรับในเรื่องการรวมตัวกันอย่างอิสระด้วยความรัก ความเอื้ออาทร ความยอมรับในความคิดเห็นของกันและกัน ในอันที่จะเรียนรู้ร่วมกัน หรือแก้ไขปัญหาที่เผชิญอยู่ การรวมตัวจึงเป็นลักษณะพื้นฐานเป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (horizontal) มีอิสระ และมีการเรียนรู้ร่วมกัน

2. โครงสร้างองค์ประชาสังคม (Civic organization) หมายถึง กลุ่มการรวมตัว ซึ่งอาจเป็นองค์กรที่เป็นทางการ (นิติบุคคล) หรือไม่ว่าเป็นทางการก็ได้ เป็นกลุ่มที่รวมกันเฉพาะคราวเฉพาะเรื่องหรือต่อเนื่องก็ได้ สมาชิกของกลุ่มอาจจะเป็นบุคคลในภาครัฐ ภาคธุรกิจหรือประชาชนหรือรวมกันอยู่ก็ได้ จำนวนสมาชิกไม่จำกัด มีสมาชิกเพียง 2-3 คน ก็ได้ การมีองค์กร หมายถึง มีระบบการจัดการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และนำไปสู่การแก้ไขปัญหา รูปแบบที่เห็นได้มากที่สุด คือ องค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น มูลนิธิ สมาคม ชมรม สมาพันธ์ สหพันธ์ สหพันธ์ กลุ่มออมทรัพย์หรือกลุ่มอื่น ๆ ประเด็นที่สำคัญ คือ การรวมกลุ่มที่ต้องมีจิตสำนึกประชาสังคมครบถ้วน องค์กรรวมกลุ่มที่มีลักษณะจัดตั้ง ชี้นำ ขาดการสร้างความเป็นหุ้นส่วน ไม่มีการเรียนรู้ร่วมกัน และมีลักษณะความสัมพันธ์ในแนวดิ่งแม้จะเกิดอยู่ในชุมชน ไม่จะสนับสนุนโดยภาครัฐหรือองค์กรเอกชนยังไม่สามารถนับเป็นประชาสังคมได้ เพราะขาดจิตสำนึกประชาสังคม

3. เครือข่ายประชาสังคม (Civic network) หมายถึง โครงสร้างและกระบวนการซึ่งเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่ม หรือเชื่อมโยงองค์กรประชาสังคมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ปัจจัยสำคัญของเครือข่ายประชาสังคม คือ ระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการสัมพันธ์กันด้วยความสมานฉันท์ เครือข่ายประชาสังคมจะเป็นสิ่งที่ช่วยรวมพลังแห่งจิตสำนึกของสมาชิกและองค์กรประชาสังคมต่าง ๆ ให้เกิดเป็น “อำนาจที่สาม” (เพ็ญจันทร์ ประดับมุข 2541 : 164-169) ที่มีความเข้มแข็งในสังคมขึ้นมา

ธีระพงษ์ แก้วหาญ (2543 : 193) ได้กล่าวถึงความร่วมมือเป็นประชาสังคมที่ลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. มีความเป็นอาสาสมัคร (Voluntary Orientation) แสดงให้เห็นถึงความมีจิตสำนึกเพื่อส่วนร่วม มีความเสียสละเอื้ออาทรและพร้อมที่จะลงมือกระทำ รวมทั้งความรับผิดชอบในผลของการปฏิบัติ

2. กิจกรรมที่ทำนั้นเป็นไปเพื่อเป้าหมายประโยชน์ของสาธารณชน โดยดำเนินไปด้วยความโปร่งใส ข้อมูลข่าวสารเป็นสาธารณะ ทุกคนเข้าถึงง่ายและเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม

อย่างก้าวขวาง พร้อมทั้งจะขยายความร่วมมือไปสู่ส่วนของสังคม ไม่ว่าจะเป็นในชุมชนย่อยท้องถิ่น หรือสังคมวงกว้าง

3. เกิดเครือข่ายความร่วมมือ โดยแต่ละองค์กรมีความเป็นอิสระ ทั้งในการคิดและกระทำกิจกรรม มีการติดต่อสัมพันธ์กันในแนวราบ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ การจัดเครือข่ายของค์ประชาสังคมจึงมีความไม่แน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และภารกิจ ดังนั้นจึงการปรับเปลี่ยนองค์กรประสานงานหรือองค์กรร่วม (Umbrella Organization) เพื่อให้สามารถเชื่อมประสานสมาชิกหรือองค์กรเข้าหากันได้ ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มและการปฏิบัติร่วมกัน

จากแนวคิดประชาสังคมข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าแนวคิดประชาสังคมนั้นเกี่ยวข้องกับ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน คือ การที่คนในสังคมหรือชุมชนรวมตัวกันในการจัดการเรื่องอื่นต่าง ๆ โดยอาศัยองค์การทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน กลไก และกิจกรรมอันหลากหลายที่ประชาชนจัดขึ้น โดยมีจิตสำนึกรับผิดชอบร่วมกัน มีความรักความสามัคคีกัน มีความพร้อมที่จะต่อสู้กับการดำเนินชีวิต ปฏิบัติตนตามกรอบของสังคมอย่างถูกต้องและเป็นธรรม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน และกันเครือข่ายประชาชนที่ต่างชุมชน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลและแบ่งปันผลประโยชน์ที่ร่วมกัน สร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องมีการพัฒนาอบรมสั่งสอนสืบต่อมาจากสถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา เป็นต้น ความเข้มแข็งของชุมชนแฝงอยู่ในตัวละบุคคลที่เรียกว่า ศักยภาพ หรือความสามารถที่แฝงเร้นอยู่เมื่อความเข้มแข็งของแต่ละบุคคลมารวมกันภายใต้ภาวะผู้นำที่ดี ก็จะสามารถร่วมกันทำให้ทั้งชุมชนมีความเข้มแข็ง

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน

มงคล ด่านธานี (2541 : 91-94) กล่าวว่าแนวความคิดและความหมายของเศรษฐกิจชุมชนตั้งอยู่ในกรอบแนวคิด 6 ประการ คือ

1. ปณิธานของเศรษฐกิจชุมชน คือ เพื่อความรุ่งเรืองอยู่รอดของสังคมไทย เพราะเศรษฐกิจชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของระดับชาติ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับล่าง คือ ชุมชนชนบทจะต้องมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจระดับบน คือ ประเทศ อีกทั้งต้องสัมพันธ์กับการเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรมของคนทั้งประเทศ

2. ทำอะไร เศรษฐกิจชุมชนคือ การทำงานเพื่อการดำรงชีพในแนวสัมมาชีพ เพื่อการอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์อื่น ๆ ดังนั้นชาวบ้านที่สนใจจะรวมกลุ่มในการทำเกษตร และกิจกรรมการผลิตที่เกี่ยวกับการเกษตร กิจกรรมที่นอกการเกษตร และกิจกรรมที่เกี่ยวกับบริหาร

3. ทำกับใคร ชาวบ้านอาจรวมกลุ่มกันทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับองค์กรภาครัฐ หรือเอกชนในลักษณะพหุภาคี ในการแปรรูปผลผลิต หรือทำการตลาด

4. ทำอย่างไร โดยการร่วมมือแล้วทำการผลิต แปรรูปสินค้า ค้าขายหรือบริการต่าง ๆ

5. ทำทำไม เนื่องจากชาวบ้านมีระดับการทำมาหากินต่างกัน การรวมกลุ่มกันผลิตจึงอาจเพื่อความตั้งในให้เกิดพอยู่พอกิน เพื่อความพึงพอใจ เพื่อให้คุ้มการลงทุนและกำไร

6. เพื่ออะไร โดยการรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ถือว่าเป็นการรวมตัวในระดับล่างสุดของสังคม ดังนั้นการรวมตัวทำงานก็เพื่อให้เกิดผลให้ทุกคนมีความสุข และจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

ประทีป วีระพัฒนินันต์ (2541 : 6) กล่าวว่า เศรษฐกิจชุมชนที่พึงปรารถนา คือกิจกรรมเศรษฐกิจทั้งภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และภาคบริการที่คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมคิดร่วมทำรับผลประโยชน์และร่วมเป็นเจ้าของ โดยพัฒนาจากรากฐานของ “ศักยภาพของท้องถิ่น” หรือทุนในชนบทเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ พัฒนาศักยภาพ ตั้งแต่ระดับ

บุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยใช้กิจกรรมเศรษฐกิจสร้าง “กระบวนการเรียนรู้” ซึ่งทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ และมุ่งหวังพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมของพหุภาคี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างสมบูรณ์การหรือการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ปัจจัยเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนเป็นจริง ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างชาวบ้าน ผู้นำชาวบ้าน นักพัฒนา นักวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความสนใจและความร่วมมือของชุมชน เพื่อดำเนินการเศรษฐกิจ ชุมชนในเรื่องนั้น ๆ ความต้องการการของผู้บริโภคและตลาด ที่เกี่ยวกับชนิดของผลิตภัณฑ์ คุณภาพ ปริมาณ รูป รส กลิ่น ฯลฯ

2. การเตรียมคนที่เกี่ยวข้องบ ผู้นำในการกิจกรรม ชาวบ้านผู้จะร่วมงาน นักพัฒนาทั้งหลาย และที่ปรึกษา

3. การสร้างการร่วม ระหว่างผู้นำ ชาวบ้าน และภาคี ผู้บริโภค หรือกลุ่ม ผู้นำตัวแทนชาวบ้านกับกลุ่มผู้ลงทุนจากภายนอกหมู่บ้าน โดยการแบ่งสรรความรับผิดชอบ การระดม การผลิต การแปรรูป การค้า การใช้ทุน ฯลฯ

4. การระดมหุ้นและทุนจากชุมชน ซึ่งเงินทุนที่ใช้ในการดำเนินงานนั้นควรจะมาจากการระดมหุ้นและทุนในรูปแบบกลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้านหรือกลุ่มที่เรียกชื่ออย่างอื่นแต่เพื่อได้มาซึ่งเงินทุนสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ได้มานั้นชาวบ้านจะให้ความสนใจมาก เพราะเป็นเงิน

ของเขา เขาจะได้ติดตามการใช้เงินและการทำงาน ซึ่งผิดจากพฤติกรรมการใช้เงินทุนที่ได้มาจากการสงเคราะห์หรือเงินทุนอุดหนุนจากราชการหรือเอกชน ที่มักหมดไปไม่โปร่งใส เพราะฉะนั้นการระดมหุ้นและทุนจากชุมชนต้องมีทุนสมทบจากภายในชุมชนด้วย จึงทำให้กิจกรรมยั่งยืนได้

5. การควบคุมคุณภาพสินค้า การผลิตสินค้าจากชุมชน การผลิตสินค้าจากชุมชน โดยใช้เครื่องมือหรือเครื่องจักรขนาดเล็ก มีสินค้าที่มีคุณภาพไม่สูงและไม่สม่ำเสมอ แต่อาจจะแก้ไขได้ด้วยการเอาใจใส่ควบคุมการผลิตอย่างใกล้ชิด ซึ่งผู้ประกอบการเศรษฐกิจในรูปกลุ่มต่างยืนยันว่าการปล่อยผลผลิตสู่ผู้บริโภค โดยไม่มีการควบคุมการผลิต และการคัดเลือกจะทำให้ผู้บริโภคขาดความเชื่อมั่นในอนาคต

6. การแบ่งผลกำไรตามกติกา การล่มสลายของกิจกรรมร่วมในเศรษฐกิจชุมชนมักเนื่องมาจากการไม่ชัดเจนต่อกันในการแบ่งผลกำไรตามกติกาที่ร่วมกันสร้างขึ้น จึงจำเป็นต้องตระหนักถึงปัจจัยข้อนี้ให้มาก

7. การมีพี่เลี้ยงที่ไว้ใจได้ พี่เลี้ยงมีส่วนช่วยวิเคราะห์ปัญหา สถานการณ์ของปัญหาการผลิต การแปรรูปการค้า และเทคนิคด้านต่าง ๆ ได้แก่ นักพัฒนาเอกชน เจ้าหน้าที่พัฒนาของรัฐ นักวิชาการ หรือกระทั่งชาวบ้านในพื้นที่ผู้มีประสบการณ์

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ (TDRI 2541 : 1-4) ได้เสนอแผนฟื้นฟูสังคมเศรษฐกิจที่ยั่งยืนสำหรับชุมชน โดยเสนอแนวคิดและการจัดการถึงระบบที่ดี คือระบบที่นำไปสู่การปฏิรูประบบการเมือง ระบบราชการ ระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและค่านิยมที่มีธรรมรัฐแห่งชาติ (Good Governance) มีชุมชนและประชาสังคมที่เข้มแข็ง ร่วมใจร่วมแรงแก้ปัญหาภัยฝ่ายราชการ องค์กร สาธารณะประโยชน์และธุรกิจเอกชน ซึ่งเกิดจากการสะสมทุนขึ้นมาใหม่ทั้งทางด้านทุนเศรษฐกิจและทุนทางสังคม จากกรอบแนวคิดดังกล่าว ใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นครอบครัวที่เป็นหน่วยสังคมพื้นฐาน และเศรษฐกิจชุมชนเป็นเครื่องมือในการฟื้นฟู โดยมีองค์กรชุมชนและองค์กรสาธารณะประโยชน์เป็นกลไกในการบริหารหน่วยงานราชการและธุรกิจเป็นผู้กระตุ้นส่งเสริมและมีฝ่ายวิชาการ ซึ่งอาจเป็นสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นเป็นผู้ให้คำแนะนำ และชุมชนจะเป็นผู้ผลิตเลือกกิจกรรมอยู่ภายใต้นโยบายที่รัฐประกาศสนับสนุนอย่างแน่ชัด มีมาตรการการเงิน การคลังและอื่น ๆ สนับสนุนอย่างชัดเจน

การพัฒนาชุมชนโดยวิธีการพัฒนาชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน 2541 : 5-6) มี ปรัชญาความเชื่อมั่นในพลังความสามารถของประชาชนว่า จะสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของตนเองและชุมชนได้ โดยมีเป้าหมายการพัฒนา 3 ระดับ คือ

ระดับพื้นฐาน คือ การพัฒนาชุมชน “พออยู่พอกิน” หมายถึง มีการผลิตให้เพียงพอต่อการบริโภคในครอบครัว ส่วนที่เหลือนำไปขายมีรายได้พอจุนเจือครอบครัว

ระดับปานกลาง คือ การพัฒนาชุมชน “อยู่ดี กินดี” หมายถึง มีการผลิตให้เกินพอเพื่อนำผลผลิตส่วนเกินไปขายเป็นการเพิ่มรายได้ ครัวเรือนผ่านเกณฑ์ จปฐ. เป็นส่วนใหญ่ มีรายได้ไม่ต่ำกว่า จปฐ. และมีเงินออม

ระดับก้าวหน้า คือ การพัฒนาให้ชุมชน “มั่งมี ศรีสุข” หมายถึง มีการดำเนินธุรกิจ โดยผู้ประกอบการในระดับครอบครัว กลุ่ม และชุมชน ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการทำให้มีผลกำไรสูง ตอบแทนเฉลี่ยคือสมาชิกในชุมชน และเป็นสวัสดิการแก่ชุมชน ครัวเรือนผ่านเกณฑ์ จปฐ. ทุกข้อ และมีทรัพย์สินมากกว่าหนี้สิน

การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย คำนึงถึงความพร้อมของชุมชน และเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืนยาวนาน จึงเป็นการพัฒนาที่ไม่ข้ามขั้น คือ จากระดับพื้นฐานจะพัฒนาสู่ระดับปานกลาง และจากระดับปานกลาง จึงจะพัฒนาสู่ระดับก้าวหน้า ดังนั้นการพัฒนาจึงต้องระดมพลังความสามารถและปัจจัยทางเศรษฐกิจทั้งหมดที่มีอยู่ในชุมชนได้แก่

1. การบริหารจัดการ โดยผู้ประกอบการในชุมชนที่มีคุณภาพและคุณธรรม
2. ทุนทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน
3. การผลิตที่มีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ และมีปริมาณที่เหมาะสมต่อความต้องการของตลาด ทั้งภายในและภายนอกชุมชน
4. ตลาด ที่เป็นศูนย์กลางในการซื้อขายและกระจายผลผลิต เพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายของชุมชน

โดยปัจจัยเหล่านี้ เป็นกลไกผลักดันกิจกรรมและโครงการทางเศรษฐกิจของชุมชน ที่มีแต่เดิมและจะสร้างขึ้นใหม่ ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกิจกรรมเครือข่าย กิจกรรมกลุ่มอาชีพ กิจกรรมการพัฒนา เพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำและโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) ให้มีการเคลื่อนไหว และมีขีดความสามารถในการระดมปัจจัยทุนการผลิต ตลาดและการบริหารจัดการใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

ทั้งนี้ เพื่อให้ชุมชนได้เป็นเจ้าของ และดำเนินการเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องพัฒนาให้มีผู้ประกอบการระดับครอบครัว กลุ่ม องค์กร และชุมชนเกิดขึ้น โดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ หน่วยราชการ ธุรกิจเอกชน และองค์กรเอกชนด้วย

กระทรวงมหาดไทยได้เสนอยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ในการแก้ไขปัญหาของพี่น้องประชาชนในชนบทอย่างจริงจัง และต่อเนื่องมีสาระสำคัญ 5 ประการ (กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง 2541 : 25-27)

1. ยึดชุมชนเป็นหลัก ประชาชนต้องสามัคคี ร่วมมือกัน ช่วยเหลือกัน พึ่งตนเองและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นเสมือนทุนทางสังคม โดยเริ่มจากการผลิตพื้นฐาน และเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนเป็นหลัก

2. การรวมกลุ่มของประชาชนต้องใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือ เป็นปัจจัยที่จะเชื่อมความสัมพันธ์ของสมาชิกกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่สมาชิกเห็นประโยชน์เป็นรูปธรรม การรวมกลุ่มจะต้องเริ่มที่กองทุนชุมชน เพื่อเป็นเงินทุนกู้ยืมของชุมชนในการประกอบอาชีพซึ่งต้องมีร้านค้าชุมชนหรือสหกรณ์ เพื่อทำหน้าที่ในการรวมกันซื้อรวมกันขายทั้งเครื่องอุปโภคบริโภคและปัจจัยการผลิต

3. จะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายของกลุ่มชาวบ้าน เพื่อสร้างความเข้มแข็งในกลุ่มขึ้น เนื่องจากประชาชนในชนบทมีการรวมกลุ่มมานานแล้ว ซึ่งมีทั้งที่ประสบปัญหาและที่ประสบผลสำเร็จ มีการพัฒนาตนเอง ให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ แต่กลุ่มเหล่านั้นกระจายกันอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ขาดการเชื่อมโยงกัน จึงจำเป็นต้องสร้างความเข้มแข็งในกลุ่มชาวบ้าน โดยการสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายของกลุ่มหรือชุมชน

4. จัดให้มีตลาดชุมชนหรือลานค้าชุมชนในทุกอำเภอ เพื่อให้เกษตรกรหรือกลุ่มอาชีพนำผลผลิตออกมาจำหน่าย ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านมีตลาดที่ขายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นการธรรม ประชาชนในเมืองเองก็ซื้อผลผลิตได้ในราคาถูก ในขณะที่เดียวกันเกษตรกรและกลุ่มอาชีพก็สามารถใช้ลานค้าชุมชนเป็นเวทีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการผลิต เป็นการช่วยให้มีการพัฒนาคุณภาพของผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปจำหน่ายในเมือง หรือต่างประเทศต่อไปได้อีก

5. จัดให้มีการประชุมประชาคมเศรษฐกิจ พื้นฐานของชุมชนระดับอำเภอในทุกอำเภอ เพื่อให้เป็นเวทีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาของชุมชนตนเอง วางแผนจัดทำโครงการและการแสวงหางบประมาณในลักษณะแบบ “คิดเอง ทำเอง” ระหว่าง “เพื่อน” ด้วยกัน

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วารางคณา วรศัมมาหัช (2535 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้นำในการพัฒนาองค์กร ประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีการพัฒนาองค์กรประชาชนระหว่างระหว่างชุมชนของมูลนิธิพัฒนาอีสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการในการพัฒนาองค์กรประชาชน เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำในการพัฒนาองค์กรประชาชน โดยเลือกกลุ่มเกษตรกรรายย่อย ตำบลสลักได เพราะเป็นองค์กรประชาชนที่มีการพัฒนาระหว่างชุมชนและได้รับการประเมินว่าประสบความสำเร็จพอสมควร จากการศึกษาพบว่า ผู้นำได้แสดงบทบาทที่แตกต่างกันในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการในการพัฒนา กลุ่ม อันได้แก่

1. บทบาทของผู้นำในการก่อตัวของกลุ่ม ได้แก่ บทบาทผู้ให้การศึกษาในลักษณะของการประชุมให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม
2. บทบาทผู้นำในการดำเนินการของกลุ่ม ได้แก่ บทบาทผู้บริหารเป็นผู้วางระเบียบแบบแผนการดำเนินการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมกับกิจกรรม
3. บทบาทผู้นำขั้นการเติบโตของกลุ่ม ซึ่งบทบาทในขั้นตอนนี้ไม่แตกต่างกันไปจากขั้นดำเนินการของกลุ่มมากนัก ได้แก่ บทบาทผู้บริหารเป็นผู้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระเบียบกฎเกณฑ์ และดำเนินการของกลุ่ม ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ มีการพิจารณาเพิ่มทุน เพิ่มสมาชิก และเพิ่มกิจกรรม

ปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาทของผู้นำในการพัฒนาทีมเกษตรกรรายย่อย ตำบลสลักได พบว่า ผู้นำมีปัญหาในการแสดงบทบาทผู้บริหารในเรื่องการวางแผน การตัดสินใจในการดำเนินการของกลุ่ม การจัดสรรทรัพยากรและการขาดทักษะในการทำบัญชี

ประธานตรี สิทธิเลิศ (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล (คปต.) ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสิงห์บุรี ในการศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ คปต. ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ผลการศึกษาพบว่าระดับการศึกษา ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของ คปต. ในกาจัดทำแผนพัฒนาตำบล ส่วนตัวแปลความเข้าใจบทบาทหน้าที่ คปต. มีผลมากที่สุดต่อการมีส่วนร่วมของคปต. ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลนั้นคือ ยังขาดการตระหนักถึงหน้าที่ อีกทั้งผู้บังคับบัญชายังไม่ค่อยให้การสนับสนุนเท่าที่ควรและคณะกรรมการสภาตำบลมองไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ตะติยา กภาพสุวรรณ (2546 : บทคัดย่อ) การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านรอบศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนและระดับความเข้มแข็งของชุมชนในหมู่บ้านรอบนอกศูนย์กลางการศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประชากรที่ศึกษา คือ ประชาชนในหมู่บ้านรอบนอกศูนย์กลางการศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 0จำนวน 350 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลโดยการโดยการหาค่าตัวแปลด้วยค่าที (T-TEST) ค่าเอฟ (F-test) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน นำเสนอผลการศึกษาโดยการบรรยายประกอบตาราง

การวิจัยพบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง 36-45 ปี มีการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด โดยส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปมีรายได้รวมของครอบครัวไม่เกิน 3,000 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่รายได้ของประชากรไม่พอเพียงกับรายจ่าย ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของชุมชนและครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์ศึกษาฯ ส่วนกิจกรรมของศูนย์การศึกษา ประชากรเข้าร่วมคือ โครงการปลูกป่าและการดูแลรักษาป่า ประชากรส่วนใหญ่มีความพอใจกับผลการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ศึกษาฯ ผลการศึกษาถึงปัจจัยภายในชุมชนที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน พบว่าปัจจัยภายในชุมชนประกอบด้วย การเรียนรู้และการมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่าภาพรวมปัจจัยในระดับน้อย โดยปัจจัยภายในชุมชนด้านการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการพึ่งตนเองอยู่ในระดับปานกลาง คือ กลุ่มตัวอย่างรู้จักวิธีการบำรุงดินได้เป็นอย่างดี ขณะที่ปัจจัยภายในชุมชนด้านการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการประกอบอาชีพอยู่ปัจจัยภายในระดับน้อย คือ กลุ่มตัวอย่างมีเรียนรู้ในการปลูกพืชแบบผสมผสาน ส่วนปัจจัยภายในชุมชนด้านการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำและร่วมติดตามผลการดำเนินงาน พบว่าอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมคิดและร่วมทำในประเด็นการเข้าประชุมของชุมชนทุกครั้ง และการชักชวนคนในครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ปัจจัยภายนอกชุมชนประกอบด้วย เครือข่ายภายนอก ภาพรวมปัจจัยภายนอกชุมชนด้านเครือข่ายภายนอกอยู่ในระดับปานกลาง คือ กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยที่ศูนย์ศึกษาฯ จัดให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ ผลการศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ศักยภาพการพึ่งตนเอง ความเอื้ออาทรช่วยเหลือ การมีส่วนร่วม และการร่วมกันแก้ปัญหาเมื่อมีวิกฤต พบว่าภาพรวมความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะความเอื้ออาทรช่วยเหลืออยู่ในระดับปานกลาง คือ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าคนในชุมชนมีความห่วงใยอนาคตบุตรหลานในชุมชนกรณีเข้าไปเสพยาบ้า และคนในชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน ผลการศึกษาภาพรวมระดับความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ข้อมูลทั่วไปของประชากรด้านเพศ การถือครองในที่อยู่อาศัย รายได้รวมของครอบครัว ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนและตำแหน่งในชุมชน มีความสัมพันธ์กับระดับความเข้มแข็งอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ข้อมูลทั่วไปของประชากรด้านเพศ การถือครองในที่อยู่อาศัย รายได้รวมของครอบครัว ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนและตำแหน่งในชุมชนที่สัมพันธ์กับระดับความเข้มแข็งของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยภายในชุมชนและปัจจัยภายนอกชุมชนที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

นางสาวจิรพัชร คุเลิศตระกูล (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษาความเข้มแข็งของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลลูกแก อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี โดยศึกษาจากครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่การปกครองของเทศบาลตำบลลูกแก จำนวน 311 ครัวเรือน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีความน่าเชื่อถือเท่ากับ 0.8266 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้ในการบรรยายลักษณะข้อมูล และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และสร้างตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามด้วยสมการการถดถอยเชิงเส้นตรงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเข้มแข็งของประชาชนโดยรวม, ด้านการร่วมกระทำ, ด้านการร่วมคิด และด้านการร่วมรู้สึก อยู่ในระดับมาก ส่วนระดับความเข้มแข็งของประชาชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง และจากการทดสอบสมมติฐานพบว่าระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามอายุ, ระดับการศึกษา, ระดับความรู้เกี่ยวกับหลักการจัดการขยะมูลฝอย, ระดับรายได้รวมต่อเดือนของครัวเรือน, อาชีพหลักของครัวเรือน, ระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน, การมีตำแหน่งในการบริหารองค์กรชุมชน, ความบ่อยครั้งในการร่วมกิจกรรมที่มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน และ ความบ่อยครั้งในการร่วมกิจกรรมทางการเมืองในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ $\alpha = 0.05$ ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลลูกแก ควรให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิธีการทำงานของบุคลากร โดยเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้สั่งการ ให้เป็นผู้ให้คำปรึกษาด้านการจัดการขยะมูลฝอยต่าง ๆ 2) ผู้ขายสินค้า ควรดำเนินการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์ที่เป็นของเสียอันตราย และรับคืนบรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำกลับไปใช้ใหม่ได้ และจำหน่ายสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบจากวัสดุรีไซเคิลและวัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 3) ชุมชนควรส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้และทักษะด้านการจัดการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยให้ประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ 4) ชุมชนควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมกันจัดการแผนชุมชน ก่อให้เกิดกระบวนการชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถจัดการกับทรัพยากรหรือทุนในชุมชนต่าง ๆ ทั้งทุนมนุษย์และทุนทางสังคมที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม 5) ผู้นำองค์กรชุมชนต่าง ๆ ควรเพิ่มบทบาทการเป็นผู้นำในการแก้ไขและพัฒนาชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างกลไกในการดำเนินการแก้ไขและพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง 6) ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรประชาสัมพันธ์ระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติด้านการจัดการขยะมูลฝอย และบรรทัดฐานในการใช้มาตรการหรือบทลงโทษตามข้อบังคับ ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างชัดเจน และครอบคลุมพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ 7) ชุมชน,

สถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริม/ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี เพื่อการคัดแยก และการใช้ประโยชน์จากขยะที่ผ่านการคัดแยกแล้วจากครัวเรือน และการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการจัดการขยะอันตรายหรือขยะที่เป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชน ควรจัดหาถังคัดแยกขยะ และจัดการจัดเก็บขยะมูลฝอยให้เพียงพอ และ ควรส่งเสริม/สนับสนุนการดำเนินงานของผู้คัดแยกขยะมูลฝอยรายย่อย และร้านรับซื้อของเก่า เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการคัดแยกขยะ 8) ชุมชนควรร่วมจัดโครงการหรือกิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนต่าง ๆ ด้วยตนเอง และควรสร้างบรรยากาศให้ประชาชนเกิดความร่วมมือร่วมใจอย่างสม่ำเสมอ

เสาวภา เตชากิมณฑ์ (2544 : บทคัดย่อ) การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงแนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเอง ศึกษาถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและสามารถรักษาสืบทอดภูมิปัญญานั้นไว้ให้คงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน เพื่อศึกษาถึงหลักการบริหารจัดการของชุมชน โดยนำเอาหลักการพัฒนาชุมชนและบริหารจัดการแบบพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านศิริวง มาเป็นกรณีศึกษา โดยใช้กรอบการวิเคราะห์การพึ่งตนเองของชุมชนบทเข้ามาเป็นกรอบในการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า 1) การพัฒนาชุมชนได้ใช้หลักการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเอง ในทางปฏิบัติได้เกิดขึ้นมานานแล้ว โดยเฉพาะในสังคมชนบทของไทยทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับชุมชน และความพึ่งตนเองในระดับต่าง ๆ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลมีความพยายามพึ่งตนเอง และนอกจากนั้นยังประกอบไปด้วยปัจจัยในหลาย ๆ ด้านที่เป็นตัวช่วยในการพึ่งตนเองนั้นประสบความสำเร็จ เช่น ลักษณะภูมิศาสตร์ ความสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ การมีวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ หล่อหลอมให้โครงสร้างทางสังคมของชุมชนนั้นเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ 2) หลักการบริหารจัดการของชุมชนศิริวงจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นชุมชนที่มาจากเหล่าบรรดาทหารเกณฑ์ ที่หนีการเกณฑ์ทัพเพื่อไปเป็นรบที่เมืองไทรบุรีในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มาตั้งรกรากประกอบอาชีพทำสวน “สมรม” ซึ่งเป็นการผสมผสานกันระกว้างสวนกับป่า มีรูปแบบวิธีการปลูกเลียนแบบธรรมชาติการพัฒนาและหลักการจัดการชุมชน เกิดจากการทำงานของหน่วยย่อยต่าง ๆ ทางสถาบัน

จำลอง โพธิ์บุญ (2545 : 471-472) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาถึงการดำเนินการด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนตัวอย่าง และเพื่อศึกษาถึงความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม และปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน โดยได้ศึกษาใน 3 ชุมชน คือ ชุมชนวัดพระประทานพร และชุมชนบ้านนาเก่า ในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี และชุมชนวัดกลาง เขตบางกะปิ การวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธีหลัก คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ภาคสนาม ซึ่งในการสัมภาษณ์นั้นได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในระดับแกนนำของชุมชนและประชาชนในชุมชนรวมถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องซึ่งปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลแหลมฉบัง และสำนักงานเขตบางกะปิ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น และวิเคราะห์โดยใช้ SWOT Analysis ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับสูง คือ ชุมชนวัดกลาง โดยมีปัจจัยภายในที่สำคัญคือ ผู้นำของชุมชน ความร่วมมือของประชาชนในชุมชน และความสามารถในการสร้างรายได้ของชุมชนจากการดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับปัจจัยภายนอกที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนวัดกลางคือ หน่วยงานภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรพัฒนาเอกชนและการสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ สำหรับชุมชนในเขตเทศบาลตำบลแหลมฉบัง 2 ชุมชนนั้น ถึงแม้ว่าในปัจจุบันระดับความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมยังไม่สูงนัก แต่ก็มีโอกาสที่จะพัฒนาความเข้มแข็งได้ เนื่องจากปัจจัยภายในที่สำคัญคือ ผู้นำชุมชนมีความตั้งใจในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยภายนอกที่ช่วยส่งเสริมคือ การที่เทศบาลมีนโยบาย/แผน และการดำเนินการเสริมสร้างความร่วมมือของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม

จินตนา เสมารเงิน (2539 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานในโครงการพัฒนาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปทุมธานี พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการการคิดเป็นร้อยละ 57.14 ระดับการศึกษา การมีรายได้ของประชาชน การติดต่อสื่อสารกับผู้นำท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ของรัฐความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการพัฒนาตำบลและความคาดหวังผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาตำบลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการพัฒนาตำบล โดยความคาดหวังในผลประโยชน์จากโครงการมีผลมากที่สุดต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน รองลงมา คือ การมีรายได้ของประชาชนและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาตำบลตามลำดับ ส่วนใหญ่ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลนั้น คือ การมีภาระทางครอบครัวและการประกอบอาชีพของประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีเวลามาร่วมกิจกรรมของโครงการส่วนมากจะบริจาคเป็นทุนทรัพย์สมทบทุนเป็นค่าแรงงานและค่าวัสดุแทน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนในการพัฒนาของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราชครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
4. การสร้างเครื่องมือในการศึกษา
5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)
7. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คราวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่การปกครองของของชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ครอบคลุมพื้นที่ 10 หมู่บ้าน มีพื้นที่ทั้งหมด 10 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านวัดจันทร์, หมู่ที่ 2 บ้านวัดโคก, หมู่ที่ 3 บ้านย่านยาว, หมู่ที่ 4 บ้านวัดสมอ, หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง, หมู่ที่ 6 บ้านมะม่วงขวาง, หมู่ที่ 7 บ้านวังไทร, หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง, หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี, หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรมจรรย์ทั้งสิ้น 6,096 คราวเรือน

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คราวเรือน 375 คราวเรือน ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane 1976, อ้างถึงใน สมสมาน อาษารัฐ 2548 : 42)

$$n = \frac{N}{1 + (Ne^2)}$$

n หมายถึง ขนาดของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

N หมายถึง จำนวนประชากรทั้งหมด

e หมายถึง ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ = 0.05

$$n = \frac{6,096}{1 + (6,096 \times 0.01^2)}$$

$$n = 375 \text{ คน}$$

3. เป็นการศึกษาความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ของชุมชนศิรีวัง ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ศึกษา วิจัยได้ทำการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) จากประชาชนที่ตั่งบ้าน เรือนอาศัยอยู่ในชุมชน ทั้ง 2 หมู่บ้าน มีลักษณะไม่แตกต่างกัน (Homogeneity) ทั้งในเรื่องสภาพแวดล้อม ศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่

4. การคัดเลือกตัวอย่างจะดำเนินการ ดังนี้

4.1 กำหนดจำนวนตัวอย่างที่จะสุ่มจากแต่ละหมู่บ้าน ให้เป็นไปตามสัดส่วนของจำนวนครัวเรือนในหมู่บ้านๆ โดยใช้การคำนวณค่าแบบบัญญัติไตรยางค์

4.2 ในแต่ละหมู่บ้านทำการสุ่มครัวเรือนมาตามสัดส่วน ด้วยวิธีการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic random sampling) จากบ้านเลขที่ตามทะเบียนราษฎร หากบ้านเลขที่ใด ไม่มีผู้อยู่อาศัย จะทำการสุ่มจากบ้านเลขที่สุดท้ายของการสุ่มตัวอย่าง หรือบ้านเลขที่ที่ยังไม่ถูกเลือกเป็นตัวอย่าง

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

1.1 สถานภาพทางประชากร ได้แก่ เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา,

1.2 สถานภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ระดับรายได้รวมต่อเดือนของครัวเรือน อาชีพ, การถือครองในที่อยู่อาศัย

1.3 สถานภาพทางสังคม ได้แก่ การมีตำแหน่งในการบริหารองค์กรชุมชน, การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน, การเป็นสมาชิกของกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นภายในชุมชน

2. **ตัวแปรตาม** ได้แก่ ความเข้มแข็งของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบทั้งหมด 4 ด้าน คือ ด้านการร่วมกระทำ (physically involved), ด้านการร่วมคิด (intellectually involved), ด้านการร่วมรู้สึก (emotionally involved), ด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (sense of belonging)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยผู้วิจัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist), แบบประเมินค่า 5 ระดับ และแบบปลายเปิด จำแนกออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามทั่วไปเกี่ยวกับ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานภาพทางประชากร, สถานภาพทางเศรษฐกิจ, สถานภาพทางสังคม ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามวัดระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง 4 ด้าน จำนวน 16 ข้อ เป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิต (Likert scale)

ข้อความเชิงบวก	ระดับความคิดเห็น
1	มีระดับความเข้มแข็งในการพัฒนาน้อยที่สุด
2	มีระดับความเข้มแข็งในการพัฒนาน้อย
3	มีระดับความเข้มแข็งในการพัฒนาปานกลาง
4	มีระดับความเข้มแข็งในการพัฒนามาก
5	มีระดับความเข้มแข็งในการพัฒนามากที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามวัดระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางสร้างความเข้มแข็ง จำนวน 9 ข้อ เป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิต (Likert scale)

ตอบถูก ให้คะแนน 1 คะแนน

ตอบผิด ให้คะแนน 0 คะแนน

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามวัดระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิต (Likert scale) (บุญธรรม กิจปรีชาบริสุทธิ์ 2540 : 249-253) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ข้อความ	เชิงบวก	เชิงลบ	ระดับความคิดเห็น
	1	5	มีระดับความเข้มแข็งในการพัฒนาน้อยที่สุด
	2	4	มีระดับความเข้มแข็งในการพัฒนาน้อย
	3	3	มีระดับความเข้มแข็งในการพัฒนาปานกลาง
	4	2	มีระดับความเข้มแข็งในการพัฒนามาก
	5	1	มีระดับความเข้มแข็งในการพัฒนามากที่สุด

ตอนที่ 5 เป็นคำถามปลายเปิดที่ถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาของชุมชนศิรีวง ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 2 ข้อ

วิธีการสร้างเครื่องมือในการศึกษา

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารวิชาการ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดและทางอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวคิดของการวิจัย
2. ดำเนินการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
3. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุง
4. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากร ในชุมชนศิรีวง จำนวน 30 ครั้งเรือน แล้วนำเครื่องมือไปตรวจสอบคุณภาพต่อไป

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ความตรง (Validity) โดยทำการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา ภาษาที่ใช้สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนตรงตามที่ผู้วิจัยต้องการสอบถาม โดยนำเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษาคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแก้ไขให้มีความเที่ยงตรง จำนวน 3 ท่าน

2. ความน่าเชื่อถือ (Reliability) ด้วยการนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากร ในชุมชนศิรีวง จำนวน 30 ครั้งเรือน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการหาค่าความน่าเชื่อถือ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ อัลฟา (α Coefficient) ของครอนบาค ได้ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามในส่วนที่เป็น

คำถามเกี่ยวกับระดับความเข้มแข็งของประชาชนมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8266 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำแบบสอบถามไปใช้ได้ เมื่อได้แบบสอบถามเสร็จสมบูรณ์แล้วผู้วิจัยได้นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 375 คริวเรือนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามขั้นตอนดังนี้

1. ประสานงานกับบัณฑิตวิทยาลัยและกำนันตำบลกำโลนเพื่อประสานงานดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด
2. ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากคริวเรือนที่สุ่มเลือกเป็นตัวอย่าง ด้วยแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือแล้ว จึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ให้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 375 ตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเองเป็นผู้ออกไปเก็บรวบรวมข้อมูล และรองรับแบบสอบถามกลับด้วยตนเอง ในช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน 2554 รวมระยะเวลา 3 เดือน
3. ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาวิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลที่เก็บได้ทุกครั้ง เมื่อมีปัญหาเรื่องข้อมูลที่ได้ทำการสอบถามไปแล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินการสอบถามใหม่ทันทีเพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความสมบูรณ์ถูกต้องมากขึ้น

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และใช้สถิติวิเคราะห์ ดังนี้

1. บรรยายข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics) ซึ่งวิเคราะห์จากค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percent)
2. วัดระดับความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน โดยวิเคราะห์จากค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกระดับความรู้เกี่ยวกับระดับความรู้ในการพัฒนาออกเป็น 3 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์ตามช่วงคะแนน ดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{3 \text{ ระดับ}} = \frac{1 - 0.60}{3} = 0.13$$

- 0.60-0.73 คะแนน หมายถึง มีระดับความรู้น้อย
- 0.74-0.87 คะแนน หมายถึง มีระดับความรู้ปานกลาง
- 0.88-1.00 คะแนน หมายถึง มีระดับความรู้มาก

3. วัดระดับผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการพัฒนาชุมชน โดยวิเคราะห์จากค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกระดับผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการมีส่วนร่วม โดยใช้เกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best 1981 : 128, อ้างถึงใน รัตนพงษ์ จันทะวงษ์ 2546 : 82) 5 ระดับ ดังนี้

- 1.00-1.50 หมายถึง ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับน้อยที่สุด
- 1.51-2.50 หมายถึง ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับน้อย
- 2.51-3.50 หมายถึง ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับปานกลาง
- 3.51-4.50 หมายถึง ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับมาก
- 4.51-5.00 หมายถึง ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับมากที่สุด

4. วัดระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการในการพัฒนาชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยวิเคราะห์จากค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้เกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best 1981 : 128, อ้างถึงใน รัตนพงษ์ จันทะวงษ์ 2546 : 82) 5 ระดับ ดังนี้

- 1.00-1.50 หมายถึง ระดับความเข้มแข็งของประชาชนอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- 1.51-2.50 หมายถึง ระดับความเข้มแข็งของประชาชนอยู่ในระดับน้อย
- 2.51-3.50 หมายถึง ระดับความเข้มแข็งของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง
- 3.51-4.50 หมายถึง ระดับความเข้มแข็งของประชาชนอยู่ในระดับมาก
- 4.51-5.00 หมายถึง ระดับความเข้มแข็งของประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด

5. ทดสอบสมมติฐานความแตกต่าง (Test differences hypothesis) เพื่อเปรียบเทียบความเข้มแข็งของประชาชนในการ พัฒนาชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามตัวแปรอิสระ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (α) = 0.05 เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปรเป็นรายกลุ่ม กรณีพบค่าความแตกต่างเป็นรายกลุ่ม ผู้วิจัยจึงจะวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายกลุ่มเป็นรายคู่อีกครั้ง โดยใช้ Schaffer Analysis ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (α) = 0.05 ต่อไป

6. สร้างตัวแบบสมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple linear regression) เพื่อพยากรณ์ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ด้วยตัวแปรอิสระและทำการทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความเข้มแข็งของประชาชน ในการพัฒนาชุมชนกับตัวแปรอิสระที่สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์อีกครั้งหนึ่งว่ามีความสัมพันธ์ไปในทิศทางใด และมีความสัมพันธ์กันมากน้อยแค่ไหน โดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการใช้ค่า Pearson Correlation

7. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากแบบสอบถามปลายเปิด เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการพัฒนาชุมชน โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics) ซึ่งวิเคราะห์จากค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percent)

8. นำผลการวิจัยที่ได้มาทำการวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT แล้วจึงนำมาพัฒนาสร้างเป็นตัวแบบระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

9. เปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งในการพัฒนาของชุมชนคีรีวงกับแนวทางการพัฒนารูปแบบต่างๆ โดยจะเปรียบเทียบแนวคิดการพัฒนาตามแนวการพัฒนาแบบยั่งยืนและแนวทฤษฎีเศรษฐกิจชุมชน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างความเข้มแข็ง ให้ประชาชนชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยวิธีการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้การวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่าง คือ คริวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่การปกครองของของ ชุมชนคีรีวง ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 375 ตัวอย่าง รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ทั้งนี้ แจกแบบสอบถามไปทั้งหมด 400 ชุด ได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์กลับคืนมา จำนวน 380 ชุด คิดเป็นร้อยละ 93.75 ของแบบสอบถามทั้งหมด และแบบสอบถามสามารถนำมาใช้วิเคราะห์ได้ จำนวน 375 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 แล้ววิเคราะห์ข้อมูลประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมประมวลผลทางสถิติ ซึ่งเสนอผลการศึกษา ออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานภาพทางประชากร, สถานภาพทางเศรษฐกิจ, สถานภาพทางสังคม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการวัดระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง

ส่วนที่ 4 ข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ส่วนที่ 6 แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยเทคนิค Multiple Linear Regression Analysis

สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลมี ดังนี้

n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 375 ตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา (t - distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา (F - distribution)
MS	แทน	ค่าความแปรปรวน
SS	แทน	ผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบนแต่ละตัวยกกำลังสอง
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
Sig.	แทน	ค่าความน่าจะเป็น (Probability)
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในส่วนแรกนี้เป็นผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานภาพทางประชากร, สถานภาพทางเศรษฐกิจ, สถานภาพทางสังคมนำเสนอข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequencies) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ซึ่งจะประกอบไปด้วยรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เพศ
2. อายุ
3. ระดับการศึกษา
4. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน
5. อาชีพ
6. ระดับรายได้/ต่อเดือน
7. การถือครองในที่อยู่อาศัย
8. ความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย
9. ตำแหน่งในชุมชน
10. การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน
11. สมาชิกของกลุ่มในชุมชน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	147	39.2
หญิง	228	60.8
รวม	375	100.0

จากตารางที่ 1 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.8 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 39.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
25 ปีและต่ำกว่า	38	10.1
26 – 35 ปี	72	19.2
36 – 45 ปี	125	33.3
46 – 55 ปี	83	22.1
56 – 65 ปี	41	10.9
66 ปีขึ้นไป	16	4.3
รวม	375	100.0

จากตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมา กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 46-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.1 ลำดับถัดมา กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.2 ลำดับถัดมา กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 56-65 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.9 ลำดับถัดมา กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 25 ปีและต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 10.1 และสุดท้าย คือ กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 66 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	132	35.2
มัธยมศึกษา	105	28.0
ปวช./ปวส.	77	20.5
ปริญญาตรี	59	15.7
สูงกว่าปริญญาตรี	1	0.3
อื่นๆ	1	0.3
รวม	375	100.0

จากตารางที่ 3 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 35.2 รองลงมา กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษา มัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 28.0 ลำดับถัดมา กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษา ปวช./ปวส. คิดเป็นร้อยละ 20.5 ลำดับถัดมา กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษา ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 15.7 ลำดับถัดมา กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษา สูงกว่าปริญญาตรี และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 0.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
1 -10 ปี	21	5.6
11 – 20 ปี	35	9.3
21 – 30 ปี	71	18.9
31 – 40 ปี	78	20.8
41 ปีขึ้นไป	170	45.3
รวม	375	100.0

จากตารางที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 41 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 45.3 รองลงมา มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.8 ลำดับถัดมา มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.9 ลำดับถัดมา มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.3 และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 1-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกร/ปศุสัตว์/ประมง	174	46.4
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	81	21.6
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	16	4.3
รับจ้างทั่วไป/รับเหมาทั่วไป	33	8.8
พนักงานเอกชน	16	4.3
ไม่ประกอบอาชีพ (พ่อบ้าน/แม่บ้าน)	27	7.2
อื่น ๆ	28	7.5
รวม	375	100.0

จากตารางที่ 5 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพ เกษตรกรรม/ปศุสัตว์/ประมง คิดเป็นร้อยละ 46.4 รองลงมา กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพ ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 21.6 ลำดับถัดมา รับจ้างทั่วไป/รับเหมาทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 8.8 ลำดับถัดมามีอาชีพ อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 7.5 ลำดับถัดมามีอาชีพ ไม่ประกอบอาชีพ (พ่อบ้าน/แม่บ้าน) คิดเป็นร้อยละ 7.2 และกลุ่มตัวอย่างมีอาชีพ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และพนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 4.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามระดับรายได้/ ต่อเดือน

ระดับรายได้/ ต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า-3,000 บาท	69	18.4
3,001-8,000 บาท	101	26.9
8,001-12,000 บาท	148	39.5
13,000 บาทขึ้นไป	57	15.2
รวม	375	100.0

จากตารางที่ 6 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามระดับรายได้/ต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับรายได้/ต่อเดือน 8,001-12,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.5 รองลงมา กลุ่มตัวอย่างมีระดับรายได้/ต่อเดือน 3,001-8,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.9 ลำดับถัดมา ต่ำกว่า-3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.4 และกลุ่มตัวอย่างมีระดับรายได้/ต่อเดือน 13,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 15.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

การถือครองในที่อยู่อาศัย	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าของ	226	60.3
เช่า	17	4.5
เช่าซื้อ	1	0.3
ผู้อาศัย	130	34.7
อื่น ๆ	1	0.3
รวม	375	100.0

จากตารางที่ 7 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามการถือครองในที่อยู่อาศัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการถือครองในที่อยู่อาศัย เจ้าของ คิดเป็นร้อยละ 60.3 รองลงมา กลุ่มตัวอย่างมีการถือครองในที่อยู่อาศัย ผู้อาศัย คิดเป็นร้อยละ 34.7 ลำดับถัดมา เช่า คิดเป็นร้อยละ 4.5 และกลุ่มตัวอย่างมีการถือครองในที่อยู่อาศัย เช่าซื้อ และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 0.3 ตามลำดับ

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความสมดุระหว่างรายได้กับรายจ่าย

ความสมดุระหว่างรายได้กับรายจ่าย	จำนวน	ร้อยละ
เหลือเก็บ	41	10.9
พอเพียง	256	68.3
ไม่เพียงพอ	78	20.8
รวม	375	100.0

จากตารางที่ 8 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความสมดุระหว่างรายได้กับรายจ่าย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสมดุระหว่างรายได้กับรายจ่ายพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 68.3 รองลงมา มีความสมดุระหว่างรายได้กับรายจ่ายไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 20.8 และกลุ่มตัวอย่างมีความสมดุระหว่างรายได้กับรายจ่ายเหลือเก็บ คิดเป็นร้อยละ 10.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามตำแหน่งในชุมชน

ตำแหน่งในชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน	8	2.1
สมาชิก อบต.	9	2.4
คณะกรรมการชุมชน	34	9.1
ไม่มีตำแหน่งในชุมชน	110	29.3
สมาชิกในชุมชน	210	56.0
อื่น ๆ	4	1.1
รวม	375	100.0

จากตารางที่ 9 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามตำแหน่งในชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งในชุมชน สมาชิกในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 56.0 รองลงมา กลุ่มตัวอย่างมีตำแหน่งในชุมชน ไม่มีตำแหน่งในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 29.3 ลำดับถัดมา คณะกรรมการชุมชน คิดเป็นร้อยละ 9.1 ลำดับถัดมา สมาชิก อบต. คิดเป็นร้อยละ 2.4 ลำดับถัดมา

กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.1 และกลุ่มตัวอย่างมีตำแหน่งในชุมชน อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 1.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
เคย	369	98.4
ไม่เคย	6	1.6
รวม	375	100.0

จากตารางที่ 10 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 98.4 รองลงมา ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 1.6

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

ความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
บ่อยมากที่สุด	7	1.9
บ่อยมาก	37	9.9
ปานกลาง	194	51.7
น้อย	88	23.5
น้อยที่สุด	43	11.5
รวม	369	98.4

จากตารางที่ 11 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.7 รองลงมา เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 23.5 ลำดับถัดมา เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนในระดับน้อยที่สุด คิดเป็น

ร้อยละ 11.5 ถ้าตัดเข้ามา เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนในระดับบ่อยมาก คิดเป็นร้อยละ 9.9 และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนในระดับบ่อยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.9

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามชื่อกลุ่มสมาชิก

กลุ่มสมาชิก	จำนวน	ร้อยละ
ออมทรัพย์หมู่บ้าน	238	70.83
สูงอายุ	4	1.19
แม่บ้าน	1	0.30
สมาชิกเงินล้าน	9	2.68
เกษตรกร	8	2.38
กองทุนหมู่บ้าน	35	10.42
ลูกไม้	2	0.60
ลายเทียนผ้าบาติก	5	1.49
ออมทรัพย์ อสอ	1	0.30
กลุ่มมัดย้อมสีธรรมชาติ	2	0.60
ชาวสวน	2	0.60
อสม.	15	4.46
ทุเรียนกวน	1	0.30
เยาวชนลูกขุนน้ำ	2	0.60
ปู้ย	6	1.79
กัณฑ์น้ำผลิตกระแสไฟฟ้า	1	0.30
อบค.	1	0.30

จากตารางที่ 12 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามกลุ่มของสมาชิก พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกิจกรรม ออมทรัพย์หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 70.83 รองลงมา กองทุนหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.42 ถ้าตัดเข้ามา อสม. คิดเป็นร้อยละ 4.46 และอื่น ๆ ที่เหลือ คิดเป็นร้อยละ 14.29

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ จะแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความมั่นคง/ความปลอดภัย และด้านสิ่งแวดล้อม โดยให้กลุ่มตัวอย่างให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ตามลำดับ ด้วยมาตราวัดใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ เริ่มจากระดับมากที่สุด 5 คะแนน จนถึงระดับน้อยที่สุด 1 คะแนน ซึ่งผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 13 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจ

(n = 375)

ข้อความ	ระดับความคาดหวัง					Mean	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
การได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อนส่งเสริมและพัฒนาอาชีพต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนอย่างต่อเนื่อง	119 (31.7%)	72 (19.2%)	159 (42.4%)	22 (5.9%)	3 (0.8%)	3.75	0.995	มาก
การเข้าถึงแหล่งเงินทุนหมุนเวียนของชุมชนเพื่อการประกอบอาชีพ	72 (19.2%)	102 (27.2%)	136 (36.3%)	59 (15.7%)	6 (1.6%)	3.47	1.023	ปานกลาง
การมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคงไม่ต้องประสบกับสถานการณ์ในภาวะวิกฤติ เช่น การประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปัญหาทางการเมือง	81 (21.6%)	106 (28.3%)	135 (36%)	41 (10.9%)	12 (3.2%)	3.54	1.046	มาก
การมีศูนย์กระจายสินค้า/ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน	97 (25.9%)	123 (32.8%)	123 (32.8%)	28 (7.5%)	4 (1.1%)	3.75	0.960	มาก
ภาพรวม						3.63	0.855	มาก

จากตารางที่ 13 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจ ในภาพรวมอยู่ใน

ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.63) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า การได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อนส่งเสริมและพัฒนาอาชีพต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนอย่างต่อเนื่อง และการมีศูนย์กระจายสินค้า/ ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.75) รองลงมา การมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคงแม้ต้องประสบกับสถานการณ์ในภาวะวิกฤติ เช่น การประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปัญหาทางการเมือง (ค่าเฉลี่ย = 3.54) และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหมุนเวียนของชุมชนเพื่อการประกอบอาชีพ (ค่าเฉลี่ย = 3.47) ตามลำดับ

ตารางที่ 14 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านสังคม

(n = 375)

ข้อความ	ระดับความคาดหวัง					Mean	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
การส่งเสริมให้ประชาชนรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ท้องถิ่นอันดีงามของชุมชน	122 (32.5%)	138 (36.8%)	106 (28.3%)	9 (2.4%)	0 (0%)	3.99	0.840	มาก
การส่งเสริมให้ประชาชนเคารพกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของชุมชนอย่างเคร่งครัด	103 (27.5%)	130 (34.7%)	122 (32.5%)	17 (4.5%)	3 (0.8%)	3.83	0.910	มาก
การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีความร่วมมือร่วมใจ ในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง	117 (31.2%)	130 (34.7%)	112 (29.9%)	15 (4%)	1 (0.3%)	3.93	0.889	มาก
การส่งเสริมการปลูกจิตสำนึก ของความสามัคคี การมีจิตอาสา ของประชาชนในชุมชน	126 (33.6%)	128 (34.1%)	107 (28.5%)	12 (3.2%)	2 (0.5%)	3.97	0.894	มาก
ภาพรวม						3.93	0.776	มาก

จากตารางที่ 14 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.93) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า การส่งเสริมให้ประชาชนรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ท้องถิ่นอันดีงามของชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.99) รองลงมา การส่งเสริมการปลูกจิตสำนึก ของความสามัคคี การมีจิตอาสา ของประชาชนในชุมชน

(ค่าเฉลี่ย = 3.97) ลำดับถัดมา การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีความร่วมมือร่วมใจ ในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย = 3.93) และการส่งเสริมให้ประชาชนเคารพกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของชุมชนอย่างเคร่งครัด (ค่าเฉลี่ย = 3.83) ตามลำดับ

ตารางที่ 15 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านความมั่นคง/ความปลอดภัย

(n = 375)

ข้อความ	ระดับความคาดหวัง					Mean	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
การมีเครือข่ายการเฝ้าระวังปัญหาสังคมต่าง ๆ ของชุมชนร่วมกัน	141 (37.6%)	83 (22.1%)	126 (33.6%)	20 (5.3%)	5 (1.3%)	3.89	1.018	มาก
การปลอดภัยจากอาชญากรรมในชุมชน	101 (26.9%)	122 (32.5%)	125 (33.3%)	20 (5.3%)	7 (1.9%)	3.77	0.967	มาก
ประชาชนมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อม/สังคมภายนอกชุมชน	107 (28.5%)	124 (33.1%)	113 (30.1%)	23 (6.1%)	8 (2.1%)	3.80	0.993	มาก
ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสวัสดิการขั้นพื้นฐานของชุมชน	96 (25.6%)	154 (41.1%)	111 (29.6%)	12 (3.2%)	2 (0.5%)	3.88	0.846	มาก
ภาพรวม						3.84	0.818	มาก

จากตารางที่ 15 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านความมั่นคง/ความปลอดภัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.84) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า การมีเครือข่ายการเฝ้าระวังปัญหาสังคมต่าง ๆ ของชุมชนร่วมกัน อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.89) รองลงมา ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสวัสดิการขั้นพื้นฐานของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.88) ลำดับถัดมา ประชาชนมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อม/สังคมภายนอกชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.80) และการปลอดภัยจากอาชญากรรมในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.77) ตามลำดับ

ตารางที่ 16 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านสิ่งแวดล้อม

(n = 375)

ข้อความ	ระดับความคาดหวัง					Mean	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
มีการจัดดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนร่วมกันอย่างจริงจัง	123 (32.8%)	132 (35.2%)	103 (27.5%)	15 (4%)	2 (0.5%)	3.96	0.901	มาก
มีการวางแผนใช้ที่ดินสาธารณะของชุมชนและป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะอย่างจริงจัง	118 (31.5%)	134 (35.7%)	92 (24.5%)	25 (6.7%)	6 (1.6%)	3.89	0.980	มาก
รณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน พื้นที่สุขภาพแวดล้อม	115 (30.7%)	143 (38.1%)	93 (24.8%)	21 (5.6%)	3 (0.8%)	3.92	0.920	มาก
การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐาน เช่น การกำจัดขยะมูลฝอยการบำบัดน้ำเสีย	141 (37.6%)	119 (31.7%)	80 (21.3%)	32 (8.5%)	3 (0.8%)	3.97	1.002	มาก
ภาพรวม						3.93	0.828	มาก

จากตารางที่ 16 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.93) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐาน เช่น การกำจัดขยะมูลฝอยการบำบัดน้ำเสีย อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.97) รองลงมา มีการจัดดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนร่วมกันอย่างจริงจัง (ค่าเฉลี่ย = 3.96) ลำดับถัดมา รณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน พื้นที่สุขภาพแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย = 3.92) และมีการวางแผนใช้ที่ดินสาธารณะของชุมชนและป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะอย่างจริงจัง (ค่าเฉลี่ย = 3.89) ตามลำดับ

ตารางที่ 17 แสดงระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชน
เข้มแข็ง

(n= 375)

ด้าน	Mean	S.D.	ระดับ
เศรษฐกิจ	3.63	0.855	มาก
สังคม	3.93	0.776	มาก
ความมั่นคง/ความปลอดภัย	3.84	0.818	มาก
สิ่งแวดล้อม	3.93	0.828	มาก
รวม	3.83	0.734	มาก

จากตารางที่ 17 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.83) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.93) รองลงมา คือ ด้านความมั่นคง/ความปลอดภัย (ค่าเฉลี่ย = 3.84) และด้านเศรษฐกิจ (ค่าเฉลี่ย = 3.63) ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการวัดระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้าง ความเข้มแข็ง

ในส่วนนี้เป็นผลการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับการวัดระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง จำนวน 9 ข้อ ซึ่งผลการศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความรู้ความเข้าใจของประชาชน
ต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง

(n = 375)

ที่	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1	การใช้ภูมิปัญญาพื้นฐาน/ความรู้ดั้งเดิมของชุมชน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง	367 (97.9%)	8 (2.1%)
2	การสร้างความเข้มแข็ง/การพัฒนาของชุมชนสิ่งสำคัญที่สุด คือ การได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ	319 (85.1%)	56 (14.9%)
3	การสร้างความเข้มแข็ง/การพัฒนาชุมชน สิ่งสำคัญ คือ การตระหนักในปัญหาาร่วมกันของสมาชิกในชุมชนและต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชน	367 (97.9%)	8 (2.1%)
4	การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนควรวางแผนการกำหนดแนวทาง/นโยบาย ให้เชื่อมโยงและสอดคล้องกันระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การพัฒนามีความสมดุล	357 (95.2%)	18 (4.8%)
5	ท่านทราบหรือไม่ว่า แนวคิดด้านการพึ่งตนเองของชุมชน เช่นเดียวกับแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน โดยมีการร่วมมือกันของคนในชุมชน ส่งผลต่อการพัฒนาของชุมชน	355 (94.7%)	20 (5.3%)
6	ท่านให้ความสำคัญกับชุมชนระดับต่างและมองว่าชุมชนมีความสามารถในการพัฒนา	348 (92.8%)	27 (7.2%)
7	ท่านเชื่อว่าการพัฒนาเริ่มจากการบุกเบิกของคนภายในชุมชนอย่างแท้จริง และการพยายามแก้ไขปัญหา โดยไม่ขอความช่วยเหลือจากภายนอก	209 (55.7%)	166 (44.3%)
8	ท่านให้ความสำคัญกับคนว่าเป็นผู้เติมเต็มให้กับชุมชน คือ มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน	341 (90.9%)	34 (9.1%)
9	ท่านมองว่าการพัฒนาเพื่อให้เกิดความสมดุล โดยคนเป็นตัวเชื่อมกิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม	360 (96%)	15 (4%)

ระดับความรู้เฉลี่ย 8.06 คะแนน

ระดับความรู้มากที่สุด 9 คะแนน

ระดับความรู้น้อยที่สุด 0 คะแนน

จากตารางที่ 18 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง จำนวน 9 ข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง โดยรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 8.06) โดยคะแนนสูงสุด = 9 คะแนน คะแนนต่ำสุด = 0 คะแนน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง โดยข้อที่ตอบถูกกันมากที่สุด ได้แก่ การใช้ภูมิปัญญาพื้นฐาน/ความรู้ดั้งเดิมของชุมชน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และการสร้างความเข้มแข็ง/การพัฒนาชุมชน สิ่งสำคัญ คือ การตระหนักในปัญหาาร่วมกันของสมาชิกในชุมชนและต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชน (ตอบถูก 97.9%) รองลงมา ท่านมองว่าการพัฒนาเพื่อให้เกิดความสมดุลโดยคนเป็นตัวเชื่อมกิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม (ตอบถูก 96%) สำหรับข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านเชื่อว่าการพัฒนาเริ่มจากการบุกเบิกของคนภายในชุมชนอย่างแท้จริง และการพยายามแก้ไขปัญหา โดยไม่ขอความช่วยเหลือจากภายนอก (ตอบถูก 55.7%)

ส่วนที่ 4 ข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ จะแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การรวมกายภาพ ความคิดสติปัญญา การร่วมรู้สึกร่วมใจ และความเป็นเจ้าของชุมชน โดยให้กลุ่มตัวอย่างให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ตามลำดับ ด้วยมาตราวัดใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ เริ่มจากระดับมากที่สุด 5 คะแนน จนถึงระดับน้อยที่สุด 1 คะแนน ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 19 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนศิรีวัง ด้านการร่วมกายภาพ

(n = 375)

ข้อความ	ระดับความคาดหวัง					Mean	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
ท่านเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์	171 (45.6%)	81 (21.6%)	73 (19.5%)	32 (8.5%)	18 (4.8%)	3.95	1.194	มาก
ท่านเคยเข้าร่วมการทำประชาพิจารณ์ของชุมชน	79 (21.1%)	104 (27.7%)	116 (30.9%)	64 (17.1%)	12 (3.2%)	3.46	1.098	ปานกลาง
ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์การท่องเที่ยว	98 (26.1%)	150 (40%)	109 (29.1%)	15 (4%)	3 (0.8%)	3.87	0.877	มาก
ท่านมีส่วนร่วมในการทำธนาคารหมู่บ้าน	93 (24.8%)	102 (27.2%)	104 (27.7%)	56 (14.9%)	20 (5.3%)	3.51	1.170	มาก
ท่านมีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญา กับความรู้จากภาครัฐ	75 (20%)	95 (25.3%)	128 (34.1%)	68 (18.1%)	9 (2.4%)	3.42	1.074	ปานกลาง
ภาพรวม						3.64	0.884	มาก

จากตารางที่ 19 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนศิรีวัง ด้านการร่วมกายภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.64) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ท่านเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.95) รองลงมา ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ การท่องเที่ยว (ค่าเฉลี่ย = 3.87) ลำดับถัดมา ท่านมีส่วนร่วมในการทำธนาคารหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย = 3.51) ลำดับถัดมา ท่านเคยเข้าร่วมการทำประชาพิจารณ์ของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.46) และท่านมีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญา กับความรู้จากภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย = 3.42) ตามลำดับ

ตารางที่ 20 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนสีเขียว ด้านการความคิดสติปัญญา

(n = 375)

ข้อความ	ระดับความคาดหวัง					Mean	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
ท่านมีส่วนร่วมคิดในการค้นหาปัญหาของชุมชน	72 (19.2%)	115 (30.7%)	134 (35.7%)	48 (12.8%)	6 (1.6%)	3.53	0.994	มาก
ท่านมีส่วนร่วมคิดในการเกี่ยวกับการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและจัดการปัญหาภายในชุมชน	76 (20.3%)	96 (25.6%)	130 (34.7%)	64 (17.1%)	9 (2.4%)	3.44	1.068	ปานกลาง
ท่านมีส่วนร่วมการทำประชาพิจารณ์ของชุมชน	67 (17.9%)	116 (30.9%)	111 (29.6%)	70 (18.7%)	11 (2.9%)	3.42	1.074	ปานกลาง
ท่านแสดงความคิดเห็นในการประชาพิจารณ์ของชุมชนเมื่อท่านไม่เห็นด้วย	74 (19.7%)	99 (26.4%)	87 (23.2%)	100 (26.7%)	15 (4%)	3.31	1.177	ปานกลาง
ท่านมีส่วนร่วมคิดวางแผนกิจกรรมที่เหมาะสมกับชุมชน	90 (24%)	87 (23.2%)	113 (30.1%)	70 (18.7%)	15 (4%)	3.45	1.159	ปานกลาง
ภาพรวม						3.43	0.974	ปานกลาง

จากตารางที่ 20 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนสีเขียว ด้านการความคิดสติปัญญา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.43) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ส่วนร่วมคิดในการค้นหาปัญหาของชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 3.53) รองลงมา ส่วนร่วมคิดวางแผนกิจกรรมที่เหมาะสมกับชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.45) ลำดับถัดมา ส่วนร่วมคิดในการเกี่ยวกับการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและจัดการปัญหาภายในชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.44) ลำดับถัดมา ส่วนร่วมการทำประชาพิจารณ์ของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.42) และความคิดเห็นในการประชาพิจารณ์ของชุมชนเมื่อท่านไม่เห็นด้วย (ค่าเฉลี่ย = 3.31) ตามลำดับ

ตารางที่ 21 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนศิรีวง ด้านการร่วมรู้สึกอารมณ์

(n = 375)

ข้อความ	ระดับความคาดหวัง					Mean	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
ท่านไม่พอใจที่ประชาชนไม่ร่วมมือในการแก้ปัญหาของชุมชน	87 (23.2%)	96 (25.6%)	154 (41.1%)	31 (8.3%)	7 (1.9%)	3.60	0.992	มาก
ท่านเต็มใจที่จะดูแลรักษารวมชาติในชุมชนของท่าน	101 (26.9%)	200 (53.3%)	73 (19.5%)	1 (0.3%)	0 (0%)	4.07	0.686	มาก
ท่านยินดีที่จะดูแลช่วยเหลือเมื่อชุมชนของท่านเมื่อชุมชนของท่านอยู่ในภาวะวิกฤต	129 (34.4%)	174 (46.4%)	70 (18.7%)	2 (0.5%)	0 (0%)	4.15	0.729	มาก
ท่านให้ความสำคัญและให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของผู้อื่นในการแก้ไขปัญหาของชุมชน	121 (32.3%)	178 (47.5%)	69 (18.4%)	7 (1.9%)	0 (0%)	4.10	0.757	มาก
ท่านรู้สึกไม่สบายใจที่ขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในการพิทักษ์ประโยชน์ของชุมชน	70 (18.7%)	135 (36%)	155 (41.3%)	12 (3.2%)	3 (0.8%)	3.69	0.838	มาก
ภาพรวม						3.92	0.567	มาก

จากตารางที่ 21 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนศิรีวง ด้านการร่วมรู้สึกอารมณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.92) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ท่านยินดีที่จะดูแลช่วยเหลือเมื่อชุมชนของท่านเมื่อชุมชนของท่านอยู่ในภาวะวิกฤต อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.15) รองลงมา ท่านให้ความสำคัญและให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของผู้อื่นในการแก้ไขปัญหาของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 4.10) ลำดับถัดมา ท่านเต็มใจที่จะดูแลรักษารวมชาติในชุมชนของท่าน (ค่าเฉลี่ย = 4.07) ลำดับถัดมา ท่านรู้สึกไม่สบายใจที่ขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในการพิทักษ์ประโยชน์ของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.69) และท่านไม่พอใจที่ประชาชนไม่ร่วมมือในการแก้ปัญหาของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.60) ตามลำดับ

ตารางที่ 22 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง ด้านความเป็นเจ้าของชุมชน

(n = 375)

ข้อความ	ระดับความคาดหวัง					Mean	S.D.	ระดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)			
เมื่อท่านเห็นขยะทิ้งภายในชุมชนท่านทิ้งใส่ถังขยะ	101 (26.9%)	156 (41.6%)	114 (30.4%)	2 (0.5%)	2 (0.5%)	3.94	0.800	มาก
ท่านช่วยรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน เช่นการปลูกต้นไม้	115 (30.7%)	175 (46.7%)	80 (21.3%)	5 (1.3%)	0 (0%)	4.07	0.755	มาก
ท่านรักชุมชนเหมือนรักบ้านท่าน	113 (30.1%)	143 (38.1%)	116 (30.9%)	2 (0.5%)	1 (0.3%)	3.97	0.811	มาก
ท่านมีส่วนในการบอกกับคนในครอบครัวคนใกล้ชิดในเรื่องการดูแลชุมชนอย่างใกล้ชิด	124 (33.1%)	165 (44%)	81 (21.6%)	4 (1.1%)	1 (0.3%)	4.09	0.780	มาก
ท่านคอยสอดส่องดูแลทรัพยากรในชุมชนของท่านเปรียบประดุจเป็นของท่านเอง	119 (31.7%)	139 (37.1%)	114 (30.4%)	3 (0.8%)	0 (0%)	4.00	0.809	มาก
ภาพรวม						4.01	0.602	มาก

จากตารางที่ 22 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง ด้านความเป็นเจ้าของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.01) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ท่านมีส่วนในการบอกกับคนในครอบครัวคนใกล้ชิดในเรื่องการดูแลชุมชนอย่างใกล้ชิด อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.09) รองลงมา ท่านช่วยรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน เช่นการปลูกต้นไม้ (ค่าเฉลี่ย = 4.07) ลำดับถัดมา ท่านคอยสอดส่องดูแลทรัพยากรในชุมชนของท่านเปรียบประดุจเป็นของท่านเอง (ค่าเฉลี่ย = 4.00) ลำดับถัดมา ท่านรักชุมชนเหมือนรักบ้านท่าน (ค่าเฉลี่ย = 3.97) และเมื่อท่านเห็นขยะทิ้งภายในชุมชนท่านทิ้งใส่ถังขยะ (ค่าเฉลี่ย = 3.94) ตามลำดับ

ตารางที่ 23 แสดงระดับข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง

(n= 375)

ด้าน	Mean	S.D.	ระดับ
การร่วมกายภาพ	3.64	0.884	มาก
การความคิดสติปัญญา	3.43	0.974	ปานกลาง
การร่วมรู้สึกรวมกัน	3.92	0.567	มาก
ความเป็นเจ้าของชุมชน	4.01	0.602	มาก
รวม	3.75	0.620	มาก

จากตารางที่ 23 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.75) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความเป็นเจ้าของชุมชน อยู่ในระดับสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.01) รองลงมา คือ การร่วมรู้สึกรวมกัน (ค่าเฉลี่ย = 3.92) ลำดับถัดมา การร่วมกายภาพ (ค่าเฉลี่ย = 3.64) และการความคิดสติปัญญา (ค่าเฉลี่ย = 3.43) ตามลำดับ

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

การวิเคราะห์ส่วนนี้เป็นการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง การวัดระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง กับ ข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง 4 ด้าน ได้แก่

1. การร่วมกายภาพ
2. การความคิดสติปัญญา
3. การร่วมรู้สึกรวมกัน
4. ความเป็นเจ้าของชุมชน

เนื่องจากเงื่อนไขของการใช้สถิติที่สำคัญ คือ ลักษณะ Distribution ของตัวแปรเข้าใกล้ Normal Distribution ดังนั้น ผู้ศึกษาทำการรวมแถวที่เป็นปัญหาเข้ากับแถวที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการสมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยรวม (People empowerment) ไม่แตกต่างกันตามเพศ

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการสมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยรวม (People empowerment) ไม่แตกต่างกันตามเพศ

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยรวม (People empowerment) แตกต่างไปตามเพศ

ชุมชนโดยรวม (People empowerment) แตกต่างไปตามเพศ

ชุมชนโดยรวม (People empowerment) ไม่แตกต่างกันตามเพศ

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยรวม (People empowerment) แตกต่างไปตามเพศ

สมมติฐานที่ 1.1 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างไปตามเพศ

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) ไม่แตกต่างกันตามเพศ

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างไปตามเพศ

สมมติฐานที่ 1.2 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการจัดการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างไปตามเพศ

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) ไม่แตกต่างกันตามเพศ

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างไปตามเพศ

สมมติฐานที่ 1.3 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการจัดการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างไปตามเพศ

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) ไม่แตกต่างกันตามเพศ

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างไปตามเพศ

สมมติฐานที่ 1.4 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการจัดการพัฒนาด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างไปตามเพศ

ตารางที่ 24 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามเพศ

(n=375)

ด้าน	เพศ	n	Mean	S.D.	t	Sig.
1. การร่วมกายภาพ	ชาย	147	3.68	0.967	0.637	0.525
	หญิง	228	3.62	0.828		
2. การความคิดสติปัญญา	ชาย	147	3.60	0.992	2.663	0.008*
	หญิง	228	3.32	0.950		
3. การร่วมรู้สึกอารมณ์	ชาย	147	3.90	0.558	-0.432	0.666
	หญิง	228	3.93	0.574		
4. ความเป็นเจ้าของชุมชน	ชาย	147	4.04	0.590	0.666	0.506
	หญิง	228	4.00	0.611		
ภาพรวม	ชาย	147	3.80	0.662	1.330	0.184
	หญิง	228	3.72	0.590		

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 24 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามเพศ พบว่า ในภาพรวม เพศที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่เมื่อพิจารณาราย ด้านการความคิดสติปัญญา พบว่า เพศที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างไปตามอายุ

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยรวม (People empowerment) ไม่แตกต่างไปตามอายุ

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยรวม (People empowerment) แตกต่างไปตามอายุ

สมมติฐานที่ 2.1 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างไปตามอายุ

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) ไม่แตกต่างไปตามอายุ

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างไปตามอายุ

สมมติฐานที่ 2.2 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างไปตามอายุ

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) ไม่แตกต่างไปตามอายุ

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างไปตามอายุ

สมมติฐานที่ 2.3 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างไปตามอายุ

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) ไม่แตกต่างไปตามอายุ

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างไปตามอายุ

สมมติฐานที่ 2.4 สมมติฐานการวิจัย : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างไปตามอายุ

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) ไม่แตกต่างไปตามอายุ

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างไปตามอายุ

ตารางที่ 25 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชน จำแนกตาม
อายุ

(n=375)

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. การร่วมกายภาพ	ระหว่างกลุ่ม	38.72	2	19.36	28.38	0.000*
	ภายในกลุ่ม	253.79	372	0.68		
	รวม	292.52	374			
2. การความคิด สติปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	53.88	2	26.94	33.27	0.000*
	ภายในกลุ่ม	301.18	372	0.81		
	รวม	355.05	374			
3. การร่วมรู้สึก อารมณ์	ระหว่างกลุ่ม	3.41	2	1.71	5.44	0.005*
	ภายในกลุ่ม	116.74	372	0.31		
	รวม	120.15	374			
4. ความเป็น เจ้าของชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	5.38	2	2.69	7.68	0.001*
	ภายในกลุ่ม	130.36	372	0.35		
	รวม	135.74	374			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	19.49	2	9.75	29.20	0.000*
	ภายในกลุ่ม	124.16	372	0.33		
	รวม	143.65	374			

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 25 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
จำแนกตามอายุ พบว่า ในภาพรวม อายุที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนา
ชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แต่เมื่อพิจารณาราย ทุกด้าน พบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชน
ในการพัฒนาชุมชน แตกต่างกันได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe's
ผลดังตารางที่ 26

ตารางที่ 26 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe's จำแนกตามอายุ

อายุ	Mean	a	b	c
การร่วมกายภาพ				
a. น้อยกว่าเท่ากับ 35 ปี	3.41	-	0.037	0.644*
b. 36-45 ปี	3.38		-	0.681*
c. 46 ปีขึ้นไป	4.06			-
การความคิดสติปัญญา				
a. น้อยกว่าเท่ากับ 35 ปี	3.15	-	0.014	0.776*
b. 36-45 ปี	3.13		-	0.790*
c. 46 ปีขึ้นไป	3.92			-
การร่วมรู้สึกรวม				
a. น้อยกว่าเท่ากับ 35 ปี	3.83	-	0.035	0.214*
b. 36-45 ปี	3.86		-	0.179*
c. 46 ปีขึ้นไป	4.04			-
ความเป็นเจ้าของชุมชน				
a. น้อยกว่าเท่ากับ 35 ปี	3.89	-	0.061	0.275*
b. 36-45 ปี	3.95		-	0.214*
c. 46 ปีขึ้นไป	4.16			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 26 เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe's จำแนกตามอายุ พบว่า ในทุกด้าน มีความแตกต่างระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ กลุ่มอายุ น้อยกว่าเท่ากับ 35 ปี กับกลุ่มอายุ 46 ปีขึ้นไป และ กลุ่มอายุ 36-45 ปี กับกลุ่มอายุ 46 ปีขึ้นไป

สมมติฐานที่ 3 ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยรวม (People empowerment) ไม่แตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยรวม (People empowerment) แตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา

สมมติฐานที่ 3.1 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) ไม่แตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา

สมมติฐานที่ 3.2 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) ไม่แตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา

สมมติฐานที่ 3.3 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) ไม่แตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา

สมมติฐานที่ 3.4 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) ไม่แตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา

สมมติฐานรอง (H₁) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างไปตามระดับการศึกษา

ตารางที่ 27 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา

(n=375)

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. การร่วมกายภาพ	ระหว่างกลุ่ม	2.57	2	1.28	1.65	0.194
	ภายในกลุ่ม	289.95	372	0.78		
	รวม	292.52	374			
2. การความคิดสติปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	7.86	2	3.93	4.21	0.016*
	ภายในกลุ่ม	347.19	372	0.93		
	รวม	355.05	374			
3. การร่วมรู้สึกอารมณ์	ระหว่างกลุ่ม	1.16	2	0.58	1.81	0.164
	ภายในกลุ่ม	118.99	372	0.32		
	รวม	120.15	374			
4. ความเป็นเจ้าของชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	0.01	2	0.00	0.01	0.988
	ภายในกลุ่ม	135.74	372	0.37		
	รวม	135.74	374			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.75	2	0.38	0.98	0.378
	ภายในกลุ่ม	142.90	372	0.38		
	รวม	143.65	374			

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 27 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ในภาพรวม ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แต่เมื่อพิจารณาราย การความคิดสติปัญญา พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชน แตกต่างกัน จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe's ผลดังตารางที่ 28

ตารางที่ 28 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe's จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	Mean	a	b	c
การความคิดสติปัญญา				
a. ประถมศึกษา	3.61	-	0.190	0.341*
b. มัธยมศึกษา	3.42		-	0.151
c. ปวช. ขึ้นไป	3.27			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 28 เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe's จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า มีความแตกต่างระหว่างกลุ่ม 1 กลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ กลุ่มระดับการศึกษา ประถมศึกษากับกลุ่มระดับการศึกษา ปวช. ขึ้นไป

สมมติฐานที่ 4 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันไปตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยรวม (People empowerment) ไม่แตกต่างกันไปตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยรวม (People empowerment) แตกต่างกันไปตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานที่ 4.1 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างกันไปตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) ไม่แตกต่างกันไปตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างกันไปตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานที่ 4.2 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างไปตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) ไม่แตกต่างไปตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างไปตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานที่ 4.3 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างไปตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) ไม่แตกต่างไปตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างไปตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานที่ 4.4 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างไปตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) ไม่แตกต่างไปตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างไปตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน

ตารางที่ 29 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชน จำแนกตาม
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

(n=375)

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. การร่วมกายภาพ	ระหว่างกลุ่ม	16.35	2	8.17	11.01	0.000*
	ภายในกลุ่ม	276.17	372	0.74		
	รวม	292.52	374			
2. การความคิด สติปัญญา	ระหว่างกลุ่ม	23.50	2	11.75	13.19	0.000*
	ภายในกลุ่ม	331.55	372	0.89		
	รวม	355.05	374			
3. การร่วมรู้สึก อารมณ์	ระหว่างกลุ่ม	2.61	2	1.31	4.14	0.017*
	ภายในกลุ่ม	117.54	372	0.32		
	รวม	120.15	374			
4. ความเป็น เจ้าของชุมชน	ระหว่างกลุ่ม	3.63	2	1.81	5.10	0.007*
	ภายในกลุ่ม	132.12	372	0.36		
	รวม	135.74	374			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	9.31	2	4.65	12.88	0.000*
	ภายในกลุ่ม	134.35	372	0.36		
	รวม	143.65	374			

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 29 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชน
จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า ในภาพรวม ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่
แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาราย ทุกด้าน พบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่แตกต่างกัน มีความ
เข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชน แตกต่างกัน จึงได้ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่
ด้วยวิธีของ Scheffe's ผลดังตารางที่ 30

ตารางที่ 30 แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe's จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	Mean	a	b	c
การร่วมกายภาพ				
a. 1 -20 ปี	3.47	-	0.026	0.400*
b. 21 - 40 ปี	3.45		-	0.426*
c. 41 ปีขึ้นไป	3.87			-
การความคิดสติปัญญา				
a. 1 -20 ปี	3.29	-	0.111	0.417*
b. 21 - 40 ปี	3.17		-	0.528*
c. 41 ปีขึ้นไป	3.70			-
การร่วมรู้สึกรวมกัน				
a. 1 -20 ปี	3.96	-	0.142	0.036
b. 21 - 40 ปี	3.82		-	0.178*
c. 41 ปีขึ้นไป	4.00			-
ความเป็นเจ้าของชุมชน				
a. 1 -20 ปี	4.01	-	0.108	0.106*
b. 21 - 40 ปี	3.90		-	0.210*
c. 41 ปีขึ้นไป	4.11			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 30 เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe's จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า ในทุกด้าน มีความแตกต่างระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ กลุ่มระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 1-20 ปี กับกลุ่มระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 41 ปีขึ้นไป และกลุ่มระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 21- 40 ปี กับกลุ่มระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 41 ปีขึ้นไป

สมมติฐานที่ 5 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันไปตามอาชีพ

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยรวม (People empowerment) ไม่แตกต่างกันตามอาชีพ

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยรวม (People empowerment) แตกต่างกันตามอาชีพ

สมมติฐานที่ 5.1 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างกันตามระยะเวลาการตั้งบ้านเรือน

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) ไม่แตกต่างกันตามอาชีพ

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างกันตามอาชีพ

สมมติฐานที่ 5.2 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างกันตามอาชีพ

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) ไม่แตกต่างกันตามอาชีพ

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างกันตาม **สมมติฐานที่ 5.3** ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างกันตามอาชีพ

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) ไม่แตกต่างกันตามอาชีพ

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างกันตามอาชีพ

สมมติฐานที่ 5.4 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างกันตามอาชีพ

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) ไม่แตกต่างกันตามอาชีพ

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างกันตามอาชีพ

ตารางที่ 31 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามอาชีพ

(n=375)

ด้าน	อาชีพ	n	Mean	S.D.	t	Sig.
1. การร่วมกายภาพ	เกษตร/ประมง	174	3.88	0.868	5.049	0.000*
	อื่น ๆ	201	3.43	0.847		
2. การความคิด สติปัญญา	เกษตร/ประมง	174	3.66	0.969	4.364	0.000*
	อื่น ๆ	201	3.23	0.937		
3. การร่วมรู้สึก อารมณ์	เกษตร/ประมง	174	3.99	0.517	2.283	0.023*
	อื่น ๆ	201	3.86	0.601		
4. ความเป็นเจ้าของ ชุมชน	เกษตร/ประมง	174	4.08	0.546	1.978	0.049*
	อื่น ๆ	201	3.96	0.643		
ภาพรวม	เกษตร/ประมง	174	3.90	0.572	4.532	0.000*
	อื่น ๆ	201	3.62	0.631		

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 31 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามอาชีพ พบว่า ในภาพรวม อาชีพที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาราย ทุกด้าน พบว่า อาชีพที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 6 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างไปตามระดับรายได้ต่อเดือน

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยรวม (People empowerment) ไม่แตกต่างไปตามระดับรายได้รวมต่อเดือน

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยรวม (People empowerment) แตกต่างไปตามระดับรายได้รวมต่อเดือน

สมมติฐานที่ 5.1 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างไปตามระดับรายได้รวมต่อเดือน

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) ไม่แตกต่างกันไปตามระดับรายได้รวมต่อเดือน

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างกันไปตามระดับรายได้รวมต่อเดือน

สมมติฐานที่ 5.2 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างกันไปตามระดับรายได้รวมต่อเดือน

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) ไม่แตกต่างกันไปตามระดับรายได้รวมต่อเดือน

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างกันไปตามระดับรายได้รวมต่อเดือน

สมมติฐานที่ 5.3 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างกันไปตามระดับรายได้รวมต่อเดือน

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) ไม่แตกต่างกันไปตามระดับรายได้รวมต่อเดือน

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างกันไปตามระดับรายได้รวมต่อเดือน

สมมติฐานที่ 5.4 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างกันไปตามระดับรายได้รวมต่อเดือน

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) ไม่แตกต่างกันไปตามระดับรายได้รวมต่อเดือน

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างกันไปตามระดับรายได้รวมต่อเดือน

ตารางที่ 32 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามระดับ รายได้ต่อเดือน

(n=375)

ด้าน	ระดับรายได้ต่อเดือน	n	Mean	S.D.	t	Sig.
1. การร่วมกายภาพ	ต่ำกว่า 8,000 บาท	170	3.58	0.839	-1.298	0.195
	8,001 บาทขึ้นไป	205	3.70	0.919		
2. การความคิด สติปัญญา	ต่ำกว่า 8,000 บาท	170	3.36	0.961	-1.297	0.196
	8,001 บาทขึ้นไป	205	3.49	0.984		
3. การร่วมรู้สึก อารมณ์	ต่ำกว่า 8,000 บาท	170	3.91	0.596	-0.272	0.785
	8,001 บาทขึ้นไป	205	3.93	0.543		
4. ความเป็นเจ้าของ ชุมชน	ต่ำกว่า 8,000 บาท	170	4.03	0.611	0.639	0.523
	8,001 บาทขึ้นไป	205	3.99	0.596		
ภาพรวม	ต่ำกว่า 8,000 บาท	170	3.72	0.597	-0.878	0.380
	8,001 บาทขึ้นไป	205	3.78	0.638		

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 32 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามระดับรายได้ต่อเดือน พบว่า ในภาพรวม ระดับรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 7 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยรวม (People empowerment) ไม่แตกต่างกันไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยรวม (People empowerment) แตกต่างไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

สมมติฐานที่ 7.1 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) ไม่แตกต่างกันไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

สมมติฐานที่ 7.2 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) ไม่แตกต่างไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

สมมติฐานที่ 7.3 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) ไม่แตกต่างไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

สมมติฐานที่ 7.4 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) ไม่แตกต่างไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

ตารางที่ 33 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามการ
ถือครองในที่อยู่อาศัย

(n=375)

ด้าน	การถือครองใน ที่อยู่อาศัย	n	Mean	S.D.	t	Sig.
1. การร่วมกายภาพ	เจ้าของ	226	3.71	0.862	1.766	0.078
	เช่า/เช่าซื้อ/อื่น ๆ	149	3.54	0.911		
2. การความคิด สติปัญญา	เจ้าของ	226	3.50	0.957	1.620	0.106
	เช่า/เช่าซื้อ/อื่น ๆ	149	3.33	0.995		
3. การร่วมรู้สึก อารมณ์	เจ้าของ	226	3.95	0.547	1.409	0.160
	เช่า/เช่าซื้อ/อื่น ๆ	149	3.87	0.593		
4. ความเป็นเจ้าของ ชุมชน	เจ้าของ	226	4.04	0.594	1.091	0.276
	เช่า/เช่าซื้อ/อื่น ๆ	149	3.97	0.615		
ภาพรวม	เจ้าของ	226	3.80	0.603	1.857	0.064
	เช่า/เช่าซื้อ/อื่น ๆ	149	3.68	0.640		

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 33 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
จำแนกตามการถือครองในที่อยู่อาศัย พบว่า ในภาพรวม การถือครองในที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน มี
ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 8 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันไป
ตามความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการ
ร่วมกระทำ (Physically involved) ไม่แตกต่างไปตามความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการ
ร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างไปตามความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย

สมมติฐานที่ 8.2 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างไปตามความสมดุระหว่างรายได้กับรายจ่าย

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) ไม่แตกต่างไปตามความสมดุระหว่างรายได้กับรายจ่าย

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างไปตามความสมดุระหว่างรายได้กับรายจ่าย

สมมติฐานที่ 8.3 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างไปตามความสมดุระหว่างรายได้กับรายจ่าย

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) ไม่แตกต่างไปตามความสมดุระหว่างรายได้กับรายจ่าย

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างไปตามความสมดุระหว่างรายได้กับรายจ่าย

สมมติฐานที่ 8.4 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างไปตามความสมดุระหว่างรายได้กับรายจ่าย

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) ไม่แตกต่างไปตามความสมดุระหว่างรายได้กับรายจ่าย

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างไปตามความสมดุระหว่างรายได้กับรายจ่าย

ตารางที่ 34 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามความสมดุระหว่างรายได้กับรายจ่าย

(n=375)

ด้าน	ความสมดุระหว่างรายได้	n	Mean	S.D.	t	Sig.
1. การร่วมกายภาพ	เหลือ/พอเพียง	297	3.68	0.926	1.459	0.145
	ไม่พอเพียง	78	3.51	0.696		
2. การความคิดสติปัญญา	เหลือ/พอเพียง	297	3.48	0.983	1.936	0.054
	ไม่พอเพียง	78	3.24	0.923		
3. การร่วมรู้สึกอารมณ์	เหลือ/พอเพียง	297	3.94	0.585	1.258	0.209
	ไม่พอเพียง	78	3.85	0.490		
4. ความเป็นเจ้าของชุมชน	เหลือ/พอเพียง	297	4.02	0.621	.286	0.775
	ไม่พอเพียง	78	3.99	0.528		
ภาพรวม	เหลือ/พอเพียง	297	3.78	0.650	1.639	0.102
	ไม่พอเพียง	78	3.65	0.477		

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 34 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามความสมดุระหว่างรายได้ พบว่า ในภาพรวม ความสมดุระหว่างรายได้ที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 9 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันไปตามตำแหน่งในชุมชน

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยรวม (People empowerment) ไม่แตกต่างกันไปตามการมีตำแหน่งในชุมชน

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยรวม (People empowerment) แตกต่างกันไปตามการมีตำแหน่งในชุมชน

ตารางที่ 35 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามตำแหน่ง
ในชุมชน

(n=375)

ด้าน	ตำแหน่งในชุมชน	n	Mean	S.D.	t	Sig.
1. การร่วมกายภาพ	กำนัน/กรรมการ	51	4.13	0.640	4.328	0.000*
	ไม่มีตำแหน่ง	324	3.57	0.894		
2. การความคิด สติปัญญา	กำนัน/กรรมการ	51	4.02	0.804	4.746	0.000*
	ไม่มีตำแหน่ง	324	3.34	0.968		
3. การร่วมรู้สึก อารมณ์	กำนัน/กรรมการ	51	4.02	0.514	1.344	0.180*
	ไม่มีตำแหน่ง	324	3.90	0.574		
4. ความเป็นเจ้าของ ชุมชน	กำนัน/กรรมการ	51	4.17	0.473	2.053	0.041*
	ไม่มีตำแหน่ง	324	3.99	0.617		
ภาพรวม	กำนัน/กรรมการ	51	4.08	0.496	4.218	0.000*
	ไม่มีตำแหน่ง	324	3.70	0.622		

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 35 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน
จำแนกตามตำแหน่งในชุมชน พบว่า ในภาพรวม ตำแหน่งในชุมชนที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็ง
ของประชาชนในการพัฒนาชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไป
ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาราย ทุกด้าน พบว่า ตำแหน่งในชุมชนที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของ
ประชาชนในการพัฒนาชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**สมมติฐานที่ 10 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันไป
ตามการเข้าร่วมกิจกรรม**

สมมติฐานหลัก (H_0): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยรวม
(People empowerment) ไม่แตกต่างไปตามความบ่อยครั้งในการร่วมกิจกรรม

สมมติฐานรอง (H_1): ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยรวม
(People empowerment) แตกต่างไปตามความบ่อยครั้งในการร่วมกิจกรรม

สมมติฐานที่ 10.1 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างไปตามการร่วมกิจกรรม

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) ไม่แตกต่างไปตามการร่วมกิจกรรม

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมกระทำ (Physically involved) แตกต่างไปตามการร่วมกิจกรรม

สมมติฐานที่ 10.2 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างไปตามการร่วมกิจกรรม

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) ไม่แตกต่างไปตามการร่วมกิจกรรม

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมคิด (Intellectually involved) แตกต่างไปตามการร่วมกิจกรรม

สมมติฐานที่ 10.3 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างไปตามการร่วมกิจกรรม

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) ไม่แตกต่างไปตามการร่วมกิจกรรม

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านการร่วมรู้สึก (Emotionally involved) แตกต่างไปตามการร่วมกิจกรรม

สมมติฐานที่ 10.4 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างไปตามการร่วมกิจกรรม

สมมติฐานหลัก (H_0) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) ไม่แตกต่างไปตามการร่วมกิจกรรม

สมมติฐานรอง (H_1) : ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความเป็นเจ้าของชุมชน (Sense of belonging) แตกต่างไปตามการร่วมกิจกรรม

ตารางที่ 36 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรม

(n=375)

ด้าน	การเข้าร่วมกิจกรรม	n	Mean	S.D.	t	Sig.
1. การร่วมกายภาพ	เคย	369	3.65	0.885	1.800	0.073
	ไม่เคย	6	3.00	0.551		
2. การความคิดสติปัญญา	เคย	369	3.44	0.973	1.601	0.110
	ไม่เคย	6	2.80	0.912		
3. การร่วมรู้สึกอารมณ์	เคย	369	3.92	0.565	.961	0.337
	ไม่เคย	6	3.70	0.678		
4. ความเป็นเจ้าของชุมชน	เคย	369	4.01	0.606	0.460	0.646
	ไม่เคย	6	3.90	0.329		
ภาพรวม	เคย	369	3.76	0.621	1.603	0.110
	ไม่เคย	6	3.35	0.421		

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 36 เปรียบเทียบข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ในภาพรวม การเข้าร่วมกิจกรรมที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 11 ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

สมมติฐานที่ 11.1 ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

H_0 : ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ ไม่มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

H_A : ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

ตารางที่ 37 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งกับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจ

(n=375)

ความเข้มแข็งของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน	ความคาดหวังของประชาชน	
	R	Sig.
การร่วมกายภาพ	0.573	0.000*
การความคิดสติปัญญา	0.608	0.000*
การร่วมรู้สึกร่วมกัน	0.402	0.000*
ความเป็นเจ้าของชุมชน	0.411	0.000*
ภาพรวม	0.635	0.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 37 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งกับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ในภาพรวม ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยมีความสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 63.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณารายด้าน การร่วมกายภาพ การความคิดสติปัญญา การร่วมรู้สึกร่วมกัน และความเป็นเจ้าของชุมชน พบว่าความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยมีความสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 57.3, 60.8, 40.2 และ 41.1 ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 11.2 ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านสังคม มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

H_0 : ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้านสังคม ไม่มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

H_A : ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านสังคม มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

ตารางที่ 38 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งกับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านสังคม

(n=375)

ความเข้มแข็งของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน	ความคาดหวังของประชาชน	
	r	Sig.
การร่วมกายภาพ	0.499	0.000*
การความคิดสติปัญญา	0.534	0.000*
การร่วมรู้สึกร่วมกัน	0.377	0.000*
ความเป็นเจ้าของชุมชน	0.393	0.000*
ภาพรวม	0.570	0.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 38 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งกับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ด้านสังคม พบว่า ในภาพรวม ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านสังคม มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยมีความสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 57.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณารายด้าน การร่วมกายภาพ การความคิดสติปัญญา การร่วมรู้สึกร่วมกัน และความเป็นเจ้าของชุมชน พบว่าความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยมีความสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 49.9, 53.4, 37.7 และ 39.3 ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 11.3 ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านความมั่นคงปลอดภัย มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

H_0 : ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้านความมั่นคงปลอดภัย ไม่มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

H_A : ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านความมั่นคงความปลอดภัย มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

ตารางที่ 39 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งกับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านความมั่นคงความปลอดภัย

(n=375)

ความเข้มแข็งของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน	ความคาดหวังของประชาชน	
	r	Sig.
การร่วมกายภาพ	0.479	0.000*
การความคิดสติปัญญา	0.536	0.000*
การร่วมรู้สึกร่วมกัน	0.375	0.000*
ความเป็นเจ้าของชุมชน	0.441	0.000*
ภาพรวม	0.574	0.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 39 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งกับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ด้านความมั่นคงปลอดภัย พบว่า ในภาพรวม ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านความมั่นคงปลอดภัย มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยมีความสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 57.4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณารายด้าน การร่วมกายภาพ การความคิดสติปัญญา การร่วมรู้สึกร่วมกัน และความเป็นเจ้าของชุมชน พบว่าความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยมีความสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 47.9, 53.6, 37.5 และ 44.1 ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 11.4 ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

H_0 : ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้านสิ่งแวดล้อม ไม่มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

H_A : ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

ตารางที่ 40 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งกับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม

(n=375)

ความเข้มแข็งของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน	ความคาดหวังของประชาชน	
	r	Sig.
การร่วมกายภาพ	0.475	0.000*
การความคิดสติปัญญา	0.521	0.000*
การร่วมรู้สึกร่วมกัน	0.345	0.000*
ความเป็นเจ้าของชุมชน	0.436	0.000*
ภาพรวม	0.559	0.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 40 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งกับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ในภาพรวม ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยมีความสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 55.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณารายด้าน การร่วมกายภาพ การความคิดสติปัญญา การร่วมรู้สึกร่วมใจ และความเป็นเจ้าของชุมชน พบว่าความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยมีความสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 47.5, 52.1, 34.5 และ 43.6 ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 12 ระดับความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็งมีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

H_0 : ระดับความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง ไม่มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

H_A : ระดับความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

ตารางที่ 41 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง กับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม

(n=375)

ความเข้มแข็งของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน	ความเข้าใจของประชาชน	
	r	Sig.
การร่วมกายภาพ	-0.008	0.882
การความคิดสติปัญญา	0.054	0.300
การร่วมรู้สึกร่วมใจ	0.048	0.351
ความเป็นเจ้าของชุมชน	0.068	0.191
ภาพรวม	0.046	0.376

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 41 เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง พบว่า ในภาพรวม ระดับความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง ไม่มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณารายด้าน การร่วมกายภาพ การความคิดสติปัญญา การร่วมรู้สึกร่วมใจ และความเป็นเจ้าของชุมชน พบว่าระดับความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง ไม่มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

ตารางที่ 42 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานทางการวิจัย

ตัวแปรอิสระ	ค่าสถิติ	ค่า นัยสำคัญ	ผลการทดสอบข้อมูลความเข้มแข็ง ของประชาชนในการพัฒนาชุมชน	
			เป็นไปตาม สมมติฐาน	ไม่เป็นไปตาม สมมติฐาน
1. เพศ	1.330	0.184		✓
2. อายุ	29.20	0.000*	✓	
3. ระดับการศึกษา	0.980	0.378		✓
4. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	12.88	0.000*	✓	
5. อาชีพ	4.532	0.000*	✓	
6. ระดับรายได้ต่อเดือน	-0.878	0.380		✓
7. การถือครองในที่อยู่อาศัย	1.857	0.064		✓
8. ความสมดุลระหว่างรายได้	1.639	0.102		✓
9. ตำแหน่งในชุมชน	4.218	0.000*	✓	
10. การเข้าร่วมกิจกรรม	1.603	0.110		✓
11. ความคาดหวังของประชาชนต่อ การได้รับประโยชน์จากการพัฒนา ชุมชนเข้มแข็ง				
11.1 ด้านเศรษฐกิจ	0.635	0.000*	✓	
11.2 ด้านสังคม	0.570	0.000*	✓	
11.3 ด้านความมั่นคงปลอดภัย	0.574	0.000*	✓	
11.4 ด้านสิ่งแวดล้อม	0.559	0.000*	✓	
12. ระดับความเข้าใจของประชาชน ต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง	0.046	0.376		✓

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนที่ 6 แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยเทคนิค

Multiple Linear Regression Analysis

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้สร้างแบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยเทคนิค Multiple Regression Analysis เขียนในรูปสมการได้ดังนี้

$$Y = \beta_0 + \beta_1 (E_t) + \beta_2 (X_i) + \beta_3 (C_0) + \beta_4 (R_i) + \beta_5 (\sigma)$$

กำหนดให้

Y = ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

X_1 = เพศ

X_2 = อายุ

X_3 = ระดับการศึกษา

X_4 = ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

X_5 = อาชีพ

X_6 = ระดับรายได้ต่อเดือน

X_7 = การถือครองในที่อยู่อาศัย

X_8 = ความสมดุลระหว่างรายได้

X_9 = ตำแหน่งในชุมชน

X_{10} = การเข้าร่วมกิจกรรม

X_{11} = ด้านเศรษฐกิจ

X_{12} = ด้านสังคม

X_{13} = ด้านความมั่นคงความปลอดภัย

X_{14} = ด้านสิ่งแวดล้อม

X_{15} = ระดับความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง

ตารางที่ 43 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) ของข้อมูล ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

ปัจจัย	B	Std.error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่	2.39	0.34		7.10	0.00*
1. เพศ	0.07	0.05	0.06	1.45	0.15
2. อายุ	0.06	0.03	0.11	2.08	0.04*
3. ระดับการศึกษา	0.06	0.03	0.08	1.77	0.08*
4. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	0.00	0.02	0.00	-0.07	0.95
5. อาชีพ	-0.13	0.05	-0.11	-2.66	0.01*
6. ระดับรายได้ต่อเดือน	-0.06	0.03	-0.09	-2.06	0.04*
7. การถือครองในที่อยู่อาศัย	-0.03	0.05	-0.02	-0.58	0.56
8. ความสมดุลระหว่างรายได้	-0.03	0.03	-0.04	-0.88	0.38
9. ตำแหน่งในชุมชน	-0.05	0.02	-0.09	-2.17	0.03*
10. : การเข้าร่วมกิจกรรม	-0.18	0.19	-0.04	-0.93	0.35
11.1 ด้านเศรษฐกิจ	0.27	0.05	0.38	5.73	0.00*
11.2 ด้านสังคม	0.06	0.05	0.07	1.00	0.32
11.3 ด้านความมั่นคงความปลอดภัย	0.11	0.05	0.14	2.11	0.04*
11.4 ด้านสิ่งแวดล้อม	0.08	0.05	0.10	1.45	0.15
12. ระดับความเข้าใจของประชาชน ต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง	-0.02	0.02	-0.05	-1.11	0.27

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

R – Square = 0.695

Adj. R – Square = 0.483

จากผลการศึกษา พบว่า รูปแบบสมการแสดงความสัมพันธ์ เมื่อนำมาวิเคราะห์สมการ ถดถอยอย่างง่าย ได้รูปแบบสมการ คือ

$$Y = 2.39 + 0.06 \text{ อายุ} + 0.06 \text{ ระดับการศึกษา} - 0.13 \text{ อาชีพ} - 0.06 \text{ รายได้ต่อเดือน} - 0.05 \text{ ตำแหน่งในชุมชน} + \text{ด้านเศรษฐกิจ} + \text{ด้านความมั่นคงความปลอดภัย}$$

โดยมีค่า Adjusted R² มีค่าเท่ากับ 0.483 แสดงว่า ตัวแปรในสมการสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของการเปลี่ยนแปลงของความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนได้ร้อยละ 48.3 โดยตัวแปรที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ตำแหน่งในชุมชน ด้านเศรษฐกิจ และด้านความมั่นคงความปลอดภัย

ตอนที่ 7 วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากแบบสอบถามปลายเปิดเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอแนะปัญหา/ อุปสรรค ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนา

วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากแบบสอบถามปลายเปิดเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเสนอแนะปัญหา/ อุปสรรค ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนา รวมถึงการเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา และการดำเนินกิจกรรมต่างในด้านการพัฒนา ชุมชนการแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏผลดังตารางที่ 43, 44

ตารางที่ 44 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามข้อเสนอแนะปัญหา/อุปสรรค หรือประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนา

ข้อเสนอแนะปัญหา/อุปสรรค หรือ ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนา	จำนวน	ร้อยละ
ให้ข้อเสนอแนะ	49	13.0
ไม่ตอบ	326	87.0
รวม	375	100

จากตารางที่ 43 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามข้อเสนอแนะ ปัญหา/อุปสรรค หรือประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างตอบข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะปัญหา/อุปสรรค หรือประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนา จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0

ตารางที่ 45 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ให้ข้อเสนอแนะ	77	21.0
ไม่ตอบ	298	79.0
รวม	375	100

จากตารางที่ 44 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนพบว่า กลุ่มตัวอย่างตอบข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 21.0

ผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากแบบสอบถามปลายเปิด มีผู้ให้ความคิดเห็นจำนวน 49 คน คิดเป็น ร้อยละ 13.0 พบว่า ปัญหา/อุปสรรค หรือประโยชน์ที่ได้รับจากในการพัฒนาชุมชนชุมชน ส่วนใหญ่คือ ในระดับชุมชน ความคิดเห็นของชาวบ้านส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องความร่วมมือจากภาครัฐที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนที่ต้องเป็นการช่วยเหลืออย่างแท้จริง การสนับสนุนโครงการต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ การอำนวยความสะดวกในด้านสาธิตปฏิบัติ โดยที่ผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวจะต้องมีจิตสำนึกเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง แต่ขณะเดียวกัน ชาวบ้านส่วนหนึ่งมีความกังวลในเรื่องของการเข้ามาของภาครัฐมีส่วนทำลายความสัมพันธ์และระบบความเข้มแข็งของชุมชน การท่องเที่ยว แหล่งเงินทุน ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยน ผู้คนเห็นแก่ตัวมากขึ้น สำนักรักบ้านเกิดน้อยลง และทิศทางการพัฒนาที่ไม่แน่นอนชัดเจนเหมือนอย่างก่อน บทบาทของผู้ชุมขนน้อยลง และมองว่าแผนพัฒนาชุมชนในระยะสั้น หรือระยะยาว ประชาชนควรเป็นผู้กำหนดวางแผน และลงมือทำด้วยตนเอง และปัญหาทรัพยากรทางธรรมชาติเสื่อมโทรม ส่วนในระดับบุคคลและครอบครัว ความกังวลใจในเรื่องภัยคุกคามจากยาเสพติด และการขาดจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ที่อยู่ในชั้นวิกฤต และการช่วยเหลือในเรื่องของราคาผลผลิตทางการเกษตร และส่วนข้อเสนอแนะมีผู้ให้ข้อเสนอแนะจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 21.0 ชาวบ้านได้ให้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ การให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐควรอยู่ในระดับที่มีความเหมาะสม ไม่แทรกแซงบทบาท ความมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนในระดับชุมชนเอง การปลูกจิตสำนึกให้กับคนรุ่นใหม่ให้ใส่ใจส่วนรวมมากขึ้น วัดเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างแท้จริง ร่วมคิดร่วมทำจัดกิจกรรมรณรงค์ในเรื่องจิตสำนึกการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีความรักมีและหวงแหนในทรัพยากรซึ่งเป็นของตนเอง

ส่วนที่ 8 ผลการวิเคราะห์โดยใช้ SWOT Analysis

การวิเคราะห์ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ชุมชนคีรีวง ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT ใช้ผลการวิจัยผลการสัมภาษณ์กรรมการชุมชนและประชากรในชุมชน และการสังเกตการณ์ในสภาพพื้นที่จริงวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายใน ภายนอก ที่มีผลต่อปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของการพัฒนา ซึ่งการวิเคราะห์ SWOT จะประกอบด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน ได้แก่ จุดแข็ง และจุดอ่อน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ โอกาส และข้อจำกัด ซึ่งปัจจัยภายในและภายนอกที่วิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยภายใน การวิเคราะห์ปัจจัยภายในประกอบด้วย การพิจารณาปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ความร่วมมือของประชาชนในชุมชน ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนา วัฒนธรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยภายนอก การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกประกอบด้วย การพิจารณาปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร/โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือการท่องเที่ยวงบประมาณสนับสนุนจากภายนอก และนโยบายจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 46 ปัจจัยภายใน

ปัจจัย	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
ผู้นำชุมชน/ คณะกรรมการชุมชน	ลักษณะการจัดการชุมชนของชุมชนคีรีวงมี 2 ลักษณะ คือ ระบบการจัดการที่เกิดจากการจัดตั้ง คือ คณะกรรมการชุมชน ดำเนินกิจการในรูปแบบองค์กรที่จัดตั้งขึ้นและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยใช้หลักคุณธรรม และความซื่อสัตย์ เสียสละ โปร่งใส และการจัดการที่เกิดจากธรรมชาติ คือ ระบบผู้อาวุโสภายในชุมชน	

ตารางที่ 46 (ต่อ)

ปัจจัย	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
	<p>จะให้คำปรึกษาโดย อาศัยความเป็นเครือข่าย ความนับถือและให้ความเคารพต่อผู้เข้าผู้แก่คอยให้คำปรึกษาและตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ความร่วมมือและความสามัคคี ดังกล่าวมีการสืบสานต่อแนวคิดจากบรรพบุรุษสู่รุ่นลูกหลาน</p>	
<p>คน/ความร่วมมือของประชาชนในชุมชน</p>		<p>ยังมีประชาชนกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นกลุ่มที่เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่มีช่วงอายุต่ำกว่า 35 ปี และระยะที่อาศัยอยู่ในชุมชนอยู่ระหว่าง 21-40 ปี จะมีความอ่อนแอในเรื่องของความสัมพันธ์กับชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรม และไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมแต่ในขณะที่เดียวกันกลุ่มคนรุ่นเก่าซึ่งมีอายุ 35 ปีขึ้นไป ที่ให้ความสำคัญกับคนว่าคนเป็นผู้เติมเต็มให้กับชุมชน คือความเชื่อมั่นในศักยภาพของคน ภายในชุมชนพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การใช้ยุทธวิธีการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง</p>

ตารางที่ 46 (ต่อ)

ปัจจัย	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
ด้านทรัพยากรและเศรษฐกิจ	ศักยภาพความอุดมทางด้านธรรมชาติ ถือเป็นมรดกอันล้ำค่า การประกอบอาชีพของคนในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นการทำการเกษตรแบบผสม มีรายได้ที่พอเพียง เน้นการร่วมมือกันในรูปกลุ่มกิจกรรมการเกษตรต่อเนื่อง การทำการเกษตรผสมผสานให้มีภาวะสมดุลระหว่างการผลิตและการตอบสนองความต้องการของชีวิต และการร่วมมือของกลุ่มนอกการเกษตร เช่นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และกลุ่มออมทรัพย์ ในระดับครอบครัวเพื่อพอกินพอใช้ จากกนั้นกิจกรรมของกลุ่มจะขยายสู่ระดับชุมชนและภูมิภาค เพื่อให้คนมีความสุขและชุมชนเกิดความเข้มแข็ง	
สังคมและสิ่งแวดล้อม	ลักษณะของสังคมเป็นสังคมแบบปิด ลักษณะความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เป็นลักษณะพิเศษของชุมชนที่ริ้วทำให้มีความรักและความสามัคคีกันอย่างเหนียวแน่น มีความรักในพวกพ้อง ชุมชนมีความเป็นเอกภาพ วิถีชุมชนที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชนที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ มีสถาบันศาสนามีเป็นศูนย์รวมจิตใจ ชี้นำทางความคิด ความเชื่อตามกฎแห่งกรรม	

ตารางที่ 47 ปัจจัยภายนอก

ปัจจัย	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
ความร่วมมือจาก หน่วยงานต่าง ๆ		<p>ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา ได้ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทย ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2542 มีการทำงาน ที่เชื่อมประสานระหว่างบุคลากรในชุมชน และนอกชุมชน โดยเฉพาะการให้การปรึกษาและสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราชการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และองค์กรเอกชนอื่น ๆ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการหลังไหลจากการสนับสนุนดังกล่าวก็เปรียบเหมือนดาบสองคมที่ทำให้ระบบการจัดการของชุมชนที่มีจัดการและการพึ่งพาตนเองลดน้อยถอยลงไปก็เป็นได้ หลักปฏิบัติของรัฐไม่คำนึงถึงหลักการดำเนินชีวิตตามวิถีดั้งเดิมของชุมชน และอาจละเลยภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากระบบการจัดการของชุมชนที่ริ้วงเป็นการเรียนรู้และพึ่งตนเองมีจิตสำนึกที่ปฏิเสธการแทรกแซงของรัฐ</p>

ตารางที่ 47 (ต่อ)

ปัจจัย	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
<p>การประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร/ โครงการ/กิจกรรม และนโยบายด้านการ ท่องเที่ยวและ สิ่งแวดล้อม</p>	<p>รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในหลาย ๆ มาตรการ ซึ่งได้กล่าวถึง การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น เช่น แผนนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในมาตรา 87 แผนนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ในมาตรา 85 ที่ว่า รัฐต้องดำเนินการตามแผนนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมนั้น นโยบายที่ส่งเสริมให้ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินการ ได้แก่ ใน (5) ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน”</p>	

ตารางที่ 47 (ต่อ)

ปัจจัย	โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
งบประมาณสนับสนุน จากภายนอก		<p>ชุมชนคีรีวงมีลักษณะทางกายภาพคือเป็นชุมชนระหว่างหุบเขา มีป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์ และลักษณะเด่นอีกอย่างหนึ่งคือเป็นชุมชนอนุรักษ์ตัวอย่าง</p> <p>รูปแบบการดำเนินการดำเนินชีวิตที่ผสมผสานกลมกลืนกับธรรมชาติ หลังจากเกิดภัยธรรมชาติครั้งใหญ่ พวกเค้าทราบกันดีว่าสาเหตุแห่งการสูญเสียครั้งนั้นเกิดจากการตัดไม้ทำลายป่า การปล่อยให้อำนาจเงินมีอิทธิพลเหนือจิตสำนึกอันดีงาม งบประมาณที่หลั่งไหลยังชุมชนคีรีวง ทั้งในรูปแบบของเงินสนับสนุนจากภาครัฐและเงินรางวัลแห่งการเป็นชุมชนที่โดดเด่น เงินดังกล่าวกำลังมีอิทธิพลให้คนที่อ่อนแอบางกลุ่มในชุมชนตกเป็นทาสของวัตถุนิยมตามกระแสสังคมภายนอกและทำลายระบบความพอเพียงพึ่งพาแหล่งเงินทุนจากภายนอก</p>

ส่วนที่ 9 เปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งในการพัฒนาของชุมชนคีรีวงกับแนวทางการพัฒนารูปแบบต่าง ๆ

หัวข้อนี้ผู้ศึกษาจะเปรียบเทียบแนวคิดการพัฒนาตามแนวการพัฒนาแบบยั่งยืนและแนวทฤษฎีเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาชุมชนคีรีวง เป็นการพัฒนาที่มาจากจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง และการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเก็บเกี่ยวของประสบการณ์กลายเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชนเอง มิใช่การรับเอามาจากภายนอก จากทฤษฎีใหม่และบุคคลที่ได้นำเอาทฤษฎีเหล่านั้นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมหรือการพัฒนาต่าง ๆ การรวมกลุ่มของคีรีวงมีศักยภาพสูงอย่างเช่นกลุ่มออมทรัพย์หรือแม้แต่กลุ่มอื่น ๆ การระดมทุนต่างจากทฤษฎีใหม่ ชุมชนคีรีวงมีความพร้อมในด้านเงินทุนน้อยแต่ด้วยความเสียสละของคนในชุมชน ที่สละเงินส่วนตัวเพื่อดำเนินกิจกรรมการช่วยเหลือต่าง ๆ โดยมีต้องรอความช่วยเหลือจากภายนอก

ตารางที่ 48 เปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งในการพัฒนาของชุมชนคีรีวงกับแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน

หัวข้อศึกษา	การวิเคราะห์เปรียบเทียบ	
	แนวพัฒนาแบบยั่งยืน	คีรีวง
คน	มองว่าเป็นผู้ที่ทำให้เกิดปัญหา ดังนั้นจึงต้องลดปริมาณหรือควบคุมมิให้มากขึ้น รวมทั้งการให้การศึกษาการพัฒนาเพื่อเป็นตัวเชื่อมระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา	มองว่าคนนั้นมีคุณค่าในการพัฒนาดำรงอยู่ของชุมชน และมีความเชื่อมั่นศักยภาพ
สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ	มองว่าทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายไปเพื่อนำไปใช้ในกระบวนการพัฒนาในกระแสหลัง จึงต้องควบคุมไม่ให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายจนหมดไป และรักษาฟื้นฟูให้สมบูรณ์ตลอดจนการออกกฎหรือระเบียบต่าง ๆ มาควบคุม	สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้แต่ใช้ด้วยความระมัดระวังมิใช่ใช้เป็นอย่างเดียว แต่เป็นผู้ให้กับธรรมชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล
เป้าหมายของการพัฒนา	เป็นการพัฒนาเพื่อให้เกิดความสมดุล โดยคนเป็นตัวเชื่อมระหว่างกิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม	มองเป้าหมายของการพัฒนาใกล้เคียงกับแนวการพัฒนาแบบยั่งยืนแต่นั่นในเรื่องของวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมมากกว่าเศรษฐกิจ

การพัฒนาแบบยั่งยืน มีแนวทางการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เนื่องจากที่ผ่านมามุ่งเน้นพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเจริญเติบโตทางวัตถุก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทั้งร่างกายและจิตใจ ทรัพยากรธรรมชาติ ถูกนำไปใช้อย่างไม่มีขีดจำกัด ขาดความสมดุล เกิดภัยต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมหาศาล วัฒนธรรมถูกรบงาและเสื่อมสลายลง โดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่น

ดังนั้น แนวความคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนจึงเอาเรื่องสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเข้ามาในกระบวนการพัฒนา แต่ยังให้ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจเช่นเดิมโดยรูปแบบการพัฒนาให้สอดคล้องกับธรรมชาติ วัฒนธรรม ซึ่งก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาค่าได้ทั้งหมด หากเราละเกิเลส 3 อย่างไม่ได้ คือ 1) ตัณหา ความอยากบำรุงตนเองให้พร้อมด้วยวัตถุ 2) มานะ การต้องการมีอำนาจครอบงำผู้อื่น 3) ทิฎฐิ ความยึดมั่น คลั่งไคล้ในคำนิยม ลัทธิ อุดมการณ์ เป็นปัญหาที่แก้ยากที่สุด

จะเห็นได้ว่าแนวทางการแก้ไขของการพัฒนาอย่างยั่งยืน อยู่ที่การพยายามที่จะสร้างฐานความคิดขึ้นใหม่ ส่วนแนวคิดกสรพัฒนาของคีรีวงนั้นใช้หลักคุณธรรมเป็นหลักในการปฏิบัติอยู่ร่วมกันของชุมชน รวมทั้งการมีมุมมองการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ใช้โดยมีขีดจำกัด ให้ความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติอย่างสมดุลและรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนให้อยู่ได้จนถึงปัจจุบัน

ตารางที่ 49 เปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งในการพัฒนาของชุมชนที่ริ้วตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน

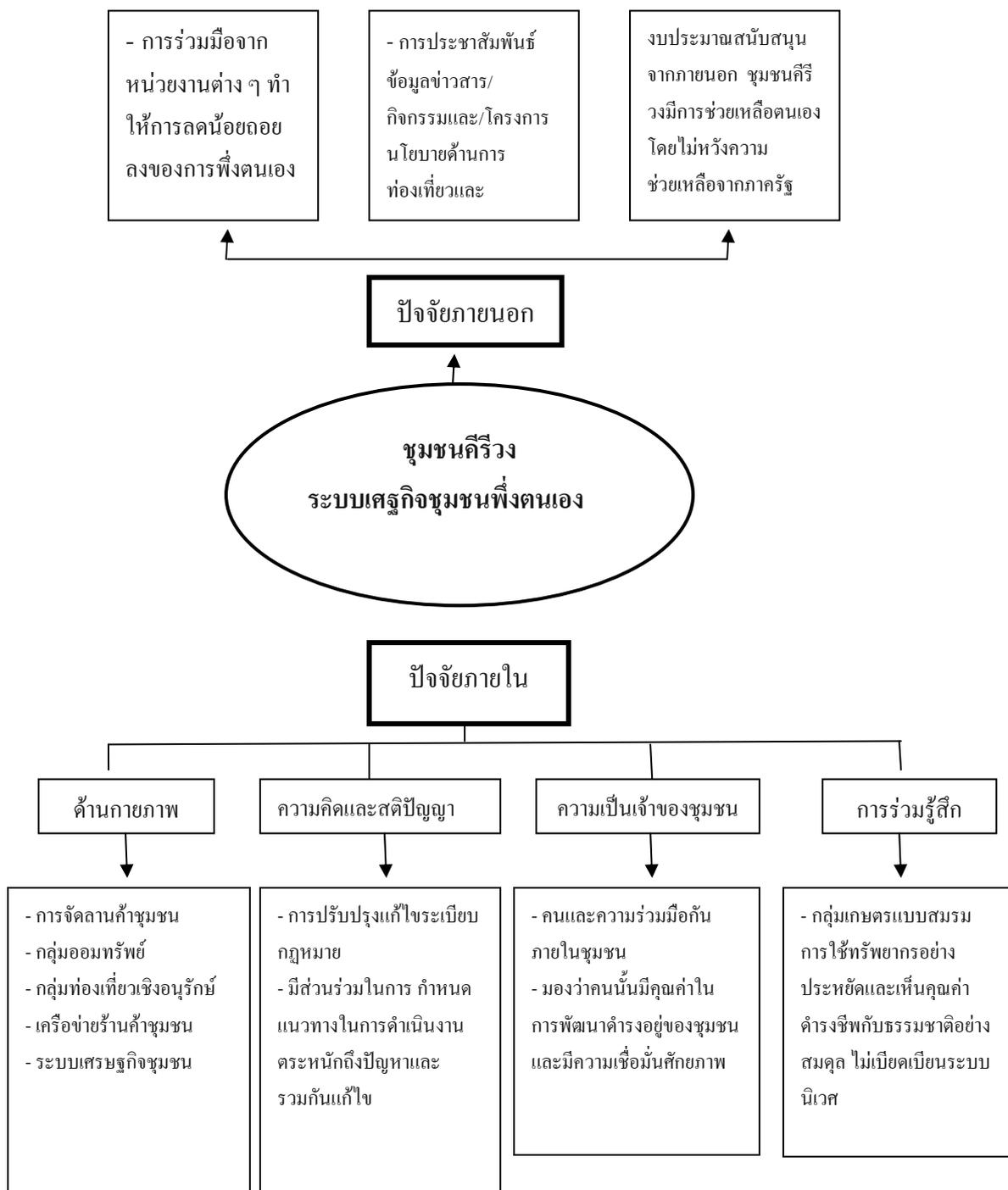
หัวข้อศึกษา	การวิเคราะห์เปรียบเทียบ	
	แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน	ที่ริ้ว
คน	มองว่าต้องมีการพัฒนาทางความคิด ปรับเปลี่ยนแนวคิดที่จะต้องพึ่งตนเอง ก่อน ให้สามารถเลี้ยงตนเองได้เพื่อให้ คนมีความสุข	มีจิตสำนึกในการพึ่งตนเองอยู่ก่อน แล้ว
แนวคิดในการ พัฒนา	เน้นการประกอบอาชีพเพื่อให้สามารถ เลี้ยงตนเองได้ โดยเฉพาะอาชีพ เกษตรกรรม การเกษตรผสมผสานเน้น การร่วมมือของกลุ่ม การสร้างเครือข่าย จัดให้มีลานค้าชุมชน	บุคคลสามารถพึ่งตนเองได้อย่าง สมบูรณ์มีจิตสำนึก เสียสละ ทำ ประโยชน์เพื่อส่วนรวม การร่วมแรง ร่วมใจกันเพื่อนพัฒนาชุมชนของตน ให้สามารถดำรงอยู่ได้
ความช่วยเหลือ จากรัฐ	รัฐจะต้องเข้าไปให้ความช่วยเหลือเป็น ผู้ความสะดวกและการสนับสนุน	พึ่งตนเองและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ก่อนด้วยศักยภาพที่มีอยู่โดยไม่รอ ภาครัฐ

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน จะเน้นในเรื่องการประกอบอาชีพของชาวบ้านให้สามารถเลี้ยงตนเองได้ มีรายได้พอเพียง เน้นการร่วมมือกันในกลุ่มกิจกรรมการเกษตรต่อเนื่อง การทำเกษตรแบบผสมผสานให้มีสถานะสมดุลระหว่างการผลิตและการสนองตอบความต้องการของชีวิต และการร่วมมือกับกลุ่มนอกภาคการเกษตรในระดับครอบครัวอย่างพอกินพอใช้ จากนั้นกิจกรรมของกลุ่มอาจขยายสู่ระดับชุมชนและภูมิภาค เพื่อให้คนมีความสุขและชุมชนมีความเข้มแข็ง ซึ่งทางกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดกลยุทธ์ไว้ 5 ประการและแนวปฏิบัติ 9 ประการ ในการดำเนินงานการพัฒนาชุมชนพึ่งตนเอง

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในแนวนี้เป็นกระบวนการพัฒนาความคิด ทักษะและพฤติกรรมในการดำรงชีวิตของชาวบ้านในชนบท การปรับเปลี่ยนความคิดที่ต้องพึ่งตนเองก่อนเป็นอันดับแรก เปลี่ยนระบบการผลิตเพื่อขายมาเป็นเพื่อการยังชีพการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิต โดยการแปรรูป การรวมกลุ่มกันขาย รวมทั้งการธุรกิจร่วมกับภาคเอกชน

การดำเนินการพัฒนาตามแนวของคีรีวงนั้น ได้มีการพึ่งตนเองมาก่อนแล้วไม่ต้องปรับแนวคิดในการพึ่งตนเองอีก เพราะเกิดจากการร่วมมือ ความสามัคคีภายในชุมชนที่ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ การรวมตัวกันทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อย่างเมื่อว่างเว้นจากการทำงานในสวนของตน ก็จะไปช่วยในสวนที่ใกล้เคียง มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่ม ระหว่างชุมชน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการสานต่อแนวคิดจากบรรพบุรุษผู้รุ่นลูกรุ่นหลาน ให้อยู่สืบสานมากกว่า 200 ปี

บทเรียนสำหรับชุมชนอื่น จากการศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชนคีรีวงตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการพัฒนาซึ่งถือว่าชุมชนคีรีวงมีระดับการพัฒนาที่เข้มแข็งสูงมาก ซึ่งปัจจุบันรูปแบบการพัฒนาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวนโยบายของภาครัฐที่มุ่งเน้นการพึ่งตนเองของชุมชน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินการ จึงเป็นการดีอย่างยิ่งที่ชุมชนคีรีวงจะเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชุมชนอื่นศึกษาและนำไปปรับใช้กับชุมชนของตนเอง การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งเองของชุมชนคีรีวง โดยหลักการพึ่งตนเองได้ 5 ด้านคือ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านจิตใจและด้านสังคม โดยได้ข้อสรุปดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับการสร้างความเข้มแข็ง ของประชาชนชนในการพัฒนาชุมชนศิรีวง ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา กระบวนการจัดการ รูปแบบ ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง กิจกรรมการพัฒนาชุมชนของชุมชนศิรีวง
2. เพื่อศึกษาถึงระดับความเข้มแข็ง วิเคราะห์และเปรียบเทียบความสัมพันธ์
3. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็ง
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงความเข้มแข็ง นำเสนอแนวทางและองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับกระบวนการเสริมสร้างตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง อันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูโรงเรียนที่อาศัยอยู่ในตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปี 2554 จำนวนทั้งสิ้น 375 ครูเรียน คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรคำนวณหาค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างของยามานะ (Yamane 1976, อ้างถึงใน สมสมาน อาจารย์รัฐ 2548 : 42) ได้จำนวน 171 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามทั่วไปเกี่ยวกับ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานภาพทางประชากร, สถานภาพทางเศรษฐกิจ, สถานภาพทางสังคม ของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามวัดระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง 4 ด้าน จำนวน 16 ข้อ เป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิต (Likert scale)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามวัดระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางสร้างความเข้มแข็ง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-List) มีข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามวัดระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิต (Likert scale) (บุญธรรม กิจปรีชาบริสุทธิ์ 2540 : 249-253)

ตอนที่ 5 เป็นคำถามปลายเปิดที่ถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาของชุมชนศิรีวง ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 2 ข้อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการศึกษาโดยใช้วิธีศึกษาจากแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่การปกครองของของชุมชนศิรีวง ตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 375 ตัวอย่าง แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยนำแบบสอบถามมาประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมประมวลผลทางสถิติผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านบริหารจัดการ และด้านวิชาการ จำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ความสอดคล้องกับคำจำกัดความ สำนวนภาษา ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากร ในตำบลท่าโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 30 ครัวเรือน นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) เมื่อทดลองใช้เท่ากับ .860 และ .868 ตามลำดับ

ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบสมมติฐานโดยใช้ ค่า t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) การเปรียบเทียบความแตกต่างกันเป็นรายคู่ โดยวิธีของ Scheffe's การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) และแบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยเทคนิค Multiple Linear Regression Analysis โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่ระดับ 0.05 โดยมีสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวมแตกต่างกันไปตามเพศ

สมมติฐานที่ 2 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวมแตกต่างกันไปตามอายุ

สมมติฐานที่ 3 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามระดับการศึกษา

สมมติฐานที่ 4 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

สมมติฐานที่ 5 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามอาชีพ

สมมติฐานที่ 6 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามระดับรายได้ต่อเดือน

สมมติฐานที่ 7 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามการถือครองในที่อยู่อาศัย

สมมติฐานที่ 8 ระดับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย

สมมติฐานที่ 9 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามตำแหน่งในชุมชน

สมมติฐานที่ 10 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามการเข้ากิจกรรมต่างของชุมชน

สมมติฐานที่ 11 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไปตามระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการคาดหวังจากการพัฒนา

สมมติฐานที่ 12 ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างไประดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง

อภิปรายผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาลักษณะส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.8 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 39.2 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีอายุ 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมา กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 46-55 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.1 ลำดับถัดมา กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.2 ลำดับถัดมา กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 56-65 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.9 ลำดับถัดมา กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 25 ปีและต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 10.1 และสุดท้าย คือ กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 66 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4.3 ตามลำดับ จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 35.2 รองลงมา กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษา มัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 28.0 ลำดับถัดมา กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษา ปวช./ปวส. คิดเป็นร้อยละ 20.5

ลำดับถัดมา กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 15.7 ลำดับถัดมา กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษา สูงกว่าปริญญาตรี และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 0.3 ตามลำดับ จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 41 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 45.3 รองลงมา มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.8 ลำดับถัดมา มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.9 ลำดับถัดมา มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.3 และมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 1-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.6 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีอาชีพ เกษตรกรรม/ปศุสัตว์/ประมง คิดเป็นร้อยละ 46.4 รองลงมา กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพ ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 21.6 ลำดับถัดมา รับจ้างทั่วไป/รับเหมาทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 8.8 ลำดับถัดมามีอาชีพ อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 7.5 ลำดับถัดมามีอาชีพ ไม่ประกอบอาชีพ (พ่อบ้าน/แม่บ้าน) คิดเป็นร้อยละ 7.2 และกลุ่มตัวอย่างมีอาชีพ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และพนักงานเอกชน คิดเป็นร้อยละ 4.3 ตามลำดับ จำแนกตามระดับรายได้/ต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับรายได้/ต่อเดือน 8,001-12,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.5 รองลงมา กลุ่มตัวอย่างมีระดับรายได้/ต่อเดือน 3,001-8,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 26.9 ลำดับถัดมา ต่ำกว่า 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.4 และกลุ่มตัวอย่างมีระดับรายได้/ต่อเดือน 13,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 15.2 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการถือครองในที่อยู่อาศัย เจ้าของ คิดเป็นร้อยละ 60.3 รองลงมา กลุ่มตัวอย่างมีการถือครองในที่อยู่อาศัย ผู้อาศัย คิดเป็นร้อยละ 34.7 ลำดับถัดมา เช่า คิดเป็นร้อยละ 4.5 และกลุ่มตัวอย่างมีการถือครองในที่อยู่อาศัย เช่าซื้อ และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 0.3 ตามลำดับ จำแนกตามความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย พอเพียง คิดเป็นร้อยละ 68.3 รองลงมา มีความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย ไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 20.8 และกลุ่มตัวอย่างมีความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย เหลือเก็บ คิดเป็นร้อยละ 10.9 ตามลำดับ จำแนกตามตำแหน่งในชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งในชุมชน สมาชิกในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 56.0 รองลงมา กลุ่มตัวอย่างมีตำแหน่งในชุมชน ไม่มีตำแหน่งในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 29.3 ลำดับถัดมา คณะกรรมการชุมชน คิดเป็นร้อยละ 9.1 ลำดับถัดมา สมาชิก อบต. คิดเป็นร้อยละ 2.4 ลำดับถัดมา กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.1 และกลุ่มตัวอย่างมีตำแหน่งในชุมชน อื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 1.1 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 98.4 รองลงมา ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 1.6 จำแนกตามความถี่การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 51.7 รองลงมา เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 23.5 ลำดับถัดมา เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11.5 ลำดับถัดมา เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในระดับ

บ่อยมาก คิดเป็นร้อยละ 9.9 และเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในระดับบ่อยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.9 ส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมกิจกรรม ออมทรัพย์หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 70.83 รองลงมา กองทุนหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 10.42 ลำดับถัดมา อสม คิดเป็นร้อยละ 4.46 และอื่นๆที่เหลือ คิดเป็นร้อยละ 14.29

2. ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความมั่นคง/ความปลอดภัย และด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านความมั่นคง/ความปลอดภัย และด้านเศรษฐกิจ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านเศรษฐกิจ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า การได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อนส่งเสริมและพัฒนาอาชีพต่างๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนอย่างต่อเนื่อง และการมีศูนย์กระจายสินค้า/ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา การมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคงแม้ต้องประสบกับสถานการณ์ในภาวะวิกฤติ เช่น การประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปัญหาทางการเมือง และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหมุนเวียนของชุมชนเพื่อการประกอบอาชีพ ตามลำดับ ด้านสังคม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า การส่งเสริมให้ประชาชนรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่นอันดีงามของชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา การส่งเสริมการปลูกจิตสำนึก ของความสามัคคี การมีจิตอาสา ของประชาชนในชุมชน ลำดับถัดมา การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีความร่วมมือร่วมใจ ในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และการส่งเสริมให้ประชาชนเคารพกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ ของชุมชนอย่างเคร่งครัด ตามลำดับ ด้านความมั่นคง/ความปลอดภัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า การมีเครือข่ายการเฝ้าระวังปัญหาสังคมต่างๆ ของชุมชนร่วมกัน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการ สวัสดิการขั้นพื้นฐานของชุมชน ลำดับถัดมา ประชาชนมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อม/สังคมภายนอกชุมชน และการปลอดปัญหาอาชญากรรมในชุมชน ตามลำดับ ด้านสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐาน เช่น การกำจัดขยะมูลฝอยการบำบัดน้ำเสีย อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา มีการจัดดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนร่วมกันอย่างจริงจัง ลำดับถัดมา รมรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา สิ่งแวดล้อมด้วยการทำกิจกรรมร่วมกันฟื้นฟูสภาพแวดล้อม และมีการวางแผนใช้ที่ดินสาธารณะของชุมชนและป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะอย่างจริงจังตามลำดับ

3. ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อมูลเกี่ยวกับการวัดระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง กลุ่มตัวอย่าง มีระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง โดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยคะแนนสูงสุด = 9 คะแนน คะแนนต่ำสุด = 0 คะแนน เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง โดยข้อที่ตอบถูกกันมากที่สุด ได้แก่ การใช้ภูมิปัญญาพื้นฐาน/ความรู้ดั้งเดิมของชุมชน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และการสร้างความเข้มแข็ง/การพัฒนาชุมชน สิ่งสำคัญ คือ การตระหนักในปัญหาาร่วมกันของสมาชิกในชุมชนและต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชน รองลงมา ท่านมองว่าการพัฒนาเพื่อให้เกิดความสมดุลโดยคนเป็นตัวเชื่อมกิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม สำหรับข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุด ได้แก่ ท่านเชื่อว่าการพัฒนาเริ่มจากการบุกเบิกของคนภายในชุมชนอย่างแท้จริง และการพยายามแก้ไขปัญหา โดยไม่ขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนศิริวง ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การร่วมกายภาพ ความคิดสติปัญญา การร่วมรู้สึกอารมณ์ และความเป็นเจ้าของชุมชน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความเป็นเจ้าของชุมชน อยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมา คือ การร่วมรู้สึกอารมณ์ ลำดับถัดมา การร่วมกายภาพ และการความคิดสติปัญญา ตามลำดับ สำหรับรายด้าน พบว่า ด้านการร่วมกายภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ท่านเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ การท่องเที่ยว ลำดับถัดมา ท่านมีส่วนร่วมในการทำธนาคารหมู่บ้าน ลำดับถัดมา ท่านเคยเข้าร่วมการทำประชาพิจารณ์ของชุมชน และท่านมีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญา กับความรู้จากภาครัฐ ตามลำดับ ด้านการความคิดสติปัญญา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ส่วนร่วมคิดในการค้นหาปัญหาของชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ส่วนร่วมคิดวางแผนกิจกรรมที่เหมาะสมกับชุมชน ลำดับถัดมา ส่วนร่วมคิดในการเกี่ยวกับการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและจัดการปัญหาภายในชุมชน ลำดับถัดมา ส่วนร่วมการทำประชาพิจารณ์ของชุมชน และความคิดเห็นในการประชาพิจารณ์ของชุมชนเมื่อท่านไม่เห็นด้วย ตามลำดับ ด้านการร่วมรู้สึกอารมณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ท่านยินดีที่จะดูแลช่วยเหลือเมื่อชุมชนของท่านเมื่อชุมชนของท่านอยู่ในภาวะวิกฤต อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ท่านให้ความเคารพและให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของผู้อื่นในการแก้ไขปัญหของชุมชน ลำดับถัดมา ท่านเต็มใจที่จะดูแลรักษาธรรมชาติในชุมชนของท่าน ลำดับถัดมา ท่านรู้สึกไม่สบายใจที่ขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในการพิทักษ์ประโยชน์

ของชุมชนและท่านไม่พอใจที่ประชาชนไม่ร่วมมือในการแก้ปัญหาของชุมชน ตามลำดับ ด้านความเป็นเจ้าของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ท่านมีส่วนในการบอกกับคนในครอบครัวคนใกล้ชิดในเรื่องการดูแลชุมชนอย่างใกล้ชิด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ท่านช่วยรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน เช่นการปลูกต้นไม้ ลำดับถัดมา ท่านคอยสอดส่องดูแลทรัพยากรในชุมชนของท่านเปรียบประดุจเป็นของตนเอง ลำดับถัดมา ท่านรักชุมชนเหมือนรักบ้านท่าน และเมื่อท่านเห็นขยะทั้งภายในชุมชนท่านทิ้งใส่ถังขยะ ตามลำดับ

5. ผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากแบบสอบถามปลายเปิด มีผู้ให้ความคิดเห็นจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 พบว่า ปัญหา/อุปสรรค หรือประโยชน์ที่ได้รับจาก ในการพัฒนาชุมชนชุมชน ส่งนใหญ่คือ ในระดับชุมชน ความคิดเห็นของชาวบ้านส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องความร่วมมือจากภาครัฐที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาชุมชนที่ต้องเป็นการช่วยเหลืออย่างแท้จริง การสนับสนุนโครงการต่างๆอย่างสม่ำเสมอ การอำนวยความสะดวกในด้านสาธาณูปโภค โดยที่ผู้ทำหน้าที่ดังกล่าวจะต้องมีจิตสำนึกเพื่อชุมชนอย่างแท้จริง แต่ในขณะเดียวกัน ชาวบ้านส่วนหนึ่งมีความกังวลในเรื่องของการเข้ามาของภาครัฐ,มีส่วนทำลายความสัมพันธ์และระบบความเข้มแข็งของชุมชน การท่องเที่ยว แหล่งเงินทุน ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยน ผู้คนเห็นแก่ตัวมากขึ้น สำนักักบ้านเกิดน้อยลง และทิศทางการพัฒนาที่ไม่แน่นอนชัดเจนเหมือนอย่างก่อน บทบาทของผู้นำชุมชนน้อยลง และมองว่าแผนพัฒนาชุมชนในระยะสั้น หรือระยะยาว ประชาชนควรเป็นผู้กำหนดวางแผน และลงมือทำด้วยตนเองและปัญหาทรัพยากรทางธรรมชาติเสื่อมทรามส่วนในระดับบุคคลและครอบครัว ความกังวลใจในเรื่องภัยคุกคามจากยาเสพติด และการทุจริตสำนึกและการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ที่อยู่ขั้นวิกฤต และการช่วยเหลือในเรื่องของราคาผลผลิตทางการเกษตร และส่วนข้อเสนอแนะมีผู้ให้ข้อเสนอแนะจำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 21.0 ชาวบ้านได้ให้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ การให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐควรอยู่ในระดับที่มีความเหมาะสม ไม่แทรกแซงบทบาท ความมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนในระดับชุมชนเอง การปลูกจิตสำนึกให้กับคนรุ่นใหม่ให้ใส่ใจส่วนรวมมากขึ้น วัดเข้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นและมีโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างแท้จริง ร่วมคิดร่วมทำจัดกิจกรรมรณรงค์ในเรื่องจิตสำนึกการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีความรักษาและหวงแหนในทรัพยากรซึ่งเป็นของตนเอง

6. จากการวิเคราะห์ตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตั้งแปรตาม ด้วยสมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple linear regression) พบว่าอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ตำแหน่งในชุมชน ด้านเศรษฐกิจ และด้านความมั่นคงปลอดภัยเป็นตัวแปรอิสระที่ใช้พยากรณ์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ที่ระดับสำคัญทางสถิติ .05

7. ผลการวิเคราะห์ ดัดใช้ SWOT จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยภายในที่สำคัญที่ส่งผลต่อระดับความเข้มแข็งในการพัฒนา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน และผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม สำหรับปัจจัยภายนอกที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในกาจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของชุมชน ทำได้แก่ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร/โครงการ/กิจกรรมและนโยบายด้านการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม และการได้รับความช่วยเหลือด้านเงินทุน และความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ

8. ผลการวิเคราะห์ โดยการเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งในการพัฒนาของชุมชนที่ริเริ่มกับแนวความคิดชุมชนยั่งยืน และหลักเศรษฐกิจชุมชนจากการศึกษา พบว่าตามแนวทางเศรษฐกิจชุมชนชุมชนที่ริเริ่มมองว่าคนนั้นมีคุณค่าในการพัฒนาดำรงอยู่ของชุมชน และมีความเชื่อมั่นศักยภาพสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้แต่ใช้ด้วยความระมัดระวังมิใช่ใช้เป็นอย่างเดียว แต่เป็นผู้ให้กับธรรมชาติ เพื่อการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติได้อย่างสมดุลมองเป้าหมายของการพัฒนาใกล้เคียงกับแนวการพัฒนาแบบยั่งยืนแต่เน้นในเรื่องของวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมมากกว่าเศรษฐกิจ ส่วนตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ชุมชนที่ริเริ่มมีจิตสำนึกในการพึ่งตนเองอยู่ก่อนแล้ว บุคคลสามารถพึ่งตนเองได้อย่างสมบูรณ์มีจิตสำนึก เสียสละ ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม การร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อพัฒนาชุมชนของตนให้สามารถดำรงอยู่ได้พึ่งตนเองและแก้ปัญหาด้วยตนเองก่อนด้วยศักยภาพที่มีอยู่โดยไม่รอภาครัฐ

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

1. เพศที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน
2. อายุที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน แตกต่างกัน
3. ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน
4. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการการพัฒนาชุมชน แตกต่างกัน
5. อาชีพที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน แตกต่างกัน
6. ระดับรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน
7. การถือครองในที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน

8. ความสมดุลระหว่างรายได้ที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน

9. ตำแหน่งในชุมชนที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน

10. การเข้าร่วมกิจกรรมที่แตกต่างกัน มีความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน

11. ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยมีความสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 63.5

12. ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้านสังคม มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยมีความสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 57.0

13. ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้านความมั่นคงปลอดภัย มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยมีความสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 57.4

14. ความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้านสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับ ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยมีความสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 55.9

15. ระดับความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง ไม่มีความสัมพันธ์กับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าองค์กรหรือชุมชนจะมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้นั้น มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบความเข้มแข็งในหลายระดับ ทั้งในระดับชาวบ้าน ระดับสมาชิกของกลุ่ม และผู้นำ ซึ่งในทุกระดับย่อมมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ระดับของผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพศักยภาพของผู้นำ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จิตสำนึกในการมีส่วนร่วม ความสามารถด้านการจัดการเพื่อการตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ทุกแห่งล้วนตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของธรรมชาติประการหนึ่ง ซึ่งเป็นกฎที่ไม่ว่าใครหรือที่ใดในทางสังคมวิทยาเรียกว่า “ความเป็นของพลวัตชุมชน” (Community Dynamism) ชุมชนหนึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือมีความผันแปรต่างเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง ดังนั้น การร่วมการทำสิ่งใดก็ตามจะต้องเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุดโดยให้ทุกคนได้มีโอกาสเข้ามาร่วมคิด วางแผนร่วมตัดสินใจ ว่าสิ่งใดคือสิ่งที่ดีที่สุดและถูกต้องที่สุดสำหรับชุมชน ทั้งในปัจจุบันและอนาคตเพื่อเป็นรากฐานของชุมชนที่ดีในวันนี้และวันข้างหน้าให้ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการวิจัยพบว่า ข้อจำกัดในเรื่องเพศ ส่งผลต่อความคิดและสติปัญญา อยู่ในระดับต่ำสุดเมื่อพิจารณารายด้าน เปรียบเทียบกับความเข้มแข็งด้านอื่นๆ ดังนั้นชุมชนควรมีกิจกรรมที่เน้นความสัมพันธ์ในเรื่องการเปิดโอกาสให้กับสตรี หรือทำลายข้อจำกัดในเรื่องเพศ ให้มีความสำคัญและความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นดังกล่าว อาทิเช่น เปิดโอกาสอย่างต่อเนื่องให้สตรีมีสิทธิเข้าร่วม และส่งเสริมให้สตรีในกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านและการตัดสินใจ เช่น โครงการเศรษฐกิจชุมชน ประชาชนมีผู้นำสตรีไม่ควรมีแต่ผู้นำครอบครัว

2. เพิ่มรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน โดยส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีบทบาททั้งนี้ การเพิ่มรูปแบบกิจกรรมใหม่ๆ ต้องคำนึงถึงการไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและวิถีดั้งเดิมของชุมชนด้วยการปรับตัวของชุมชนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะต้องอยู่บนฐานศักยภาพของพื้นที่ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนมีความเสี่ยงไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับที่ตั้ง ลักษณะการประกอบอาชีพ ซึ่งแต่ละชุมชนต้องต้องพิจารณาร่วมกันว่าชุมชนของเราปัญหามันอยู่ที่ตรงไหน แล้วเราจะมีวิธีการปรับตัวอย่างไร และที่สำคัญทุกคนในชุมชนต้องร่วมมือกัน เพราะการปรับตัวต่อภาวะโลกร้อนนั้นสำคัญฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดคิดกันเองไม่ได้ ต้องร่วมกันตั้งแต่เดิมวิถีชีวิตประจำวันของชุมชนก็อิงอยู่กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เราดำรงอยู่ แต่เมื่อชุมชนมีการพัฒนาขึ้นและได้เปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นสังคมเมืองมากขึ้น การดำเนินชีวิตประจำวันก็เปลี่ยนไปมีความสะดวกสบายมากขึ้นจากการพัฒนาที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและใช้พลังงานอย่างสิ้นเปลือง ทำให้เราหลงลืมแนวทางการดำรงชีวิตในอดีต ซึ่งหากสังเกตจะเห็นว่าองค์ความรู้ดั้งเดิมของท้องถิ่นล้วนสอดคล้องกับภูมิอากาศ ไม่ว่าจะในรูปแบบวิธีการก่อสร้าง ผังเมือง เทคโนโลยี อาชีพ วิถีชีวิต การเพาะปลูก วัฒนธรรม การกินอยู่และการแต่งกาย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การปรับตัวของชุมชนเพื่อลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้นยังจำเป็นต้องพึ่งพากลไกของภาครัฐตลอดจนหน่วยงานต่างๆ ในการที่จะสร้างขีดความสามารถให้ชุมชนในการที่จะปรับตัวเพื่อรับมือกับผลกระทบที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของภัยแล้ง หรือน้ำท่วม ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเกิดบ่อยครั้งขึ้น และรุนแรงมากขึ้น ซึ่งหากชุมชนไหนยังไม่เริ่มที่จะปรับวิถี

การดำเนินชีวิต หรือปรับรูปแบบการพัฒนา ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันก็ควรจะเริ่มได้แล้วก่อนที่จะสายเกินไปแล้ว เพื่อนำมาปรับใช้ตามความเหมาะสมกับชุมชนของเรา

3. ควรจัดให้มีการอบรมเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางและวิธีการดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การทำงานในชุมชนเป็นระยะต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างแหล่งการเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ครอบครัว ชุมชน และสังคม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยมิติวัฒนธรรม โดยนำระบบคุณค่าทางวัฒนธรรมการมีคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมของศาสนาการมีจิตสำนึกรักษ์และถาคภูมิไว้ในถิ่นกำเนิด การพัฒนาและแก้ไขปัญหาภายในชุมชน สังคมอย่างเป็นองค์รวม พัฒนาศักยภาพทุนทางสังคมที่มีรากฐานมาจากวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้มีความเข้มแข็งและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

4. ภาครัฐและแนวทางการเสริมสร้างรายได้ จากผลการวิจัยพบว่าระดับรายได้ต่ำ ความเข้มแข็งจะลดน้อยลงไปด้วย รัฐบาลจึงสนับสนุนและผลักดันให้มีกระบวนการสร้างรายได้ให้กับประชากรทุกระดับ โดยจะส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามศักยภาพ ของชุมชนในระดับฐานรากของประเทศ ตั้งแต่การผลิตเพื่อการบริโภค นำผลผลิตที่เหลือออกจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้ในระดับครอบครัว ส่งเสริมการรวมตัว เพื่อดำเนินเศรษฐกิจ ระดับชุมชนเร่งพัฒนาผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก รวมทั้งส่งเสริมการเชื่อมโยงอย่างเกื้อกูล และสนับสนุนซึ่งกันและกันกับธุรกิจขนาดใหญ่ สู่ตลาดทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อสร้างเสริมกระบวนการสร้างรายได้ ให้กับเกษตรอุตสาหกรรม อุตสาหกรรม และการบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดยุคใหม่ โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ และศักยภาพของทักษะที่ประเทศมีความโดดเด่นเชี่ยวชาญ ทั้งนี้เพื่อสร้างฐานการจ้างงาน กระจายโอกาสและกระจายความเสี่ยง สร้างฐานการผลิตของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยมีแนวนโยบายครอบคลุม 3 ด้าน คือ เกษตรอุตสาหกรรม และการบริการมุ่งพัฒนาการผลิตภาคชนบทและสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจชุมชน โดยเชื่อมโยงการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร กับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนระยะยาวสำหรับการลงทุน และสร้างรายได้แก่ประชาชนในชนบทพัฒนาระบบการตลาดสินค้าเกษตรสมัยใหม่ สนับสนุนการจัดตั้งยู้งฉางลานตาก ของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทางการเกษตร และความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศด้านการตลาดสินค้าเกษตร เพื่อให้สามารถวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการสหกรณ์ ธุรกิจชุมชน สถาบันเกษตรกร และองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง และให้มีส่วนร่วมในการกำหนด และเสนอนโยบาย และมาตรการด้านการเกษตร และการวิจัยพัฒนาด้านการเกษตร เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้วยการส่งเสริมการวิจัย

และการเรียนรู้จากภูมิปัญญาไทย และวิทยาการสมัยใหม่ส่งเสริมและสนับสนุนการทำการเกษตร รวมทั้งเกษตรอุตสาหกรรม ให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและศักยภาพของประชาชนในพื้นที่ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการแปรรูป ผลผลิตการเกษตร และพัฒนาคุณภาพ มาตรฐาน รูปแบบและบรรจุภัณฑ์ของสินค้าเกษตรและเกษตรอุตสาหกรรม การปรับปรุงการท่องเที่ยวและการบริการ ควรเพิ่มความหลากหลายทางการท่องเที่ยวรูปแบบต่างๆ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการจัดการสหกรณ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว รวมทั้งเร่งรัดการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ของนักท่องเที่ยว อย่างจริงจัง และที่สำคัญคือ ส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยว และวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง

5. จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาที่มีความเข้มแข็งแตกต่างกันมีความเข้มแข็งต่างกัน การปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ให้แก่เยาวชน จำเป็นต้องเริ่มแต่เด็ก เพราะอายุก่อน 6 ปี จะสามารถบันทึกจริยธรรมในช่วงนั้น ได้มากที่สุด พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง ผู้ใกล้ชิดของเด็กในวัยนี้ จึงมีบทบาทสำคัญมากในการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม และควรทำอย่างต่อเนื่องผ่านทางกิจกรรมต่างๆ ทั้งในและนอกหลักสูตร จนกระทั่งเด็กเหล่านี้เข้าสู่ การเรียนในระบบ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนถึง ระดับอุดมศึกษาเติบโตเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น การปลูก ฝังทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ยังคงต้องดำเนินต่อไป อย่างเป็นธรรมชาติ สำหรับสถานศึกษาผู้สอนกับผู้เรียนร่วมกันกำหนด คุณธรรม จริยธรรม ที่พึงประสงค์ และควรได้รับการปลูกฝัง หรือแก้ไขโดยเร่งด่วน กำหนดเป็นบทบัญญัติ เช่น ความซื่อสัตย์ การตรงต่อเวลา การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน วางแผนร่วมมือกับผู้เรียนในการกำหนดเกณฑ์การประเมินด้านคุณธรรม จริยธรรม ว่าจะพิจารณาจากสิ่งใดบ้างในการประเมิน (ตัวบ่งชี้) และให้นำน้ำหนักความสำคัญอย่างเป็นรูปธรรม ศาสตราจารย์ นพ. เชาวน์ เกษะโกศยะ ให้แนวคิดในเรื่องการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ให้แก่เยาวชน เอาไว้ว่า คนเราถ้าไม่มีความรู้สึกผูกพันต่อ พ่อแม่ ต่องาน ต่องาน ต่อแผ่นดิน และสิ่งแวดล้อมที่มีต่อเขา จะสอนทำไฉน คงไม่มีประโยชน์ เพราะเขาจะเกิดความสำนึกในหน้าที่ ในคุณค่าของชีวิต คุณค่าของความเป็นมนุษย์ ย่อมเป็นไปได้ เพราะแม้ชีวิตของเขาเอง เขาก็ไม่รับผิดชอบเสียแล้ว เขาจะไปรับผิดชอบในหน้าที่ของเขาที่ต้องทำความดีและให้ความดีแก่สังคมที่ได้รับประโยชน์ได้อย่างไร ดังนั้น คุณธรรม จริยธรรม จึงเป็นเหตุผล ที่จะต้องสร้างด้วยเหตุ คือ สังคมที่ได้รับประโยชน์ได้อย่างไร ดังนั้น คุณธรรม จริยธรรม จึงเป็นเหตุผล ที่จะต้องสร้างด้วยเหตุ คือ ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่เขาเป็นอย่างดี

นั่นเอง และมีผู้ใหญ่ที่เป็นแบบอย่างที่ดีด้วย การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จำเป็นต้องมีครู 3 สถานะ เป็นต้นเหตุ คือ ครูที่บ้าน ครูที่โรงเรียน/สถานศึกษา และครู ที่เป็นคำสอนในศาสนา เพราะบุคคล 3 จำพวกนี้ ซึ่งหมายถึง 1) บุพการี 2) ครู 3) พระสงฆ์ เท่านั้น ที่อยากเห็นบุคคลอื่นได้ดี ถ้าขาดเหตุ หรือ เหตุ ไม่ครบถ้วน ผลคือ คุณธรรม และ จริยธรรม ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้หรือไม่สมบูรณ์นั่นเอง เรา มักจะเอาผลกลับมาเป็นเหตุ คือ เอา จริยธรรม หรือศีลธรรม ไปสอนเขาโดยตรง จริยธรรม ศีลธรรม และ คุณธรรมอื่นๆ ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ หรือ มีขึ้นได้น้อยเต็มที่

6. ในชุมชนคีรีวงมีกลุ่มชาวบ้านอยู่มากมายซึ่งจะเป็นกลุ่มใหญ่ ที่มีความเข้มแข็งอยู่ เพียงไม่กี่กลุ่ม ดังนั้นกลุ่มใหญ่ควรมีการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้กลุ่มเล็กที่อยู่ในชุมชน ได้มีบทบาทในการจัดรูปแบบกิจกรรมอื่นๆ ให้มากขึ้นกว่าเดิมเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม และ สมาชิกให้เข้มแข็งสร้างกลุ่มใหญ่ที่มั่นคงในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

จากการศึกษาระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง ตำบลท่าโลน อำเภอถ้ำรงค์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความเป็นเจ้าของชุมชน อยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมา คือ การร่วมรู้สึกร่วมใจ ลำดับถัดมา การร่วมกายภาพและความคิดสติปัญญา ตามลำดับสำหรับข้อมูลเกี่ยวกับการวัดระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง กลุ่มตัวอย่าง มีระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง โดยรวมอยู่ในระดับสูง ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เกิดผลดียิ่งขึ้นผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรศึกษาในเรื่องของปัจจัยที่ทำให้ชุมชนคีรีวงมีความเข้มแข็ง ควรศึกษาถึงพฤติกรรมการเพื่อเปรียบเทียบกับบทบาทของคนภายในชุมชน เช่น ผู้นำ เยาวชน พระสงฆ์ ในการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

2. ควรมีการศึกษาถึงศักยภาพและความจำเป็นของชุมชนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาชุมชนของหมู่บ้านคีรีวงและในพื้นที่อื่นๆ

3. ควรมีการศึกษารูปแบบกิจกรรมอ้อมทรัพย์ เพื่อการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งตนเองของชุมชนและการแก้ปัญหาเศรษฐกิจประเทศ

4. ควรทำวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแลลมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานอย่างแท้จริง และเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษา นักพัฒนาชุมชน ชาวบ้านในชุมชนตลอดจนนักวิจัยภายนอก ได้มีโอกาสร่วมกันดำเนินกระบวนการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกันอย่างบูรณาการ

5. ในการบอกระดับของความรู้สึกผูกพัน ห่วงเห่น และพฤติกรรมสาธารณะ ว่าแต่ละบุคคลมีจิตสำนึกหรือพฤติกรรมที่ดี ไม่ดี หรือสูงต่ำ มากน้อยเพียงใดนั้นจะต้องอาศัยเทคนิคที่หลากหลายและมีความเหมาะสมในการที่จะวัดหรือค้นเอาจิตสำนึกหรือพฤติกรรมนั้นออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจน เทคนิคและวิธีการต่างเหล่านี้จะต้องประกอบด้วยเครื่องมือที่สามารถวัด

6. ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ กับชุมชนเขตอื่นๆ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ นำมาปรับปรุง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

บรรณานุกรม

- กมลทิพย์ แจ่มกระจ่าง และ วุฒิสาร ตันไชย. รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการลุ่มน้ำป่าสัก. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- จำลอง โพธิ์บุญ. “ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม.” วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์ 42, 4 (2554) : 471-510.
- ธีพงษ์ แก้วหาวงษ์. กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง: ประชาคม ประชาสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, 2543.
- นิรันทร จงวุฒิเวศน์. “กลวิธี แนวทาง วิธีการมีส่วนร่วม.” ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, 188. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, 2527.
- บัวพันธ์ พรหมพักพิง และ สุวิทย์ ชีรสาคัด. “ทุนทางสังคม : มรดกเก่าจะนำเราไปรอดจริงหรือ.” ใน การพัฒนาชุมชน กรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต, 46. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, 2542.
- ปฤษฎา พฤตวิษณุ. “การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจำแนกประเภทขยะมูลฝอยที่ใช้ในชีวิตประจำวันก่อนทิ้ง เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาการบริหารและการพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2547.
- ประเวศ วะสี. ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและศีลธรรม. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน, 2541.
- _____. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคมแนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน, 2542.
- _____. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคมแนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน, 2542.
- พระครูสุจิตต์ถาวรธรรม. “ความเข้มแข็งของชุมชนและความร่วมมือในการแข่งขันเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน.” การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.

พระระวี สีเหลืองสวัสดิ์. “การศึกษาทุนทางสังคมจากมุมมองแบบไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล,
2545.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. “นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา
ปัจจุบัน.” ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, 6. กรุงเทพมหานคร :
ศักดิ์โสภาคการพิมพ์, 2527.

มหาวิทยาลัยศิลปากร บัณฑิตวิทยาลัย. คู่มือการพิมพ์วิทยานิพนธ์ พ.ศ. 2543. นครปฐม :
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.

รัชนีวัลย์ เตังตระกูล. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาล
เมืองบุรีรัมย์.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2545.

รัตนพงษ์ จันทะวงษ์. “ทุนทางสังคมที่สัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน : กรณีศึกษา
ตำบลพระประโทน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา สถาบันราชภัฏนครปฐม, 2546.

ลำยอง บุญยอิน. “รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีส่วนร่วมในหมู่บ้านสิรินธร อำเภอเมือง
จังหวัดนครสวรรค์.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2547.

วรวุฒิ โรมรัตนพันธ์. ทุนทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2548.

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนเพชรบุรี. “หลักสูตร ผู้นำระดับพื้นฐาน (ผู้นำการพัฒนา) ตามโครงการ
พัฒนาศักยภาพนักจัดการชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีงบประมาณ 2552.”
ใน เอกสารประกอบการฝึกอบรมผู้นำชุมชน. 186. เพชรบุรี : ศูนย์ศึกษาและพัฒนา
ชุมชนเพชรบุรี สถาบันการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน,
2552.

สุธรรม รัตนโชติ. “การสร้างพลังงาน (Employee Empowerment).” เอกสารประกอบการศึกษา
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี, 2550.
(เอกสารอัดสำเนา).

_____. “ทุนทางสังคม.” เอกสารประกอบการศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี, 2550. (เอกสารอัดสำเนา).

สุพรรณิ ไชยอำพร. “ทุนทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทางเลือกที่รับผิดชอบต่อสังคม
ของนักบริหารในยุคการเปลี่ยนแปลง.” วารสารพัฒนบริหารศาสตร์. 44, 3
(2547) : 69-95.

เสรี พงศ์พิศ. กองทุนหมู่บ้าน สวัสดิการชุมชน. กรุงเทพมหานคร : ภูมิปัญญาไทย, 2544.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 50 ปี แห่งการพัฒนา
ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
กรุงเทพมหานคร : โอเอสพรีนติ้งเฮ้าส์, 2538.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การเสริมสร้างทุนทางสังคมเพื่อ
การพัฒนาที่ยั่งยืนในแผนพัฒนามหานคร ฉบับที่ 10. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 1 มกราคม
2551. เข้าถึงได้จาก [http : //www.nesdb.go.th/Portals/o/news/plan/p10/](http://www.nesdb.go.th/Portals/o/news/plan/p10/)

อเนก นาคะบุตร. กอบบ้านกู้เมือง...ด้วยพลังแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุน
เพื่อสังคม, 2545.

_____. ทุนทางสังคมและประชาสังคมในเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุน
เพื่อสังคม, 2545.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธรรม รัตนโชติ

ตำแหน่ง อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยเรื่อง “ระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนสีเขียว ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศ เพชรบุรี

2. รองศาสตราจารย์พรชัย เทพปัญญา

ตำแหน่ง นักวิชาการผู้ชำนาญการ สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า อดีตคณบดี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3. อาจารย์ ดร.สุวิชา วรวิเชียรวงษ์

ตำแหน่ง ที่ปรึกษาอธิการบดี วิทยาลัยทองสุข
อดีตรองอธิการวิทยาลัยการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
อดีตรองคณบดี คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

วิจัยเรื่อง

“การสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง ตำบลกำโลน
อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช”

A Study of People Empowerment in Community Development Keereewong ,
Tambol Kamlone, Lasaka District , Nakhon Si Thammarat Province

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนา : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านในตำบล กำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ข้อมูลที่ได้จากท่านจะนำไปใช้ในการศึกษาวิจัย เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโทตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน คณะวิทยาการจัดการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2553

3. แบบทดสอบนี้แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่สถานภาพทาง เศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม และสถานภาพทางการเมือง

ตอนที่ 2 ระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

ตอนที่ 3 การวัดระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับระดับความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนคีรีวง

ตอนที่ 5 ปัญหา / อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาด้านการพัฒนา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

โปรดกรอกข้อมูลให้ครบทุกข้อ ทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์ในการศึกษาวิจัย

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือด้วยดี

นางสาว อรพรรณ นิมเรือง

เลขที่แบบสอบถาม

□□□ 1-3

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / หน้าข้อความเป็นจริงหรือกรอกข้อความลงในช่องว่าง

1. เพศ 1. ชาย
 2. หญิง
2. อายุ 1. 25 ปีและต่ำกว่า
 2. 26 - 35 ปี
 3. 36 - 45 ปี
 4. 46 - 55 ปี
 5. 56 - 65 ปี
 6. 66 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา
 1. ประถมศึกษา
 2. มัธยมศึกษา
 3. ปวช./ ปวส.
 4.ปริญญาตรี
 5. สูงกว่าปริญญาตรี
 6. อื่นๆ (ระบุ).....
4. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน
 1. 1- 10 ปี
 2. 11 - 20 ปี
 3. 21 -30 ปี
 4. 31 - 40 ปี
 5. 41 ปีขึ้นไป

5. อาชีพ

- 1. เกษตรกรรม/ปศุสัตว์/ ประมง
- 2. ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว
- 3. รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
- 4. รับจ้างทั่วไป/รับเหมาทั่วไป
- 5. พนักงาน/ลูกจ้างบริษัทเอกชน
- 6. ไม่ประกอบอาชีพ (พ่อบ้าน / แม่บ้าน)
- 7. อื่นๆระบุ.....

6. ระดับรายได้/ ต่อเดือน

- 1. ต่ำกว่า -3,000 บาท
- 2. 3,001 - 8,000 บาท
- 3. 8,001 - 12,000 บาท
- 4. 13,000 บาทขึ้นไป

7. การถือครองในที่อยู่อาศัย

- 1. เจ้าของ
- 2. เช่า
- 3. เช่าซื้อ
- 4. ผู้อาศัย
- 5. อื่นๆ(ระบุ).....

8. ความสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่าย

- 1. เหลือเก็บ
- 2. พอเพียง
- 3. ไม่เพียงพอ

9. ตำแหน่งในชุมชน

1. กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน
2. สมาชิก อบต.
3. คณะกรรมการชุมชน
4. ไม่มีตำแหน่งในชุมชน
5. สมาชิกในชุมชน
6. อื่นๆ(ระบุ).....

10. การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของชุมชน

เคยเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนหรือไม่และบ่อยแค่ไหน

☐ 1. เคย	บ่อยแค่ไหน	☐ บ่อยมากที่สุด
		☐ บ่อยมาก
		☐ ปานกลาง
		☐ น้อย
		☐ น้อยที่สุด
☐ 2. ไม่เคย		

11. ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มใดบ้างโปรดระบุ

1.
2.
3.

ตอนที่ 2 ระดับความคาดหวังของประชาชนต่อการได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

ข้อความ	ระดับความคาดหวัง				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ด้านเศรษฐกิจ					
1. การได้รับการฝึกอบรมให้ความรู้เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพต่างๆที่สอดคล้องกับวิถีชุมชนอย่างต่อเนื่อง					
2. การเข้าถึงแหล่งเงินทุนหมุนเวียนของชุมชนเพื่อการประกอบอาชีพ					
3. การมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคงแม้ต้องประสบกับสถานการณ์ในภาวะวิกฤติ เช่น การประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปัญหาทางการเมือง					
4. การมีศูนย์กระจายสินค้า / ผลิตภัณฑ์ต่างๆของชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน					
ด้านสังคม					
1. การส่งเสริมให้ประชาชนรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่นอันดีงามของชุมชน					
2. การส่งเสริมให้ประชาชนเคารพกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆของชุมชนอย่างเคร่งครัด					
3. การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีความร่วมมือ ร่วมใจ ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของชุมชนอย่างต่อเนื่อง					
4. การส่งเสริมการปลูกจิตสำนึก ของความสามัคคี การมีจิตอาสา ของประชาชนในชุมชน					

ข้อความ	ระดับความคาดหวัง				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
ด้านความมั่นคง/ความปลอดภัย					
1. การมีเครือข่ายการเฝ้าระวังปัญหาสังคมต่างๆของชุมชนร่วมกัน					
2. การปลดปล่อยปัญหาอาชญากรรมในชุมชน					
3. ประชาชนมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อม/สังคมภายนอกชุมชน					
4. ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการ / สวัสดิการขั้นพื้นฐาน ของชุมชน					
ด้านสิ่งแวดล้อม					
1. มีการจัดดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนร่วมกันอย่างจริงจัง					
2. มีการวางแผนการใช้ที่ดินสาธารณะของชุมชน และป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะอย่างจริงจัง					
3. รณรงค์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยการทำกิจกรรมร่วมกันฟื้นฟูสภาพแวดล้อม					
4. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐานเช่น การกำจัดขยะมูลฝอยการบำบัดน้ำเสีย					

ตอนที่ 3 การวัดระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง

ข้อความ	ความรู้ความเข้าใจ ของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน	
	ใช่	ไม่ใช่
1. การใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน / ความรู้ดั้งเดิมของชุมชน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง		
2. การสร้างความเข้มแข็ง / การพัฒนาของชุมชนสิ่งสำคัญที่สุดคือการได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ		
3. การสร้างความเข้มแข็ง / การพัฒนาชุมชน สิ่งสำคัญคือการตระหนักในปัญหาร่วมกันของสมาชิกในชุมชนและต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชน		
4. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนควรวางแผนการกำหนดแนวทาง/นโยบาย ให้เชื่อมโยงและสอดคล้องกันระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การพัฒนามีความสมดุล		
5. ท่านทราบหรือไม่ว่าแนวคิดด้านการพึ่งตนเองของชุมชน เช่นเดียวกับกับแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน โดยมีการร่วมมือกันของคนในชุมชนส่งผลต่อการพัฒนาของชุมชน		
6. ท่านให้ความสำคัญกับชุมชนระดับล่างและมองว่าชุมชนมีความสามารถในการพัฒนา		
7. ท่านเชื่อว่าการพัฒนาเริ่มจากการบุกเบิกของคนภายในชุมชนอย่างแท้จริง และการพยายามแก้ไขปัญหา โดยไม่ขอความช่วยเหลือจากภายนอก		
8. ท่านให้ความสำคัญกับคนว่าเป็นผู้เต็มเต็มให้กับชุมชน คือมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของคน		
9. ท่านมองว่าการพัฒนาเพื่อให้เกิดความสมดุลโดยคนเป็นตัวเชื่อมกิจกรรมการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม		

ส่วนที่ 4 ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชนที่ริ้ว

ข้อความ	ความเข้มแข็งของประชาชนในการพัฒนาชุมชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
1. การร่วมกายภาพ					
1.1 ท่านเป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์					
1.2 ท่านเคยเข้าร่วมการทำประชาพิจารณ์ของชุมชน					
1.3 ท่านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ การท่องเที่ยว					
1.4 ท่านมีส่วนร่วมในการทำธนาคารหมู่บ้าน					
1.5 ท่านมีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญา กับความรู้จากภาครัฐ					
2. การความคิดสติปัญญา					
2.1 ท่านมีส่วนร่วมคิดในการค้นหาปัญหาของชุมชน					
2.2 ท่านมีส่วนร่วมคิดในการเกี่ยวกับการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและจัดการปัญหาภายในชุมชน					
2.3 ท่านมีส่วนร่วมการทำประชาพิจารณ์ของชุมชน					
2.4 ท่านแสดงความคิดเห็นในการประชาพิจารณ์ของชุมชนเมื่อท่านไม่เห็นด้วย					
2.5 ท่านมีส่วนร่วมคิดวางแผนกิจกรรมที่เหมาะสมกับชุมชน					

ข้อความ	ความเข้มแข็งของประชาชนใน การพัฒนาชุมชน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
3. การร่วมรู้สึกอารมณ์					
3.1 ท่านไม่พอใจที่ประชาชนไม่ร่วมมือในการแก้ปัญหา ของชุมชน					
3.2 ท่านเต็มใจที่จะดูแลรักษารวมชาติในชุมชนของท่าน					
3.3 ท่านยินดีที่จะดูแลช่วยเหลือเมื่อชุมชนของท่านเมื่อ ชุมชนของท่านอยู่ในภาวะวิกฤต					
3.4 ท่านให้ความเคารพและให้ความสำคัญกับความคิดเห็น ของผู้อื่นในการแก้ไขปัญหาของชุมชน					
3.5 ท่านรู้สึกไม่สบายใจที่ขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมใน การพิทักษ์ประโยชน์ของชุมชน					
4. ความเป็นเจ้าของชุมชน					
4.1 เมื่อท่านเห็นขยะทิ้งภายในชุมชนท่านทิ้งใส่ถังขยะ					
4.2 ท่านช่วยรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน เช่นการปลูกต้นไม้					
4.3 ท่านรักชุมชนเหมือนรักบ้านท่าน					
4.4 ท่านมีส่วนในการบอกกับคนในครอบครัวคนใกล้ชิดใน เรื่องการดูแลชุมชนอย่างใกล้ชิด					
4.5 ท่านคอยสอดส่องดูแลทรัพยากรในชุมชนของท่าน เปรียบประดุจเป็นของตนเอง					

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นางสาวอรพรรณ นิ่มเรือง
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 17 ถนนชาววัง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000 โทรศัพท์ 087-2649232
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2548	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โรงเรียนเบญจมราชูทิศ นครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2552	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาการจัดการบัณฑิต (สาขาการจัดการทั่วไป) วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2552	เจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดการและควบคุมงานบริการ ธนาคารกสิกรไทย
พ.ศ. 2553-ปัจจุบัน	เจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาด บริษัท เอฟพีเชียนท์ อิงลิช เซอร์วิสเชส จำกัด